

Śukla Yajur Veda Kānva Recension

THE BRHADĀRANYAKA UPANISHAD

(Mantras in English)

Sage Sri Yājñavalkya

A.V.MANO HAR, ACA, ACMA, FCS

**Aum Bāskarāya Vidmahe Mahadyudhikarāya Dheemahi
Tanno Āditya Prachodayāth**

Sri Maitrēyi Kātyayani Samedha Sri Yājñavalkhya Sadgurubhyo Nama:

THE BRHADĀRANYAKA UPANISHAD

(Mantras in English)

Śukla Yajur Veda Kānva Recension

Asatomā Sadgamaya
Tamasomā Jyotirgamaya
Mrtyormā Amrtamgamaya
Aum Śānti: Śānti: Śānti:

A.V. Manohar, ACA., ACMA., FCS

*****

CONTENTS

Sl. NO.	PARTICULARS	PAGE
1	Preface	3
2	Overview	9
3	Guidance Notes	12
4	Invocation Mantras	14
5	Chapter I	20
6	Chapter II	43
7	Chapter III	61
8	Chapter IV	85
9	Chapter V	112
10	Chapter VI	121
11	Concluding Mantras	142

*****

Shri Ganeshaya Nama: - Sri Yogeeswara Yājñavalkhya Gurubhyo Nama: - Sri Rama Jayam
Aum Sri Sai Ram - Hara Hara Shankara Jaya Jaya Shankara

PREFACE

It is with great love and reverence, I offer my humble salutations to our Guru Sage Yogeeswara Yājñavalkhya, who was blessed to receive the Śukla Yajur Veda directly from Sri Surya Bhagavan after getting the benediction from the Veda Matha Sri Gayatri and passed on that unique treasure to the mankind. I am extremely delighted in offering this humble effort entitled “**The Brhadāranyaka Upanishad - Mantras in English**” (Śukla Yajur Veda Kānva Recension) at this sacred place - Sri Yogeeswara Yājñavalkhya Temple, Pallavaram, Chennai on this auspicious day of Guru Purnima (19th July 2016) in this Dunmukhi Year, with a fervent prayer to Him accept and bless this preparation and to bestow all auspiciousness to the readers and their families.

On this occasion, I express my heartfelt prayers and gratitude to Maha Periyava of Kanchi Sri Chandrasekarendra Saraswathi Swamigal, Sri Jayendra Saraswathi Swamigal, Sri Vijayendra Saraswathi Swamigal and Sri Bharathi Theertha Swamigal, Sringeri for their blessings and inspirations towards initiating this endeavour. Ever since the idea of making a transliteration of this great Upanishad has set in my mind, I could feel the divine hands of Bhagavan Sri Sathya Sai Baba guiding me at every stage and I offer my grateful salutations to Him for His abundant blessings and inner promptings.

*****

I am greatly blessed by my parents Sri A.V. Krishna Murthy Iyer and Smt. Jambaka Lakshmi, my father in law Sri. L. Ramaswamy Iyer and my teachers Sri. P.M Vijayaraghava Ganapadigal, Sri Balasubramania Ganpadigal (Late) and Sri. Karthigeyan Sastrigal, who have initiated me to learn vedas and to all the learned vedic scholars who by their spiritual eloquence and dedication in chanting the veda mantras have created in me the love and yearning towards absorbing these sacred teachings. I take the privilege of holding their hands and walk with them in this journey of life, continuously absorbing their blessings and divine vibrations in my heart.

Of the ten major Upanishads, Isa Vasya Upanishad and Brhadāranyaka Upanishad form part of Śukla Yajur Veda. “**Abhyaaroha Japam**” (*Athathapavamana....samaveda*) is one of the important mantras in Brhadāranyaka Upanishad - Chapter 1, Brāhmanam 3, Mantra 28). This mantra contains the humble prayer of a sadhaka “**Asatoma Sadgamaya, Tamasoma Jyothirgamaya, Mrityorma Amritamgamyā**”, seeking Lord’s benedictions towards experiencing the higher inner self, within oneself and to become one with the ultimate divinity. When I heard this mantra for the first time, being chanted in full chorus by the vedic pandits, many years ago, during one of Sri Yājñavalkya Jayanthi Celebrations, it made me to experience divine moments of joy, ecstasy and bliss. Such a powerful vibration and impact it has created in me and in my heart, making me to look forward to listen to this beautiful verse again and again.

*****

This mantra, being the starting point of my interest in Brhadāranyaka Upanishad, prompted me towards preparing this book that has the mantras transliterated in English and with intonation or diacritic marks which will facilitate chanting with appropriate Swaras. “The Brhadāranyaka Upanishad” by Swami Krishnananda of The Divine Life Society and by Sri. Madhavananda of Sri Ramakrishna Mutt and edited version of The Brhadāranyaka Upanishad by Mr. Marcos Albino, Mr. Erlangen and Mr. Jost Gippert and the Audio CDs containing the mantras in this Upanishad prepared by Dr. R. Thyagarajan, the President of Sri Yājñavalkya Sabha, Chennai (wherein the mantras were beautifully rendered by Sri Parasurama Ganapadigal, (Late) and his students) have become the basis of this preparation. I was also fortunate to get some portions transliterated in English by my father in law Sri. L. Ramaswamy Iyer, a learned scholar on spiritual matters. My inspiration to undertake this task also came from Sri. E.R.Krishnamurthy (Late), the Past President of Sri Yājñavalkya Sabha, who prepared a book entitled “Sri Yogeeswara Yājñavalkya” about 35 years ago that gave an insight into the essential teachings of this Upanishad.

It was our Guru’s Divine Sankalpa that inspired me to undertake an effort to publish this in a book form so that all the Spiritual aspirants especially those whose knowledge of Sanskrit is not as high as English, can learn to recite the mantras of this Upanishad. The entire preparation has taken roughly 10 long years from the start and it is our Guru’s Will that this thirst in me has been kept alive throughout. At this auspicious moment, I wish to convey my words of gratitude and loving salutations to all those above mentioned great scholars, for having done the real spade work for this preparation.

*****

On behalf of everyone, I seek our Guru's grace on all of us towards learning these mantras with care and diligence, of course with the guidance from the Vedic Pandits and recapitulating with earnestness in the silence of our hearts and practice it with utmost humility. This way we can express our gratitude to those Sages who have compiled the mantras out of the whisperings from God during their inner flights of meditation and contemplation and also the countless number of teachers who have passed on such a rich treasure through many generations, making it available to this day, preserving its original pristine form and wisdom.

Scholars have time and again mentioned that these mantras, which were created by the Divine along with this Universe are believed to exist eternally. The mantras are highly potent and pregnant with deep spiritual insights. Chanting or even mere listening to these mantras will yield great material and spiritual benefits and bestow peace and serenity of mind. I am sure that this book will be of immense help for the seekers on the divine path and become a lifelong companion in their spiritual journey.

Despite the best efforts in carrying out transliteration of Sanskrit Mantras of this Upanishad into English, I have realized that this final output in English, cannot fully match or can equal the efficacy of the original text in Sanskrit, however hard one may attempt. Needless to mention careful efforts have also gone towards marking the Swaras. However, there could be some errors and mistakes, either in transliteration or in marking of Swaras and I therefore seek forgiveness from our Guru and also of the vedic scholars and readers on such deficiencies. I am sure that this initial effort shall become easily amenable for carrying out such corrections and improvements in future.

*****

I am also pleased to mention that my earlier efforts which culminated in my first book Śukla Yajur Veda Kānva Sākeeya “Pancha Ratnam” in Tamil (*Mantras of Sri Rudram, Chamakam, Purusha Suktham, Maha Santhi Suktam and Isa Vasya Upanishad*), released on 09.09.2013 and my second book Śukla Yajur Veda Kānva Sākeeya “Mantra Ratnam” in Tamil (*Mantras of Navagraha Suktham, Dikhpalakha Mantram, Vishnu Suktam, Oshadhi Suktam, Surya Suktam, Siva Sankalpa Mantram, Abhyaaroha Japam, Purnahuti Suktam, Badra Suktam, Agni Suktam, Arya Dwaadasakam, Sri Suktam, Durga Suktam, Sri Saraswathi Suktam and Ayushya Suktam*), released on 31.07.2015 have fulfilled a need for the Sadhakas towards learning these sacred mantras in Tamil Language. I pray that our Guru continues to bless me in my efforts to bring out some more similar works, in print, in future for the benefit of the society.

I am also grateful to Mr. A. Palanichamy of Muscat, Sultanate of Oman for his tireless efforts and patience in typesetting the mantras for print form and also to Mr. Naganathan and Mr.Rajashekhar of Divya Graphics, Chennai, India for their valuable support towards designing and printing this book in an elegant manner.

Right from the day the journey of making this book has started, I have been blessed to get the best of support and love from all my family members and my wife Mythili Manohar and my children Mukund and Madhuri and they have all become an integral part of this divine output. May their lives be blessed in abundance with the Grace of the Almighty and wishes from the readers.

*****

Let me take the privilege of prayerfully submitting this divine effort and dedicating at the lotus feet of our Guru Sri Yogeewara Yājñavalkya on this sacred occasion of Guru Purnima and seek His bountiful grace and blessings to be showered upon all of us, our family members and the entire humanity. May we all be successful in our Sadhana towards learning and understanding the mantras and synchronizing our thoughts, words and deeds in our daily life, as mentioned therein and more importantly deserve ourselves fully to receive His shower of Supreme Grace at every step in our life journey. May all of us be blessed this day and everyday hereafter.

Lokā Samasthā Sukhino Bhavantu

A.V. MANOHAR

Muscat

Sultanate of Oman

Tel: 00968 - 2470 2499

Mob: 00968 - 9934 1379

“Saraswathi Nilayam”

43, III Trust Cross Street

Mandavelipakkam

Chennai - 600 028, Tamil Nadu, India

Tel: 0091 - 44 - 2464 1584

Email: avmanohar14@gmail.com

19 July 2016

*****

*****

*****

The Brhadāranyaka Upanishad Overview

Vedic literature forms the foundation of the glorious culture of Bharath. The evolution of the vedic thought starting from adoring the various natural forces as manifestation of the Divine, to the ultimate proclamations of oneness with the Divine, forms the vast body of the Vedic literature. Upanishads which contain the highest Vedic philosophy, often referred to as Vedanta, have become the Crown of the Vedic literature.

The vedic hymns range from prayers to the Divine for worldly riches and spiritual enlightenment, to ecstatic declarations of oneness with the Divine. These hymns which were given to the mankind by the great ancient sages of Bharath are said to have discovered by them in their deep silence, when they have connected themselves with the Divine. These sages may not lay claim to the compositions as they believed that the mantras were of the divine, from the divine and destined to be channelized through them to the humanity.

Bhagavan Sri Sathya Sai Baba has said that there are three aspects to the noble act of chanting the Vedic hymns. First is chanting with right pronunciation and intonation. The second is to contemplate on the purport of the mantra while chanting. The third is to practice the teachings expounded in the mantras. The chanting assumes authority when all these three are combined.

*****

The purpose of practicing the teachings which forms the quintessence of the Vedas can be summarized in five simple sentences, the “Panchavaakyas” - “Look Behind, Thank God”, “Look Ahead, Trust God”, “Look Around, Serve God”, “Look Within, See God” and “Look Beyond, Be God”.

Spiritual Sadhana is based on the holy Sastras and can be mastered only after constant practice, patience, firm resolve and total faith in the Divinity. The eternal message is summed up in the Upanishads and hence they are revered as authoritative. They are not products of human intelligence. They are the whisperings of God to man. They are parts of eternal Vedas, that shine gloriously through all their parts.

Extracted from “Upanishad Vahini” by Bhagavan Sri Sathya Sai Baba:

“The Brhadāranyaka Upanishad is affiliated to the Śukla Yajur Veda. It is the last of the famous ten Upanishads. On account of its size, it is named Brihath or Big. Since it is best studied in the silence of the forest or Aranya, it is an Aranyaka. It instructs in Brahma Jnana and so it is classified as an Upanishad.

It has six sections of which all except the third and fourth, describe Upasana or Worship associated with Karma or ritualistic Action. The third and fourth sections deal with the teachings of Sage Yājñavalkya on spiritual Truth imparted to King Janaka. The grandeur of the intellectual eminence of that sage is impressively evident in this Upanishad. For aspirants eager to reach the goal of Liberation, this part of the Brhadāranyaka offers the best guide. The sections are therefore referred to as Yājñavalkya Kanda.

*****

Scholars have designated the first two sections of this Text as Madhu Kanda, the next two as Muni Kanda and the last two as Khila Kanda. Khila means appendix and hence the name is appropriate. The first section deals with the basic principles as they are. The second proves their truth by reference to experience. The third shows how to practice the same and get mastery over it. The first section teaches Jnana, essential for spiritual progress. It is related to the paths of Karma and Upasana. It is not mere dry intellectual discipline.

This Upanishad teaches man the essential philosophy, in the briefest terms. It does not refer in the least to Karma or kindred subjects. It concerns itself purely with the Science of Atma thathwa”.

This Upanishad is one amongst the ten Upanishads that Sri Adi Shankaracharya selected for writing his commentaries and so it has become additionally blessed.

Let us endeavor to make this human life meaningful and complete. Let us resolve to live and re-live each day that is blessed to us by absorbing, internalizing and practicing the great sacred teachings expounded in the the Vedas. Let us all be connected with the divine always and forever.

*****

The Brhadāranyaka Upanishad Guidance Notes

The transliteration in English of Brhadāranyaka Upanishad with intonation marks (diacritic marks) is an attempt to pass on the sacred mantras which were originally in Sanskrit for the benefit of the eager aspirants, who are not conversant with Sanskrit knowledge, but keen to learn to chant the mantras of this Upanishad. Much care has been taken to do the transliteration so as to be as close as possible to the Sanskrit Mantras and its pronunciation of letters and words. However refinement in chanting takes place only by careful listening and chanting together with the Vedic Pandits, setting aside the inadequacies while transliterating.

By repetitive reading of the mantras with utmost sincerity and dedication, careful listening of the mantras and with constant practice under the guidance of Vedic Pandits, one can learn to recite well the mantras of this Upanishad. It is a real Sadhana in one's life and if one undertakes this Sadhana with utmost faith and confidence, one can chant well to the delight of one's own inner self. **“When the Student is ready, Master appears”**. When we are passionate in our efforts, our Guru Sri Yogeewara Yājñavalkya is sure to come and sit with us to guide us in this effort.

It is understood that in Śukla Yajur Veda, seven swaras are being followed while chanting. They are Udaaththam, Anudaththam, Svaritham, Prachayam, Jaathyam, Abinihitham and Sarvaanudaaththam. Further, the Svaritham has Deerkha Svaritham and Hrsvaritham. Of these seven, Udaaththam, Anudaaththam and Svaritham are used more frequently and hence the intonation marks to indicate these swaras have been marked with certain type of lines - Anudaaththam with a horizontal underline below a letter (_), Svaritham with a single vertical line above a letter (|)

*****

and Deerkha Swaritham with a double vertical line above a letter (||). Those letters without a swara mark are indicative of Udaaththam.

It is given to understand that in Brhadāranyaka Upanishad, the mantras are chanted mostly in Udaaththam and in Anudaaththam but certain letters are stressed or emphasised more as in Svaritham and such letters are indicated with a horizontal line above (ā, ē, ī, ō, ū). This style being followed is the uniqueness in chanting of this Upanishad. Besides, one has to note the following:

- ॐ - To be pronounced as GGU.
- Ta - To be pronounced as Tha.
- Ś - To be pronounced in between Sa and Sha.
- ( ) - Some letters indicating silent pronunciation have been put within brackets.

This Upanishad is the biggest of the Upanishads - mere chanting in normal speed shall take about 4 hours. It is advised to start learning the mantras from the Vedic Pandits in full earnestness and also simultaneously start listening to the mantras through the CDs again and again so that the mantras shall become internalized. The chanters and teachers of Suktams are many but are very few in chanting and teaching this Upanishad and hence our recourse of learning is through listening to the Audio CD tracks of this Upanishad. The more we listen, the faster we learn.

Let us invoke “Lord Ganesha” and take the first step and begin with all the auspiciousness and be assured that “Goddess Saraswathi” is sure to take one hundred steps for us in this sacred endeavor.

May the supreme blessings of our Guru Sri Yogeewara Yājñavalkya be bestowed on all of us and in our efforts to learn the mantras of this Upanishad. Let us be blessed to have this rare treasure of ancient and eternal wisdom in our hearts.

*****

Ganapathi Prārthanā Mantrā:

Hari: Aum

Ganānanthvā ganapathi॑ havāmahē |

Priyānanthvā priyapathi॑ havāmahē |

Nidhīnānthvā nidhipathi॑ havāmahē vasō mama ||

Sri Mahā Ganapathayē Nama:

Saraswathī Prārthanā Mantrā:

Aum

Pra nō yachchathvaryamā pra pūshā pra saraswathī |

Pravāg dēvī dadāthu na: |

Aryamanam bruhaspathimindrandānaya॑ chōdaya |

Vācham vishnu॑ saraswathī॑ savithārancha vājinam ||

Śri Mahā Saraswathyai Nama:

Guru Prārthanā

Aum Sri Yājñavalkhya Parama Gurubhyō Nama:

Vandēham mangalāthmānam bāsvantham vēdavigraham |
Yājñavalkhyam munīsrēsham jishnum hariharaprabham |
Jithēndriyam jithakrodham sadhā dhyānaparāyanam |
Ānandha nilayam vandhē yoghānandham muneesvaram |
Pranaum yādhyam dinamanim yōgheeswara śirōmanim |
Śarvagjyam Yājñavalkhyam tachchishyam kāthyāyanam munim ||

Vēdāntha vēdhyam sakhalākha maghyam |
Dayāsudhā sindhu manantha roopam |
Sri Yājñavalkhyam paripoorna chandram |
Srimad gurum nithyamaham namāmi ||

Yājñavalkhya samārambhām kanvayōgee samadhyamām |
Asmadhāchārya paryanthām vandē guru paramparām ||

Thrimoorthi poojyām thrithivaika dhrushtām |
Āditya yogapruvarāth purā ya: |
Ayāthayāmachruthim ānināya |
Sa pāthu vishvāniha Sri Yājñavalkhya ||

Vājasaneyāya vidmahē Sri Yājñavalkhyāya dheemahi |

||
Tanna: śukla prachodhayath ||

*****

Maitrēyi Kāthyāyani samēdha Sri Yājñavalkhya Gurubhyō
Nama: ||

Kanva kāthyāyanādhi maharishibhyō Nama: ||

Aum Namō Brahmādhībhyō Brahmavidyā
sampradhāyakarthaḥbhyō vamsarishibhyō Namō Gurubhya: |
Sarvoghaph plavaragitha pragjnānaganath prathyagarthō
Brahmaivāhamasmi || Brahmaivāhamasmi ||

Ēvam dvādaśanāmāni trikālēbhya: padēnnara: ||
Yōgeeswara prasādēna vidyāvān dhanavān bhavēth ||

Gayatri Mantrā:

Aum

Bhūr bhuva: sva: |

Thatsvithur varenyam |

Bhargo dēvasya dheemahi |

Dhiyō yō na: prachodayath ||

Sri Mahā Savitrē Nama:

Sri Sūrya Kavacha Stōtram

(By Sri Yājñavalkhya)

Aum Śrunushva muniśārdūla sūryasya kavacham śubham |
Śareerārōgyadam divyam sarva sowbhāgyadāyakam ||
Dēdipyamāna makudham spuran makarakundalam |
Dhyāthvaa sahasrakiranam stōtramēthadudheerayēth ||
Śirō mē bāskara: pāthu lalādam mē mithadhyuthi: |
Nēthrē dinamani: pāthu śravanē vāsarēśvara: ||
Grānam garma gruni: pāthu vadanam vēdavāhana: |
Jihvām mē mānada: pāthu kandam mē suravanditha: ||
Skandau prapākara: pāthu vaksha: pāthu janapriya: |
Pāthu pāda dwādaśāthmā sarvāngam sakalēśvara: ||
Sūryarakshāthmakam stōtram likhithvā bhūrjapatrakē |
Dadhāthi y: karē thasya vaśaghā: sarvasiddhaya: ||
Susnāthō yō japēthsamyak yōdheethē svastha mānasa: |
Sa rōghamukthō dheerghāyu: sukham pushtim cha vindathi ||

Saraswathi Stōtram

(By Sri Yājñavalkhya)

Brahmaswarūpā paramā jyōthi swarūpā sanāthani |
Sarvavidhyāthi dēvi yā thasyai vānyai namō nama: ||
Visargabindhu māthrāsu yadhathishtānamēva cha |

*****

Thathathishtāthri yā dēvi thasyai neethyai namō nama: ||
Vyakhya swarūpā sā dēvi vyākhyā thishtāthrirūpinee |
Yayā vinā prasangyāvān sankhyām karthum ns śakyathē ||
Kālasankhyā swarūpā yā thasyai dēvyai namō nama: |
Brahma sidhdhānthā rūpā yā thasyai dēyai namō nama: ||
Smrithisakthi gnānasakthi buddhisakthi swarūpinee |
Prathibhā kalpanā sakthi: yā cha thasyai namō nama: ||
Krupām kuru jaganmātha: māmēvam hathathējasam |
Gnānam dēhi smruthim vidhyām shakthim sishyaprabōdhineem ||

Reward of chanting

Yājnavalkyakrutham Vānee stōtramēthaththu ya: padēth |
Sa kaveendrō Mahāvāgmeē brhaspathisamō bhavēth |
Sa pandithāscha mēdhāveē sukhaveendhrō bhavēth druvam ||

Shiva Rakshā Stōtram

(By Sri Yājnavalkhya)

Asya Sri Shiva Rakshā Stōtra mahā mantrasya, Yājnavalkhya
rishi:, Sri Sadāśivō dēvathā, Anushtup chanda:, Sri Sadāśiva
preethyartham Shiva Rakshā Stōtra japē viniyōga:

Charitham dēva dēvasya māha dēvasya pāvanam |
Apāram paramōdhāram chathurvargasya sādhanam ||

*****

Gowri vinayakōpētham panchavakthram trinēthrakam |
Śivam dyathwā daśabhujam Śivarakshām padēnnara: ||

Gangādhara: śira pāthu bālamardēnthu śēkara: |
Nayanē madanathvamsee karnau sarpavibhūshana: ||

Grānam pāthu purārāthirmukham pāthu jagathpathi: |
Jihwam vāgeesvara: pāthu kandharam śithikandhara: ||

Srikanda: pāthu mē kandam skandhau viswa durandhara: |
Bhujau bhūbhāra samharthā karau pāthu pinākadhrak ||

Hrudayam śankara: pāthu jataram girijāpathi: |
Nābhim mruthyunjaya: pāthu kateemvyāgrājināmbara: ||

Sakthinee pāthu deenārtha śaranāgathavathsala: |
Vūrū mahēswara: pāthu jānunee jagadeeswara: ||

Jangē pāthu jagathkarthā gulpau pāthu ganāthipa: |
Charanau karunāsindhu: sarvāngāni sadāśiva: ||

Yēthām śivabalōpētham rakshām ya: sukruthee padēth |
Sa bhukthwā sakalānkāmān śiva sāyujya māpnuyāth ||

Grahabhūtha piśāchādhyās trailōkyē vicharanthiyē |
Dhūrādāsu palāyanthē śivanāmābhirakshanām ||

Abhayamkaranāmēdham kavacham pārvathipathē |
Bhakthyā bibarthi ya: kande thasya vaśyam jagathrayam ||

Imām Nārayana: swapnē Śivarakshām yadhādīśath |
Prātharuththāya yōgeendrō Yājnavalkhyasthadhalikath ||

Srimad Yājnavalkhyamuni prōktham śivarakshāstōtram sampūrnam ||

*****

Chapter I

First Brāhmanam

1. Aum | Uśā vā aśvasya mēdhyasya śira: |
sūryaśchakshu:, vāta: prānō, vyāttamagnirvaiśvānara:,
samvatsara ātmasvasya mēdhyasya | dyau:
praśtam, antarikshamudaram, prthivī pājasyam,
diśa: pārśvē, avāntaradiśa: parśava:, rtavōngāni,
māsāśchārdhamāsāścha parvān(i), ahōrātrāni
pratiśtā:, nakshatrānyasthīni, nabhō māśsān(i)
| ūvadhyā sikatā:, sindhavō gudā:, yakruchcha
klōmānaścha parvatā:, ōśadhayaścha vanaspatayaścha
lōmān(i), udhyanpūrvārdhō:, nimlōchanjaghanārdhō:,
yadvijrumbhatē tadvidyōtatē, yadvidhūnutē
tatstanayati, yanmēhati tadvarśati, vāgēvāsya vāk ||
2. Aharvā aśvam purastānmahimānvajāyata, tasya pūrvē
samudrē yōnī:; rātrirēnam paśchānmahimānvajāyata,
tasyāpare samudrē yōni:; ētau vā aśvam
mahimānāvabhita: sambabhūvatu: | hayō bhūtvā
dēvānavahad vājī gandharvān, arvāsūrān, aśvō
manuśyān; samudra ēvāsya bandhu:, samudrō yōni:||

Second Brāhmanam

1. Naivēha kim chanāgra āsīt, mrtynaivēdamāvrutamāsīd
— aśanāyayāśanāyā hi mrtyu:; tanmanōkurutātmanvī
syāmiti | sōrchannacharat, tasyārchata

*****

āpōjāyantārchatē vai mē kamabhūdi,
tadēvārkyasyārkatvam; ka^२ ha vā asmai bhavati ya
ēvamētadarkasyārkatvam vēda ||

2. Āpō vā arka: | tadyadapā^२ śara āsīt tatsamahanyata,
sā prthivyabhavat | tasyāmaśrāmyat | tasya
śrāntasya taptasya tejō rasō niravartatāgni: ||

3. Sa tredhātmānam vyakurutādityam trtīyam,
vāyum trtīya^२ | sa eśa prānastrēdhāvihita: |
tasya prāchī dikshirōsau chāsau chērmāu athāsya
pratīchī dikpuchcham asau chāsau cha sakthyau;
dakshinā chōdīchī cha pārśvē, dyau: prstam,
antarikshamudaram iyamura:, sa eśōpsu pratiśtitō |
yatra kva chaiti, tadēva pratīśtatyēvam vidvān ||

4. Sōkāmayata: dhritīyō ma ātmā jāyētēti | sa
manasā vācham mituna^२ samabhavadaśanāyām
mrtyu: | tadhyadrēta āsīt sa samvatsarōbhavat |
na ha purā tata: samvatsara āsa | tamētāvāntam
kālamabhibha:, yāvānthsamvatsara:; tamētāvata:
kālasya parastādasrujata | tam jātamabhivyādādāt,
sa bhānakarōt, saiva vāgabhavat ||

5. Sa ēkshata: yadi vā imamabhima^२syē, kanīyōnnam
karīśya iti | sa tayā vāchā tēnātmanēda^२
sarvamasrujata, yadidam kimcharchō yajū^२śi

*****

sāmāni chandāꣳsi yajnanprajām paśūn | sa
yaddhyadēvāsrjata, tattadattumadhriyata | sarvam
vā attīti, tadaditēradititvaꣳ | sarvasyaitasyāttā
bhavati, sarvamasyānnam bhavati, ya
ēvamētadaditēradititvam vēda ||

6. Sōkāmayata: bhūyasā yajnēna bhūyō yajēyēti |
sōsrāmyat sa tapōtapyata | tasya śrāntasya taptasya
yaśō vīryamudakrāmat | prānā vaiyaśō vīryam |
tatprānēśūtkrāntēśu śarīraꣳ śvayitumadhriyata;
tasya śarīra ēva mana āsīt ||

7. Sōkāmayata: mēdhyam ma idaꣳ syāt
ātmanvyanēna syāmiti | tatōśva: samabhavat |
yadaśvat tanmēdhyamabhūditi | tadēvāśva-
mēdhasyāśvamēdhatvam | ēśa ha vā aśvamedham vēda,
ya ēnamēvam vēda | tamanavarudhyaivāmanyata |
taꣳ samvatsarasya parastādātmana ālabhata,
paśūndēvatābhya: pratyauhat | tasmātsarvadēvatyam
prōkshitam prājāpatyamālabhanta | ēśa vā aśvamēdhō
ya ēśa tapati; tasya samvatsara ātmāyamagnirarka:
tasyēmē lōkā ātmāna: | tāvētāvarkāśvamedhau,
sō punarēkaiva dēvatā bhavati, mrtyurēvāpa
punarmrtyum jayati, nainam mrtyurāpnōti,
mrtyurasyātmā bhavat(i), etāsām dēvatānāmēkō
bhavati ||

Third Brāhmanam

1. Dvayā ha prājāpatyā, dēvāśchāsuraścha |
tata: kānīyasā ēva dēvā, jyāyasā asurā: | ta
ēsu lōkēśvaspardhanta | tē ha dēvā ūchu:
hantāsurañyajna udgīthēnātyayāmēti ||
2. Tē ha vāchamūchu: tvam na udgāyēti | tathēti |
tēbhyō vāgudagāyad | yō vāchi bhōgas tam
dēvēbhya āgāyad yatkalyānam vadati tadātmanē |
tē vidu: anēna vai na udgātrātyēśyantīti |
tamabhidrutya pāpmanāvidhyant | sa ya: sa pāpmā
yadēvēdamapratirūpam vadati, sa ēva sa pāpmā ||
3. Atha ha prānamūchu: tvam na udgāyēti | tathēti |
tēbhya: prāna udagāyad | ya: pranē bhogas tam
dēvēbhya āgāyad yatkalyānam jighrati tadātmanē |
tē vidu: anēna vai na udgātrātyēśyantīti |
tamabhidrutya pāpmanāvidhyant | sa ya: sa pāpmā
yadēvēdamapratirūpam jighrati, sa ēva sa pāpmā ||
4. Atha ha chakshurūchu: tvam na udgāyēti |
tathēti | tēbhyaśchakshurudagāyad | yaśchakshuśi
bhōgas tam dēvēbhya āgāyad yatkalyānam paśyati
tadātmanē | tēvidu: anēna vai na udgātrātyēśyantīti |
tamabhidrutya pāpmanāvidhyant | sa ya: sa pāpmā
yadēvēdamapratirūpam paśyati, sa ēva sa pāpmā ||

*****

5. Atha ha śrōtramūchu: tvam na udgāyeti | tatheti | tēbhya: śrōtramudagāyad | ya: śrōtre bhōgas tam dēvebhya āgāyad yatkalyāna^१ śrunoti tadātmanē | tēvidu: anena vai na udgātrātyeśyantiti | tamabhidrutya pāpmanāvidhyant | sa ya: sa pāpmā yadevedamapratirūpa^२ śrunoti, sa ēva sa pāpmā ||
6. Atha ha mana ūchu: tvam na udgāyeti | tatheti | tēbhyō mana udagāyad | yō manasi bhōgas tam dēvebhya āgāyad yatkalyānam^३ samkalpayati tadātmanē | tēvidu: anena vai na udgātrātyeśyantiti | tamābhhidrutya pāpmanāvidhyant | sa ya: sa pāpmā yadevedamapratirūpa^४ samkalpayati, sa ēva sa pāpmāivamu khalvetā dēvatā: pāpmabhirupāsrujant ēvamenā: pāpmanāvidhyant ||
7. Atha hemamāsanyam prānamūchu: tvam na udgāyeti | tatheti | tēbhya eśa prāna udagāyat | tēvidu: anena vai na udgātrātyeśyantiti | tamābhhidrutya pāpmanāvivyatsant | sa yathāśmānamrtvā lōśtō vidhva^५ sētaiva^६ haiva vidhva^७ samānā viśvanchō vineśu: | tatō dēvā abhavan parāsurā | bhavatyātmanā, parāsya dviśanbhrātruvyō bhavati, ya ēvam vēda ||
8. Tē hōchu: kva nu sōbhūd yō na ithamasaktet(i) | ayamāsyentariti, sōyāsya; āngirasō, (a)ngānā^८ hi rasa: ||

*****

9. Sā vā ēśā dēvatā dūrnāma, dūraꣳ hyasyā mrutyu: |
dūraꣳ ha vā asmānmrutyurbhavati, ya ēvam vēda ||
10. Sā vā ēśā dēvatāitāsām dēvatānām pāpmānam
mrtyumapahatya, yatrāsām diśāmanta: tadgamayām
chakāra, tadāsām pāpmanō vinyadadhāt |
tasmāna janamiyān nāntamiyān, nētpāpmānam
mrtyumanvavāyānīti ||
11. Sā vā ēśā dēvatāitāsām dēvatānām pāpmānam
mrtyumapahatyāthainā mrtyumatyavahat ||
12. Sā vai vāchamēva prathamāmatyavahat | sā yadā
mrtyumatyamuchyat, sōgnirabhavat; sōyamagni:
parēna mrtyumatikrāntō dīpyatē ||
13. Atha prānamatyavahat | sa yadā
mrtyumatyamuchyat, sa vāyurabhavat; sōyam vāyu:
parēna mrtyumatikrānta: pavatē ||
14. Atha chakshuratyavahat | tadhyadā
mrtyumatyamuchyata, sa ādityōbhavat; sōsāvāditya:
parēna mrtyumatikrāntas tapati ||
15. Atha śrōtramatyavahat | tadhyadā
mrtyumatyamuchyata, tā diśōbhavaꣳ; tā imā diśa:
parēna mrtyumatikrāntā: ||

*****

16. Atha manōtyavahat | tadhyadā mrutyumatyamuchyata,
sa chandramā abhavat; sōsau chandra: parēna
mrutyumatikrantō bhāt(i) | ēva^२ ha vā ēnamēśā
dēvata mrtyumativahati, ya ēvam vēda ||
17. Athātmanēnnādhyamāgayad | yaddhi
kimchānnamadyatē, (a)nēnaiva tadadyata: iha
pratitiśtati ||
18. Tē dēvā abruvann ētāvadvā ida^२ sarvai yadannam,
tadātmana āgāsī: anu nōsminnanna ābhajasvēti |
tē vāi mābhisamviśatēti | tathēti | ta^२ samantam
parinyaviśanta | tasmādhyadanēnānnamatti, tēnaitās
trpyant(i) | ēva^२ ha vā ēna^२ svā abhisamviśanti,
bhartā svānā^२ śrēsta: puraētā bhavatyannādōdhipati:
ya ēvam vēda | ya u haivamvida^२ svēśu
pratipratirbubhūśati, na haivālam bhāryēbhyō
bhavat(i) atha ya ēvaitamanubhavati, yō vaitamanu
bhāryānbubhurśati, sa haivālam bhāryēbhyō bhavati ||
19. Sōyāsyā āngirasō, (a)ngānā^२ hi rasa: | prānō
vā angānā^२ rasa: | prānō hi vā angānā^२ rasa:
tasmādhyasmātkasmāchchāngātprāna utkrāmati,
tadēva tachchuśyati ēśa hi vā angānā^२ rasa: ||
20. Éśa u ēva brhaspatim: vāgvai brhatī, tasyā ēśa pati:,
tasmādu brhaspati: ||

*****

21. Ésa u ēva brahmanaspati: vāgvai brahma, tasyā ésa
pati: tasmādu brahmanaspati: ||
22. Ésa u ēva sāma; vāgvai sāmaísā sā chāmaśchēti,
tatsāmna: sāmatvam | yadvēva samam: pluśinā, samō
maśakēna, samō nāgēna, sama ēbhis tribhirlōkai:,
samōnēna sarvēna, tasmādvēva sāmāśnutē sāmna:
sāyujya× salōkatām, ya ēvamētatsāma vēda ||
23. Ésa u vā udgītha: | prānō vā ut, prānēna hīda×
sarvamuttabdham | vāgēva gīthōchcha gīthā chēti,
sa udgītha: ||
24. Taddhāpi brahmadattaśchaikitānēyō rājānam
bhakshayannuvāchāyam tvasya rājā mūrdhānam
vipātayatād, yaditōyāsyā āngirasōnyēnōdagāyaditi |
vāchā cha hya ēva sa prānēna chodagāyaditi ||
25. Tasya haitasya sāmnō ya: svam vēda, bhavati hāsyā
svam | tasya vai svara ēva svam | tasmādārtvijyam
kariśyanvāchi svaramichchēta, tayā vāchā
svarasampannayārtvijyam kuryāt | tasmādyajne
svaravantam dirksanta ēvāthō yasya svam bhavati |
bhavati hāsyā svai(m), ya ēvamētatsāma: svam
vēda ||

*****

26. Tasya haitasya sāmnō ya: sūvarnam vēda, bhavati hāsya sūvarnam | tasya vai svara ēva sūvarnam | bhavati hāsya sūvarnai(m), ya ēvamētatsāmna: sūvarnam vēda ||
27. Tasya haitasya sāmnō ya: pratiśtām vēda, prati ha tiśtati | tasya vai vāgēva pratiśtā, vāchi hi khalvēśa ētatrāna: pratiśtitō gīyatē; (a)nna ityu haika āhu: ||
28. Athāta: pavamānānāmēvābhyārōha: | sa vai khalu prastōtā sāma prastauti | sa yatra prastuyāt tadētāni japēd asatō mā sadgamaya tamasō mā jyōtirgamaya, mrtyōrmāmrtam gamayēti | sa yadāhāsātō mā sadgamayēti, mrtyurvā asat sadamrtam mrtyōrmāmrtam gamayāmrtam mā kurvity ēvaitadāha | tamasō mā jyotirgamayēti, mrtyurvai tamō, jyotiramrtam mrtyōrmāmrtam gamayāmrtam mā kurvity ēvaitadāha | mrtyōrmāmrtam gamayēti, nātra tirōhitamivāst(i) | atha yānītarāni stōtrāni, tēśvātmanēnnādyamāgāyēt; tasmādu tēśu varam vrnīta, yam kāmam kāmayēta, ta^२ | sa ēśa ēvamvidudgātātmanē vā yajamānāya vā yam kāmam kāmayatē, tamāgāyati | taddhaital lokajidēva, na haiṅlōkyatāyā āsāsti, ya ēvamētatsāma vēda ||

Fourth Brāhmanam

1. Ātmaivēdamagra āsitpuruśavidha: | sōnuvīkshya
nānyadātmanōpaśyat | sōhamasmītyagrē vyāharat |
tatōhamnāmābhavat | tasmādapētarhyā
(ā)mantritō: aḥamayamityēvāgra uktvāthānyannāma
prabrūtē yadasya bhavati | sa yatpūrvōsmātsarvasmāt
sarvānpāpmana auśat tasmātpuruśa | ōśati ha vai
sa tai(m), yōsmātpūrvō bubhūśati, ya ēvam vēda ||
2. Sōbibhēt; tasmādēkākī bibhēti | sa hāyamīkshām
chakrē: yanmadanyannāsti, kasmānnu bibhēmīti |
tata ēvāśya bhayam vīyāya | kasmādhyabhēśyad
dvitīyādvai bhayam bhavati ||
3. Sa vai naiva rēmē; tasmādēkākī na ramatē |
sa dvitīyamaichchhat | sa haitāvānāsa yathā
strīpumā *sau sampariśvaktau | sa imamēvātmānam
dvēdhāpātayat; tata: patīścha patnī chābhavatām |
tasmādidamardhabrugalamiva sva iti ha smāha
yājnavalkya: | tasmādayamākāśa: striyā pūryata
ēva | tā * samabhavat tatō manuśyā ajāyanta ||
4. Sō hēyamīkshām chakrē: katham nu mātmana
ēva janayitvā sambhavati | hanta tirōśānīti | sā
gaurabhavad vrśabha itaras; tā * samēvābhavat tatō
gāvōjāyanta | vadvētarābhavat aśvavruśa itarō;

*****

gardabhītarā, gardabha itaras; tāꣳ samēvābhavat
tata ekaśaphamajāyat | ajētarābhavad basta
itarō; (a)viritarā, mēśa itaras; tāꣳ samēvābhavat,
tatōjāvayōjāyantaivamēva yadidam kincha
mithunamā pipīlikābhya: tatsarvamasrujata ||

5. Sōvēd aham vāva sruśtirasmi ahaꣳ hīdaꣳ
sarvamasrukshītī | tata: sruśtirabhavat | sruśtyāꣳ
hāsyaitasyām bhavati, ya ēvam vēda ||

6. Athētyabhyamanthat | sa mukhāchcha
yōnērhashtābhyām chāgnimasrujata |
tasmādētadubhayamalōmakamantarātō, (a)lōmakā
hi yonirantarata: | tadhyadidamāhu: amui(m)
yajāmui(m) yajētyēkaikam dēvam ētasyaiva
sā visruśti: ēśa u hya ēva sarvē dēvā | atha
yatkinchēdamārdrām tadrētasōsrujata; tadu sōma |
ētāvadvā idaꣳ sarvamannam chaivānnādaścha; sōma
ēvānnam agnirannāda: | saīsā brahmanōtisruśti:
yachchrēyasō dēvānasrujatātha yanmartya:
sannamrutānasrujata, tasmādatisruśti: atisruśtyāꣳ
hāsyaitasyām bhavati, ya ēvam vēda ||

7. Taddhvēdam tarhyavyākṛtamāsīt |
tannāmarūpābhyāmēva vyākriyatāsau nāmāyamidaꣳ
rūpa iti | tadidamapyētarhi nāmarūpābhyāmēva
vyākriyatē (a)saunāmāyamidaꣳ rūpa iti | sa ēśa

*****

ihā praviṣṭa ā nakhāgrēbhyō | yathā kshura:
 kshuradhānēvahita: syād viśvambharō vā
 viśvambharakulāyē, tam na paśyant(i) akrutsnō hi
 sa:; prānannēva prānō nāma bhavati, vadanyāk
 paśyaśchakshu:, śrunvanśrōtram, manvānō
 mana: | tānyasyaitāni karmanāmānyēva | sa yōta
 ēkaikamupāstē, na sa vēdākrutsnō hy(a) ēśōta
 ēkaikēna bhavat(i) | ātmētya ēvōpāsītātra hy(a)
 ētē sarva ēkam bhavanti | tadētātpadanīyamasya
 sarvasya yadayamātmānēna hy(a) ētatsarvam vēda |
 yathā ha vai padēnānuvindhēd ēvam kīrtiś ślōkam
 vindatē, ya ēvam vēda ||

8. Tadētātpṛēya: putrāt pṛēyō vittāt
 pṛēyōnyasmātsarvasmād antaratarai(m),
 yadayamātmā | sa yōnyamātmana: priyam bruvānam
 brūyāt priyaś rōtsyatītīśvarō ha tathaiva syād |
 ātmānamēva priyamupāsīta | sa ya ātmānamēva
 priyamupāstē, na hāsya priyam pramāyukam bhavati ||

9. Tadāhu: yadbrahmavidhyayā sarvam bhaviśyantō
 manuśyā manyantē, kimu tadbrahmāvēda
 yasmāttatsarvamabhavaditi ||

10. Brahma vā idamagra āsīt | tadātmānamēvāvēd
 aham brahmāsmīti; tasmāttatsarvamabhavat |
 tadhyō yō dēvānām pratyabudhyata, sa ēva
 tadabhavat, tatharśīnām, tathā manuśyānām |

*****

taddhaitatpaśyanruśirvāmadēva: pratipēdē: (a)ham
manurabhavaꣳ sūryaśchēti | tadidamapyētarihi ya
ēvam vēdāham brahmāsmīti, sa idaꣳ sarvam bhavati,
tasya ha na dēvāśchanābhūtyā īsata, ātmā hy(a)
ēsāꣳ sa bhavat(i) | atha yōnyām dēvatāmupāstē:
(a)nyōsāvanyōhamasmīti, na sa vēda | yathā paśurēvaꣳ
sa dēvānām | yathā ha vai bahava: paśavō manuśyam
bhunjyu: ēvamēkaika: puruśō dēvānbhunakt(i) |
ēkasminnēva paśāvādīyamānēpriyam bhavati, kimu
bahuśu; tasmādēśām tanna priyai(m) yadētanmanūśyā
vidhyu: ||

11. Brahma vā idamagra āsīdēkamēva | tadēkaꣳ
sanna vyabhavat| tachchrēyō rūpamatyasrujata
kshatrai(m), yānyētāni dēvatrā kshatrānīndrō
varuna: sōmō rudra: parjanyaō yamō mrutyurīśāna
iti| tasmātkshatrātparam nāsti; tasmād | brāhmana:
kshatriyam adhastādupāstē rājasūyē | kshatra ēva
tadhyasō dadhāti, saīsā kshatrasya yōniryadbrahmā|
tasmādhyadhyapi rājā paramatām gachchati,
brahmaīvāntata upaniśrayati svāi(m) yōnim |
ya u ēnaꣳ hinasti, svāꣳ sa yōnimruchchati | sa
pāpīyānbhavati, yathā śrēyāꣳsaꣳ hiꣳsitvā ||

12. Sa naiva vyabhavat | sa viśamasrujata, yānyētāni
dēvajātāni ganaśa ākhyāyantē, vasavō rudrā ādityā
viśvē dēvā maruta iti ||

*****

13. Sa naiva vyabhavat | sa śaudram varnamasrujata
pūśanam | iyam vai pūśēyaꣳ hīdaꣳ sarvam puśyati
yadidam kimcha ||
14. Sa naiva vyabhavat | tachchrēyō rūpamatyasrjata
dharmam | tadētatkshatrasya kshatrai(m)
yaddharma: | tasmāddharmātparam nāst(i) |
athō abalīyānbalīyāꣳsamāśaꣳsatē dharmēna yathā
rājnaivai(m) | yo vai sa dharmā:, satyam vai tat |
tasmātsatyam vadantamāhu: dharmam vadatīti,
dharmam vā vadantaꣳ: satyam vadatīti(i) ētaddhy
ēvaitadubhayam bhavati ||
15. Tadētadbrahma kshatram vid śūdra: | tadagninaiva
dēvēśu brahmābhavad brāhmanō manuśyēśu,
kshatriyēna kshatriyō, vaiśyēna vaiśya:, śūdrēna
śūdra: | tasmādnagnāvēva dēvēśu lokamichchantē,
brāhmanē manuśyēś(u) ētābhyāꣳ hi rūpābhyām
brahmābhavat | atha yō ha vā asmāl lōkātsvam
lōkamadrstvā praiti, sa ēnamaviditō na bhunakti;
yathā vēdō vānanūktōnyadvā karmākrtai(m) |
yadi ha vā apyanēvamvinmahatpunyam karma
karōti, taddhāsyāntata: kshiyata ēvātmānamēva
lokamupāsīta | sa ya ātmānamēva lokamupāstē,
na hāsyā karma kshīyatē | (a)smāddhy ēvātmanō
yadhayatkāmayatē, tattatsrjatē ||

*****

16. Athō ayam vā ātmā sarvesām bhūtānām lōka:;
sa yaj juhōtī, yadhyajatē tēna dēvānām lōkō;
 (a)tha yadanubrūtē, tēnarsīnām; atha yatpitrubhyō
niprunātī, yatprajāmichchatē, tēna pitrnām; atha
yanmanuśyānvāsayatē, yadēbhyōsanam dadātī, tēna
manuśyānām; atha yatpasūbhyas trnōdakam vindati,
tēna pasūnām; yadasya grhēśu śvāpadā vayāśsy(a)
ā pipīlikābhya upajīvanti, tēna tēsām lōkō | yathā
ha vai svāya lōkāyārīśtmichchēd, ēvāś haivamvidē
sarvāni bhūtānyarīśtmichchanti | tadvā ētadviditam
mīmāśsitam ||

17. Ātmaivēdamagrā āsīd ēka ēvā | sōkāmayata: jāyā mē
syād atha prajāyēyātha vittam mē syād atha karma
kurvīyēt(i) | ētāvānvai kāmō nēchchaśchanātō
bhūyō vindēt | tasmādapyētarhy ēkākī kāmayatē
jāyā mē syād atha prajāyēyātha vittam mē syād
atha karma kurvīyētī | sa yāvadapyētēsāmēkaikam
na prāpnōt(i) akrtsna ēvā tāvānmanyatē | tasyo
krtsnatā | mana ēvāsyātmā; vāgjāyā; prāna: prajā;
chakshurmānusam vittam, chakshusā hi tadvindatē;
śrotram daivāś śrotrēna hi tachchrnōt(i) ātmaivāsya
karmātmanā hi karma karōtī | sa ēśā pānktō yajna:,
pānkta: paśu:, pānkta: puruśa:, pānktamidāś
sarvai(m) yadidam kimcha | tadidaś sarvamāpnōtī,
ya ēvam vēda ||

Fifth Brāhmanam

1. Yatsaptānnāni mēdhayā tapasājanayatpitā |
Ékamasya sād̄hāranam dvē devānabhājayat ||

Trīn(y) ātmanēkuruta paśubhya ēkam prāyachchat |
Tasmintsarvam pratiśtitai yachcha prāniti yachcha na ||

Kasmāttāni na kshīyantēdyamānāni sarvadā |

Yo vai tāmakhitim vēda sōnamatti pratikēna ||

Sa dēvānapigachchati, sa ūrjamupajīvati ||

(i)ti ślokā: ||

2. “Yatsaptānnāni mēdhayā tapasājanayatpitē(ā)”
(i)ti mēdhayā hi tapasājanayatpitā | “Ékamasya sād̄hāranam” itidamēvāsya tatsād̄hāranamannai, yadidamadhyatē | sa ya ētadupāstē, na sa pāpmanō vyāvartatē; miśra ✕ hya ētat | “Dvē dēvānabhājayat” iti, hutam cha prahutam cha; tasmāddēvēbhyō juhvati cha pra cha juhvat(i) | athō āhu: darśapūrnāmāsāviti | tasmānnēśīyājuka: syāt | “Paśubhya ēkam prāyachchad” iti, tatpaya: | payo hyāvāgrē manusyāscha paśavaśchōpajīvanti | tasmātkumāram jātam ghrtam vaivāgrē pratilēhayant(i), stanam vānudhāpayant(i); atha vatsam jātamāhuratrñāda iti | “Tasmintsarvam pratiśtitai, yachcha prāniti

*****

yachcha nē(a)” (i)ti, payasi hīdaꣳ sarvam pratīstītai,
yachcha prānīti yachcha na | tadhyadidamāhu:
samvatsaram payasā juhvadapa punarmrtyum
jayatīti, na tathā vidhyād | yadaharēva juhōti,
tadaha: punarmrtyumapajayatyēvam vidvānt; sarvaꣳ
hi dēvēbhyōnnādhyam prayachchati | ”Kasmāttāni na
kshīyantēdhyamānāni sarvadē(ā)” (i)ti | purusō vā
akshiti:, sa hīdamannam puna: punarjanayatē | ”Yō
vaitāmakshitim vēdē(a)” (i)ti, purusō vā akshiti: |
sa hīdamannam dhiyādhiyā janayatē karmabhi:
yaddhaitanna kuryāt kshīyēta ha | ”Sōnnamatti
pratīkēnē(a)” (i)ti, mukham pratīkam, mukhēnēt(y)
ētat | ”Sa dēvānapigachchati, sa ūrjamupajīvati”
 (i)ti praśaꣳsā ||

3. ”Trīn(y) ātmanēkurutē(a)” (i)ti: manō vācham
prānam, tān(y) ātmanēkurutā; ”(A)nyatramanā
abhūvam, nādarśam”, ”Anyatramanā abhūvam,
nāśrausam” īti: manasā hy(a) ēva paśyati, manasā
śrnōti | kāma: samkalpō vichikitsā śraddhāśraddhā
dhrtiradhrtirhīr-dhīrbhīrit(y) ētatsarvam mana ēva |
tasmādapi prsthata upasprstō manasā vijānāti | ya:
kaścha śabdō, vāgēva sā | i(ē)śā hantamāyattā,
i(ē)śā hi na; prānōpānō vyāna udāna: samānōna
ītyētatsarvam prāna ēvaitanmayō vā ayamātmā:
vānmayō, manōmaya: prānamaya: ||

*****

4. Trayō lōkā ēta ēva: vāgēvāyam lōkō,
manōntarikshalōka:, prānōsau lōka: ||
5. Trayō vēdā ēta ēva: vāgēvarigvēdō, manō yajurvēda:
prāna: sāmavēda: ||
6. Dēvā: pitārō manuśyā ēta ēva: vāgēva dēvā, mana:
pitara:, prānō mānuśyā: ||
7. Pitā mātā prajaita ēva: mana ēva pitā, vān mātā,
prāna: prajā ||
8. Vijnātam vijijnāsyam avijnātamēta ēva: yatkimcha
vijnātam vāchas tadrūpam vāgghi vijnātā, vāgēnam
tadbhūtvāvati ||
9. Yatkimcha vijijnāsyam manasas tadrūpam manō hi
vijijnāsyam, mana ēnam tadbhūtvāvati ||
10. Yatkimchāvijnātam prānasya tadrūpam prānō
hyavijnāta:, prāna ēnam tadbhūtvāvati ||
11. Tasyai vācha: prthivī śarīram, jyōtirūpamayamagni: |
tadyāvatyēva vāk tāvatī prthivī, tāvānayamagni: ||
12. Athaitasya manasō dyau: śarīram,
jyōtirūpamasāvāditya: | tadyāvadēva manas tāvatī
dyau: tāvānasāvāditya: | tau mitunaꣳ samaitām |

*****

tata: prānōjāyata | sa indra:, sa ēśosapatnō |
dvitīyō vai sapatnō | nāsyā sapatnō bhavati, ya
ēvam vēda ||

13. Athaitasya prānasyāpa: śariram, jyōtī rūpamasau
chandra: | tadyāvānēva prāna: tāvatya āpa:
tāvānasau chandra: | ta ētē sarva ēva samā:,
sarvēnantā: | sa yo haitānantavat upāstēntavanta×
sa lōkam jayat(i) atha yō haitānanantānupāstēnanta×
sa lōkam jayati ||

14. Sa ēśa samvatsara: prajāpatiś śōdaśakala: |
tasya rātraya ēva panchadaśa kalā; dhruvaivāsyā
śōdaśī kalā | sa rātribhirēvā cha pūryatē, (a)pa
cha kshiyatē | sōmāvāsyā× rātrimētayā śōdasyā
kalayā sarvamidam prānabhrdanupraviśya, tata:
prātarjāyatē | tasmādētā× rātrim prānabhṛta:
prānam na vichchindyādapi krkalāsasyaitasyā ēva
dēvatāyā apachityai ||

15. Yo vai sa samvatsara: prajāpatiś śōdaśakālō,
(a)yamēva sa yōyamēvamvitpuruśa: | tasya vittamēva
panchadaśa kalā: ātmaivāsyā śōdaśī kalā | sa
vittēnaivā cha pūryatē, (a)pa cha kshīyatē |
tadētannabhyai yadayamātmā, pradhivittam |
tasmādyadyapi sarvajyānim jīyata, ātmanā chēch
jīvati, pradhināgādityāhu: ||

*****

16. Atha trayō vāva lōkā: manuśyalōka:, pitrlōkō,
dēvalōka iti | sōyam manuśyalōka: putrēnaiva
jayyō, nānyēna karmanā; karmanā pitrlōkō;
vidyayā dēvalōkō | dēvalōkō vai lōkānā^२ śrēstas;
tasmādvidyām praśa^२santi ||
17. Athāta: sampratti: | yadā praiśyanmanyatē, (a)tha
putramāha: tvam brahma, tvai yajna: tvam lōka
iti | sa putra: pratyāhāham brahmāham yajnō,
(a)hlōka iti | yadvai kimchānūktam, tasya sarvasya
brahmētyēkatā | yē vai kēcha yajnā: tēśā^२ sarvēśām
yajna it(y) ēkatā | yē vai kēcha lōkā: tēśā^२ sarvēśām
lōka it(y) ēkatāitāvadva ida^२ sarvam ētanmā sarva^२
sannayamitō bhunajaditi | tasmāt putramanuśīstam
lōkyamāhu: tasmādēnamanuśāsati |
sa yadaivamvidasmāl lōkātpraitī athaibhirēva prānai:
saha putramāviśati | sa yadyanēna kimchidakshnayā
krtam bhavati, tasmādēna^२ sarvasmātputrō
munchati | tasmātputrō nāma | sa putrēnaivāsmil
lōkē pratitiśtat(i) athainamētē daivā: prānā amrta
āviśanti ||
18. Prthivyai chainamagnēścha daivī vāgāviśati | sā vai
daivī vāgyayā, yadyadēva vadati, tattadbhavati ||
19. Divaśchainamādityāchcha daivam mana āviśati |
tadvai daivam manō yēnānand(y) ēva bhavat(i) athō
na śōchati ||

*****

20. Adbhyaśchainam   chandramasaścha   daiva:
prāna   āvisati | sa   vai   daiva: prānō   ya:
samcharaśchāsmcharaścha   na   vyathatē, (a)thō
na   riśyati | sa   ēvamvitsarvēsām   bhūtānāmātmā
bhavati | yathaisā   dēvataivaśch   sa | yathaitām
dēvatāśch   sarvāni   bhūtānyavanti   ēvāśch   haivamvidaśch
sarvāni   bhūtānyavanti | yadu   kimchēmā: prajā:
śōchanti (a)maivāsām   tadbhavati,   punyamēvāmum
gachchati,   na   ha   vai   dēvānpāpam   gachchati ||

21. Athātō   vratamīmāśsā | prajāpatirha   karmāni   sasrjē |
tāni   srśtānyanyōnyēnāspardhanta: vadiśyām(y)
ēvāhamiti   vāgdadhrē;   drakshyāmyahamiti   chakshu:
śrōśyāmyahamiti   śrōtram;   ēvamanyāni   karmāni
yathākarma(m) | tāni   mrtyu: śrāmō   bhūtvōpayēmē,
tānyāpnōt;   tānyāptvā   mrtyuravārundha |
tasmāchchśrāmyat(y)   ēvā   vāk   śrāmyati   chakshu:
śrāmyati   śrōtram | athēmamēva   nāpnōd   yōyam
madhyama: prāna: | tāni   jnātum   dadhrirē: (a)yam
vai   na: śrēśtō   ya: samcharaśchāsmcharaścha
na   vyathatē, (a)tho   na   riśyati | hantāsyaiva   sarvē
rūpamasāmēti | ta   ētāsyaiva   sarvē   rūpamabhavaśch |
tasmādēta   ētainākhyāyantē   prānā   iti | tēna   ha
vāva   tatkulamāchakshatē,   yasminkulē   bhavati   ya
ēvam   vēda | ya   u   haivamvidā   spardhatēnuśuśyati(i),
anuśuśya   haivāntatō   mriyata | ityadhyatyātmam ||

*****

22. Athādhidaivatam jvaliśyām(y)
ēvāhamityagnirdadhrē; tapsyāmyahamityādityō;
 bhāsyāmyahamiti chandramā; ēvamanyā dēvatā
 yathādeivata^ॐ | sa yathaiśām prānānām madhyama:
 prāna, ēvamētāsām dēvatānām vāyu: | mlōchanti
 hyānyā dēvatā, na vāyu: | saiśānastamitā dēvatā
 yadvāyu: ||

23. Athaiśa ślōkō bhavati: “yataśchōdēti sūryō,
 (a)stai yatra cha gachchatī” iti prānādvā ēśa udēti,
 prānēśtamēti “tam dēvāśchakrirē dharmā^ॐ, sa
ēvādya, sa u śva:” iti | yadvā ētēmurhyadhriyanta,
 tadēvāpyadya kurvanti | tasmādēkamēva vratam
 charēt | prānyāchchaivāpānyāchcha: nēnmā pāpmā
 mrtiyurāpnuvaditi | yadyu charēt samāpipayisēt |
 tēnō ētasyai dēvatāyai sāyujya^ॐ salōkatām jayati ||

Sixth Brāhmanam

1. Trayam vā idam, nāma rūpam karma | tēśām nāmnām
 vāgityētadēśāmuktham athō hi sarvāni nāmān(y)
 uttiśtant(i) | ētadēśā^ॐ sāmaitaddhi sarvairnāmabhi:
 samam | ētadēśām brahmaitaddhi sarvāni nāmāni
 bibharti ||

*****

2. Atha rūpānām chakshurit(y) ētadēsāmuktham athō hi
sarvāni rūpān(y) uttiśtant(i) | ētadēsā᳚ sāmaitaddhi
sarvai rūpai: samam | ētadēsām brahmaitaddhi
sarvāni rūpāni bibharti ||
3. Atha karmānāmātmēt(y) ētadēsāmuktham athō hi
sarvāni karmān(y) uttiśtant(i) | ētadēsā᳚ sāmaitaddhi
sarvai: karmabhi: samam | ētadēsām brahmaitaddhi
sarvāni karmāni bibharti | tadētattraya᳚
sadēkamayāmātmātmō ēka: sannētattrayam |
tadētadamrta᳚ satyēna channam | prānō vā amrtam,
nāmarūpē satyam; tābhyāmayam prānāschanna: ||

*****

Chapter II

First Brāhmanam

1. Aum| Drptabālākīrhānūchānō gārgya āsa | sa hōvāchājātaśatrum kāśyam brahma tē bravānīti | sa hōvāchājātaśatru: sahasramētasyām vāchi dadmō: janakō, janaka iti vai janā dhāvanti ||
2. Sa hōvācha gārgyō: ya ēvāsāvādityē puruśa, ētamēvāham brahmōpāsa iti sa hōvāchājātaśatru: mā maitasminsamvadiśtā: | atīśtā: sarvēśām bhūtānām mūrdhā rājēti vā ahamētamupāsa iti | sa ya ētamēvamupāstē, (a)tiśtā: sarvēśām bhūtānām mūrdhā rājā bhavati ||
3. Sa hōvācha gārgyō: ya ēvāsau chandrē puruśa, ētamēvāham brahmōpāsa iti | sa hōvāchājātaśatru: mā maitasminsamvadiśtā | brhanpāndaravāsā: sōmō rājēti vā ahamētamupāsa iti | sa ya ētamēvamupāstē, (a)haraharha suta: prasutō bhavati, nāsyānam kshiyatē ||
4. Sa hōvācha gārgyō: ya ēvāsau vidyuti puruśa, ētamēvāham brahmōpāsa iti | sa hōvāchājātaśatru: mā maitasminsamvadiśtā: | tējasvīti vā ahamētamupāsa iti | sa ya ētamēvamupāstē, tējasvī ha bhavati, tējasvinī hāsya prajā bhavati ||

*****

5. Sa hōvācha gārgyō: ya ēvāyamākāśē puruśa,
ētamēvāham brahmōpāsa iti | sa hōvāchājātaśatru;
mā maitasmintsamvadiśtā: | pūrnamapravartīti vā
ahamētamupāsa iti | sa ya ētamēvamupāstē, pūryatē
prajayā paśubhi: nāsyāsmāllōkātprajōdvartatē ||
6. Sa hōvācha gārgyō: ya evāyam vāyau puruśa,
ētamēvāham brahmōpāsa iti | sa hōvāchājātaśatru:
mā maitasmintsamvadiśtā | indrō vaikunthōparājita
sēnēti vā ahamētamupāsa iti | sa ya ētamēvamupāstē,
jīśnurhāparājīśnurbhavatyanyatastyajāyī ||
7. Sa hōvācha gārgyō: ya ēvāyamagnau puruśa,
ētamēvāham brahmōpāsa iti | sa hōvāchājātaśatru:
mā maitasmintsamvadiśtā | viśāsahiriti vā
ahamētamupāsa iti | sa ya ētamēvamupāstē,
viśasahirha bhavati, viśasahirhāsyā prajā bhavati ||
8. Sa hōvācha gārgyō: ya ēvāyamapsu puruśa,
ētamēvāham brahmōpāsa iti | sa hōvāchājātaśatru:
mā maitasmintsamvadiśtā: | pratirūpa iti vā
ahamētamupāsa iti | sa ya ētamēvamupāstē,
pratirūpa ^२ haivainamupagachchati, nāpratirūpam
athō pratirūpōsmāj jāyatē ||
9. Sa hōvācha gārgyō: ya ēvāyamādarśē puruśa,
ētamēvāham brahmōpāsa iti | sa hōvāchājātaśatru:

*****

mā maitasmintsamvadiṣṭā | rochiśnuriti vā
 ahamētamupāsa iti | sa ya ētamēvamupāstē,
 rochiśnurha bhavati, rochiśnurhāsyā prajā bhavati(i)
 athō yai: sannigachchati, sarvāṅs tānatirōchatē ||

10. Sa hōvācha gārgyō: ya ēvāyai yantam
 paśchādsabdōnūdēt(i) ētamēvāham brahmōpāsa iti |
 sa hōvāchājātaśatru: mā maitasmintsamvadiṣṭā |
 asuriti vā ahamētamupāsa iti | sa ya
 ētamēvamupāstē, sarvaṅs haivāsmimllōka āyurēti,
 nainam purā kālātprānō jahāti ||

11. Sa hōvācha gārgyō: ya ēvāyam dikshu puruśa,
 ētamēvāham brahmōpāsa iti | sa hōvāchājātaśatru:
 mā maitasmintsamvadiṣṭā | dviṭiyōnapaga iti vā
 ahamētamupāsa iti | sa ya ētamēvamupāstē,
 dviṭiyavānha bhavati, nāsmādganaśchidyatē ||

12. Sa hōvācha gārgyō: ya ēvāyam chāyāmaya: puruśa,
 ētamēvāham brahmōpāsa iti | sa hōvāchājātaśatru:
 mā maitasmintsamvadiṣṭā | mrtyuriti vā
 ahamētamupāsa iti | sa ya ētamēvamupāstē,
 sarvaṅs haivāsmimllōka āyurēti, nainam purā
 kālānmrtyurāgachchati ||

13. Sa hōvācha gārgyō: ya evāyamātmani puruśa,
 ētamevāham brahmōpāsa iti | sa hōvāchājātaśatru:

*****

mā maitasmintsamvadiśtā | ātmanvīti vā
ahamētamupāsa iti | sa ya ētāmēvamupāsta,
ātmanvī ha bhavat(i) ātmanvinī hāsya prajā bhavati |
sa ha tūśnīmāsa gārgya: ||

14. Sa hōvāchājātaśatru: ētāvannū³ it(i) | ētāvaddhīti |
naitāvatā viditam bhavatīti | sa hōvācha gārgya:
upa tvāyānīti ||

15. Sa hōvāchājātaśatru: pratilōmam chai
tadyadbrāhmana: kshatriyamupēyāt brahma
mē vakshyatīti | vyēva tvā jnapayisyāmīti |
tam pānāvādāyōttasthau | tau ha puruśa ✽
suptamājagmatu: | tamētairnāmabhirāmantrayām
chakrē: brhan pāndaravāsa:, sōma rājanniti | sa
nōttasthau | tam pānināpēsam bōdhayāmchakāra |
sa hōttasthau ||

16. Sa hōvāchājātaśatru: yatraiśa ētatsuptōbhūd ya
ēśa vijnānamaya: puruśa: kvaiśa tadābhūt kuta
ētadāgāditi | tadu ha na mēnē gārgya: ||

17. Sa hōvāchājātaśatru: yatraiśa ētatsuptōbhūd
ya ēśa vijnānamaya: puruśa: tadēśām
prānānām vijnānēna vijnānamādāya,
ya ēsōntarhrdaya ākāśa: tasminchētē |
tāni yadā grhnāt(i) atha haitatpuruśa: svapiti nāma |

*****

tadgrhīta ēva prānō bhavati, grhītā vāg grhītam
chakshu: grhītaꣳ śrōtram, grhītam mana: ||

18. Sa yatraitatsvapnyayā charati, tē hāsyā lōkā: |
tadutēva mahārājō bhavat(i) utēva mahābrāhmana,
utēvochchāvacham nigachchati | sa yathā mahārājō
jānapadān grhītvā svē janapadē yathākāmam
parivartētaivamēvaiśa ētatprānāngrhītvā svē śarīrē
yathākāmam parivartatē ||

19. Atha yadā suśuptō bhavati, yadā na kasya chana
vēda, hitā nāma nādyō dvāsaptati: sahasrāni
hrdayātpurītatamabhipratiśtantē | tābhi:
pratyavasrupya purītati śētē | sa yathā kumāro vā
mahārājō vā mahābrāhmano vātighnīmānandasya
gatvā śayītaivamēvaiśa ētachchētē ||

20. Sa yathōrnanābhistantunōchcharēt yathāgnē: kshudrā
viśpulingā vyuchcharant(i) ēvamēvāsmādātmana:
sarvē prānā: sarvē lōkā: sarvē dēvā: sarvāni bhūtāni
vyuchcharanti | tasyōpaniśat – satyasya satyamiti:
prānā vai satyam, tēsāmēśa satyam ||

Second Brāhmanam

1. Yō ha vai śīsuꣳ sādhānaꣳ sapratyādhānaꣳ
sasthūnaꣳ sadāmam vēda sapta ha dviśatō

*****

bhrātrvyānavarunaddh(i) | (a)yam vāva śisuryōyam
madhyama: prāna:, tasyēdamēvādhanam, idam
pratyādhanam, prāna: sthūnā, (a)nnam dāma ||

2. Tamētā: saptākshitaya upatīstantē; tadyā imā akshan
lōhinyō rājayastābhirēnaꣳ rudrōnvāyattō:, (a)tha yā
akshannāpastābhi: parjanyō; yā kanīnakā tayādityō;
yatkrśnam tēnāgni:, yachchuklam tēnēndrō |
(a)dharayainam vartanyā prthivyanvāyattā,
dyauruttarayā | nāsyānnam kshīyatē ya ēvam vēda ||

3. Tadēśa ślōkō bhavat(i) |

Arvāgbilaśchamasa ūrdhvabudhna:,

Tasminyaśō nihitam viśvarūpam |

Tasyāsata rśaya: sapta tīrē,

Vāgaśtamī brahmanā samvidānēt(i) |

‘Arvāgbilaśchamasa ūrdhvabudhna:’ itīdam
tachchrīra:, ēśa hyarvāgbilaśchamasa
ūrdhvabudhna: | ‘tasminyaśō nihitam viśvarūpam’
iti, prāna vai yaśō viśvarūpam, prānānētadāha |
‘tasyāsata rśaya: sapta tīra’ iti, prānā vā rśaya:,
prānānētadāha | ‘vāgaśtamī brahmanā samvidānēti’,
vāgdhyaśtamī brahmanā samvittē ||

*****

4. Imāvēva gautamabharadvajā(u), ayamēva gautamō,
 (a)yam bharadvāja | imāvēva viśvāmitrajamadagnī,
ayamēva viśvāmitrō, (a)yam jamadagni: | (i)māvēva
vasiśtakaśyapā(u), ayamēva vasiśtō, (a)yam kaśyapō |
vāgēvātri:, vāchā hyannamadyatē, (a)ttirha
vai nāmaitadyadatririti | sarvasyāttā bhavati,
sarvamasyānnam bhavati, ya ēvam vēda ||

Third Brāhmanam

1. Dvē vāva brahmanō rūpē: mūrtam chaivāmūrtam
cha, martyam chāmrtam cha, sthitam cha yachcha,
sachcha tyachcha ||
2. Tadētanmūrtai yadanyadvāyōschāntarikshāch
chaitanmartyamētasthitam, ētatsat | tasyaitasya
mūrtasyaitasya martyasyaitasya sthitasyaitasya sata
ēśa rasō ya ēśa tapati; satō hy(a) ēśa rasa: ||
3. Athāmūrtam vāyūschāntariksham chaitadamrtam,
ētadyad ētattyam | tasyaitasyāmūrtasya,
tasyāmrtasyaitasya yata, ētasya tyasyaiśa rasō ya
ēśa ētasminmandalē puruśa: tyasya hy(a) ēśa rasa |
ityadhidaivatam ||
4. Athādhyātman | idamēva mūrtai
yadanyatprānāchcha yaśchāyamantarātmanākāśa:

*****

ētānmartyam ētatstithatam ētatsat | tasyaitasya
mūrtasya, (ē)tasya martyasyaitasya sthitasyaitasya
sata ēśa rasō yachchakshu:; satō hy(a) ēśa rasa: ||

5. Atāmūrtam prānaścha yaśchāyamantarātmanākāśa,
ētadamrtam ētadyad ētattyam |
tasyaitasyāmūrtasyai tasyāmrtasyaitasya yata,
ētasya tyasyaiśa rasō yōyam dakshinēkshanpuruśas;
tyasya hy(a) ēśa rasa: ||

6. Tasya haitasya puruśasya rūpai | yathā
māhārajanam vāsō, yathā pāndvāvikai(m),
yathēndragōpō, yathāgnarchyi: yathā pundarīkai,
yathā sakrdvidyutta^२ | sakrdvidyuttēva ha vā asya
śrīrbhavati, ya ēvam vēdā | (a)thāta ādēśō: nēti
nēti, na hy(a) ētasmāditi nētyanyatparamast(i) |
atha nāmadhēya^२ satyasya satyamiti: prānā vai
satyam, tēsāmēśa satyam ||

Fourth Brāhmanam

1. Maitrēyīti hōvācha yājnavalkya, udyāsyānvā
arēhamasmātsthānādasmī | hanta tēnayā
kātyāyanyāntam karavānīti ||

2. Sā hōvācha maitrēyi: yannu ma iyam bhagō:, sarvā
pruthivī vittēna pūrṇā syāt, katham tēnamrutā syāmiti |

*****

nēti hōvācha yājnavalkyō; yathaivōpakaranavatām
jīvitam, tathaiva tē jīvitaꣳ syāt; amrutatvasya tu
nāsāsti vittēnēti ||

3. Sā hōvācha maitrēyī: yēnāham nāmrutā syām,
kimaham tēna kuryām | yadēva bhagavānvēda,
tadēva mē brūhīti ||
4. Sa hōvācha yājnavalkya: priyā batārē na: satī
priyam bhāśasa | ēh(i), āssva vyākhyāsyāmi tē |
vyāchakshānasya tu mē nididhyāsvēti ||
5. Sa hōvācha na vā arē patyu: kāmāya pati: priyō
bhavat(i) ātmanas tu kāmāya pati: priyō bhavati|na
vā arē jāyāyai kāmāya jāyā priyā bhavat(i) ātmanas
tu kāmāya jāyā priyā bhavati|na vā arē pūtrānām
kāmāya putrā: priyā bhavant(i) ātmanas tu kāmāya
putrā: priyā bhavanti|na vā arē vittasya kāmāya
vittam priyam bhavat(i) ātmanas tu kāmāya vittam
priyam bhavati|na vā arē brahmana: kāmāya brahma
priyam bhavat(i) ātmanas tu kāmāya brahma priyam
bhavati| na vā arē kshatrasya kāmāya kshatram
priyam bhavat(i) ātmanas tu kāmāya kshatram priyam
bhavati| na vā arē lōkānām kāmāya lōkā: priyā
bhavant(i) ātmanas tu kāmāya lōkā: priyā bhavanti |
na vā arē dēvānām kāmāya dēvā: priyā bhavant(i)
ātmanas tu kāmāya dēvā: priyā bhavanti| na vā

*****

arē bhūtānām kāmāya bhūtāni priyāni bhavant(i)
 ātmanas tu kāmāya bhūtāni priyāni bhavanti|na
 vā arē sarvasya kāmāya sarvam priyam bhavat(i)
 ātmanas tu kāmāya sarvam priyam bhavat(i)|ātmā vā
 arē draštavya: śrotavyō mantavyō nididhyāsitavyō |
 maitrēyi, ātmanō vā arē darśanēna śravanēna matyā
 vijnānēnēda^२ sarvam viditam ||

6. Brahma tam parādādyōnyatrātmanō brahma vēda;
kshatram tam parādādyōnyatrātmana: kshatram
vēda; lōkās tam parāduryōnyatrātmanō lōkān
vēda; dēvās tam parāduryōnyatrātmanō dēvān
vēda; bhūtāni tam parāduryōnyatrātmanō bhūtāni
vēda; sarvam tam parādādyōnyatrātmana: sarvam
vēdēdam brahmēdam kshatram imē lōkā, imē dēvā,
imāni bhūtānīda^२ sarvai, yadayamātmā ||
7. Sa yathā dundubhērhanyamānasya na
bāhyānchabdānchaknu yādgrahanāya, dundubhēs tu
grahanēna dundubhyāghātasya vā śabdō grhīta: ||
8. Sa yathā śankhasya dhmayamānasya na bāhyān
chabdānchaknuyādgrahanāya, śankhasya tu
grahanēna śankhadhmasya vā śabdō grihīta: ||
9. Sa yathā vīnāyai vādhyamānāyai na
bāhyānchabdānchaknuyād grahanāya, vīnāyai tu
grahanēna vīnāvādasya vā śabdō grhīta: ||

*****

10. Sa yathārdraidhāgnērabyāhitāt pruthagdhūmā viniścharant(i) ēvam vā arēsyā mahatō bhūthasya niśvasitama(m) ētadyadruḡvēdōyajurveda: sāmavedōtharvāṅgirasa itihāsa: purānam vidyā upaniśada: ślōkā: sūtrānyanuvyākhyānāni vyākhyānan(i) asyaivaitāni niśvāsītāni ||
11. Sa yathā sarvāsāmapāꣳ samudra ēkāyanam ēvaꣳ sarvēśāꣳ sparśānām tvagēkāyanam ēvaꣳ sarvēśām gandhānām nāsikaikāyanam ēvaꣳ sarvēśāꣳ rasānām jihvaikāyanam ēvaꣳ sarvēśāꣳ rūpānām chakshurēkāyanam ēvaꣳ sarvēśāꣳ śabdānāꣳ śrōtramēkāyanam ēvaꣳ sarvēśāꣳ samkalpānām mana ēkāyanam ēvaꣳ sarvāsām vidyānāꣳ hridayamēkāyanam, ēvaꣳ sarvēśām karmanāꣳ hastāvēkāyanam ēvaꣳ sarvēśāmānandānāmupastha ēkāyanam ēvaꣳ sarvēśām visargānām pāyurēkāyanam ēvaꣳ sarvēśāmādhvanām pādāvēkāyanam ēvaꣳ sarvēśām vēdānām vāgēkāyanam ||
12. Sa yathā saindhavakhilya udakē prāsta udakamēvanuvilīyēta, nā hāsyōdgrahanāyēva syāt yatō yatasthvādadita lavanamēvaivam vā arā idam mahadbhūtamānantamapāram vijnānaghana ēvaitēbhīō bhūtēbhīa: samutthāya, tānyēvānu vinaśyati; na prētya samjñāstītyarē bravīmīti hōvācha yājñavalkya: ||

*****

13. Sā hōvācha maitrēyī atraiva mā bhagavānamūmuha(t)
na prētya samjñāstīti; sa hōvācha na vā arēham
mōham bravīm(i) alam vā ara idam vijñānāya ||
14. Yatra hi dvaitamiva bhavati, taditara itaram
jighrati, taditara itaram paśyati taditara itara☞
śrunōti, taditara itaramabhivadati, taditara itaram
manutē, taditara itaram vijānāti; yatra vā asya
sarvamātmaivābhūt tatkāna kam jighrēt, tatkāna
kam paśyēt, tatkāna ka☞ śrunuyāt, tatkāna
kamabhivadēt, tatkāna kam manvīta, tatkāna kam
vijānīyāt | yēnēda☞ sarvam vijānāti, tam kēna
vijānīyāt vijñātāramarē kēna vijānīyāditi ||

Fifth Brāhmanam

1. lyam pruthivī sarvēśām bhūtānām madh(u) asyai
pruthivyai sarvāni bhūtāni madhu; yaśchāyamasyām
pruthivyām tējōmayōmrutamaya: puruśō, yaś
chāyamadhyātma☞ śārīras tējōmayōmrutamaya:
puruśō, (a)yamēva sa yōyamātmēdamamrutam
idam brahmēda☞ sarvam ||
2. Imā āpa: sarvēśām bhūtānām madh(u), āsāmapā☞
sarvāni bhūtāni madhu; yaśchāyamāsvapsu
tējōmayōmrutamaya: puruśō, yaśchāyamadhyātma☞
raitasas tējōmayōmrutamaya: puruśō, (a)yamēva sa
yōyamātmēdamamrutam idam brahmēda☞ sarvam ||

*****

3. Ayamagni: sarvēsām bhūtānām madh(u), asyāgnē: sarvāni bhūtāni madhu, yaśchāyamasminnagnau tējōmayōmrutamaya: puruśō, yaśchāyamadhyātmam vānmayastējōmayōmrutamaya: puruśō, (a)yamēva sa yōyamātmēdamamrutam idam brahmēdaꣳ sarvam ||
4. Ayam vayu: sarvēsām bhūtānām madh(u) asya vāyō: sarvāni bhūtāni madhu; yaśchāyamasminvāyau tējōmayōmrutamaya: puruśō, yaśchāyamadhyātmam prānas tējōmayōmrutamaya: puruśō, (a)yamēva sa yōyamātmēdam amrutam idam brahmēdaꣳ sarvam ||
5. Ayamāditya: sarvēsām bhūtānām madh(u) asyādityasya sarvāni bhūtāni madhu; yaśchāyamasminnādityē tējōmayōmrutamaya: puruśō, yaśchāyamadhyātmam chākshuśas tējōmayōmrutamaya: puruśō, (a)yamēva sa yōyamātmēdamamrutam idam brahmēdaꣳ sarvam ||
6. Imā diśa: sarvēsām bhūtānām madh(u) āsām diśāꣳ sarvāni bhūtāni madhu; yaśchāyamāsu dikshu tējōmayōmrutamaya: puruśō, yaśchāyamadhyātmāꣳ śrōtra: prātīśrutkas tējōmayōmrutamaya: puruśō, (a)yamēva sa yōyamātmēdamamrutam idam brahmēdaꣳ sarvam ||

*****

7. Ayam chandra: sarvēśām bhūtānām madh(u)
asya chandrasya sarvāni bhūtāni madhu;
yaśchāyamasmīśschandrē tējōmayōmrutamaya:
puruśō, yaśchāyamadhyātmam mānasas
tējōmayōmrutamaya: puruśō, (a)yamēva sa
yōyamātmēdamamrutam idam brahmēdaś sarvam ||
8. Iyam vidyutsarvēśām bhūtānām madh(u) asyai
vidyuta: sarvāni bhūtāni madhu; yaśchāyamasyām
vidyuti tējōmayōmrutamaya: puruśō,
yaśchāyamadhyātmam taijasas tējōmayōmrutamaya:
puruśō, (a)yamēva sa yōyamātmēdamamrutam idam
brahmēdaś sarvam ||
9. Ayaś stanayitnu: sarvēśām bhūtānām madh(u)
asya stanayitnō: sarvāni bhūtāni madhu;
yaśchāyamasmintstanayitnau tējōmayōmrutamaya:
puruśō, yaśchāyamadhyātmaś śābda: sauvaras
tējōmayōmrutamaya: puruśō, (a)yamēva sa
yōyamātmēdamamrutam idam brahmēdaś sarvam ||
10. Ayamākāśa: sarvēśām bhūtānām madh(u)
asyākāśasya sarvāni bhūtāni madhu;
yaśchāyamasminnākāśē tējōmayōmrutamaya:
puruśō, yaśchāyamadhyātmaś hrdyākāśas
tējōmayōmrutamaya: puruśō, (a)yamēva sa
yōyamātmēdamamrutam idam brahmēdaś
sarvam ||

*****

11. Ayam dharma: sarvēsām bhūtānām madh(u)
 asya dharmasya sarvāni bhūtāni madhu;
 yaśchāyamasmindharmē tējōmayōmrutamaya:
 puruśō, yaśchāyamadhyātmam dhārmās
 tējōmayōmrutamaya: puruśō, (a)yamēva sa
 yōyamātmēdamamrutam idam brahmēdaꣳ sarvam ||
12. Idaꣳ satyaꣳ sarvēsām bhūtānām madh(u)
 asya satyasya sarvāni bhūtāni madhu;
 yaśchāyamasminsatsyē tējōmayōmrutamaya: puruśō,
 yaśchāyamadhyātmaꣳ sātyas tējōmayōmrutamaya:
 puruśō, (a)yamēva sa yōyamātmēdamamrutam idam
 brahmēdaꣳ sarvam ||
13. Idam mānuśaꣳ sarvēsām bhūtānām madh(u)
 asya mānuśasya sarvāni bhūtāni madhu;
 yaśchāyamasminmānuśē tējōmayōmrutamaya:
 puruśō, yaśchāyamadhyātmam mānuśas
 tējōmayōmrutamaya: puruśō, (a)yamēva sa
 yōyamātmēdamamrutam idam brahmēdaꣳ sarvam ||
14. Ayamātmā sarvēsām bhūtānām madh(u) asyātmana:
 sarvāni bhūtāni madhu; yaśchāyamasminnātmani
 tējōmayōmrutamaya: puruśō, yaśchāyamātmā
 tējōmayōmrutamaya: puruśō, (a)yamēva sa
 yōyamātmēdamamrutam idam brahmēdaꣳ sarvam ||

*****

15. Sa vā ayamātmā sarvēśām bhūtānām adhipati:, sarvēśām bhūtānāꣳ rājā | tadyathā rathanābhau cha rathanēmau chārā: sarvē samarpitā, ēvamēvāsminnātmani sarvāni bhūtāni sarvē dēvā: sarvē lokā: sarvē prānā: sarva ēta ātmāna: samarpitā: ||

16. Idam vai tanmadhu dadhyann ātharvanōśvibhyāmuvācha | tadētadarśi: paśyannavōchat |

Tadvām, narā, sanayē daꣳsa ugram āviś krnōmi, tanyaturna vrstīm | Dadhyan ha yanmadhvātharvanō vāmaśvasya śīrśnā pra yadīmuvāchēti ||

17. Idam vai tanmadhu dadhyann ātharvanōśvibhyāmuvācha | Tadētadarśi: paśyannavōchat |

Ātharvanāyāśvinā dadhīchēśvyaꣳ śīra: pratyairayatam | Sa vām madhu pra vōchadrtāyan tvāśtraī yad dasrāvapi kakshyam vāmiti ||

18. Idam vai tanmadhu dadhyann ātharvanōśvibhyāmuvācha |

Tadētadarśi: paśyannavōchat |

Puraśchakrē dvipada:, puraśchakrē chatuśpada: |

Pura: sa pakshī bhūtvā, pura: puruśa āviśaditi |

*****

Sa vā ayam puruśa: sarvāsu pūrśu purisāyō; nainēna
kim chanānāvrtam, nainēna kim chanāsamvrtam ||

19. Idam vai tanmadhu dadhyann
ātharvanōśvibhyāmuvācha |

Tadētadarśi: paśyannavōchat |

Rūpa☯ rūpam pratirūpō babhūva, tadasya rūpam
pratichakshanāya |

Indrō māyābhi: pururūpa īyatē, yuktā hyāsya haraya:
śatā daśēt(i) |

Ayam vai harayō, (a) yam vai daśa cha sahasrāni bahūni
chānantāni cha | tadētad-brahmā-pūrvamanaparam-
anantaramabāhyam, ayamātmā brahma sarvānubhū: |
ityanuśāsanam ||

Sixth Brāhmanam

1. Atha va☯ śa: pautimāśyō gaupavanāt, gaupavana:
pautimāśyāt, pautimāśyō gaupavanāt, gaupavana:
kausīkāt, kausīka: kaundinyāt, kaundinya: sāndilyāt,
sāndilya: kausīkāchcha gautamāchcha, gautama: ||
2. Āgnivēśyāt, āgnivēśya: sāndilyāschānabhimlātāchcha,
ānabhimlāta ānabhimlātāt, ānabhimlāta
ānabhimlātāt, ānabhimlātō ghautamāt, gautama:
śaitavaprāchīnayōgyābhyā☯, śaitavaprāchīnayōgyau

*****

pārāśaryāt, pārāśaryō bhāradvājāt, bhāradvājō
bhāradvājachcha ghautamāchcha, ghautamō
bhāradvājāt, bhāradvāja: pārāśaryāt, pārāśaryō
baijavāpāyanāt, baijavāpāyana: kauśikāyanē:,
kauśikayani: ||

3. Ghrutakauśikāt, ghrutakauśika: pārāśaryāyanāt,
pārāśaryāyaṇa: pārāśaryāt, pārāśaryō jātūkarnyāt,
jātūkarnya āsurāyanāchcha yāskāchcha,
āsurāyanas traivanē:, traivaniraupajandhanē:,
āupajandhanirāsurē:, āsurirbhāradvājāt, bhāradvāja
ātrēyāt, ātrēyō māntē:, māntirgauthamāt, gautamō
gautamāt, gautamō vātsyāt, vātsya: śāndilyāt,
śāndilya: kaiśōryāthkāpyāt, kaiśōrya: kāpya:
kumārahāritāt, kumārahāritō gālavāt, gālavō
vidarbhīkaundinyāt, vidarbhīkaundinyō vatsanapātō
bābhṛavāt, vatsanapādbābhṛava: patha: śaubharāt,
panthā: śaubharōsyāyādhāngirasāt, ayāsyā āngirasa
ābhūtēstvāstrāt, ābhūtēstvāstrō viśvarūpāttvāstrāt,
viśvarūpastvāstrōsvibhyām, aśvinau dadhīcha
ātharvannāt, dadhyan nātharvanōtharvanō deivāt,
atharvā deivō mṛityō: prādhvaśsanāt, mṛityu:
prādhvaśsana: pradhvaśsanāt, pradhvaśsana
ēkarśē:, ēkarśirviprachittē:, viprachittirvyāstē:,
vyāsti: śānārō:, śānāra: śānātanāt, śānātana: śānagāt,
śānaga: paramēśtina:, paramēśtī brahmanō; brahma
svayambhu, brahmanē nama: ||

*****

CHAPTER THREE

First Brāhmanam

1. Aum | Janakō ha vaidēhō bahudakshinēna yajnēnējē | tatra ha kurupanchālānām brāhmanā abhisamētā babhūvu: | tasya ha janakasya vaidēhasya vijijnyāsā babhūva, ka: svidēśām brāhmanānāmanūchānatama iti | sa ha gavā᳚ sahasramavarurodha | daśa daśa pādā ēkaikasyā: śrungayōrābaddā babhūvu: ||
2. Tānhōvācha, brāhmanā bhagavantō:, yō vō brahmīsta: sa ētā gā udhajatāmiti | tē ha brāhmanā na dadhrū: | atha ha yājnavalkya: svamēva brahmachārinamuvāchaitā: sōmyōdaja sāmaśravā³ iti | tā hōdāchakāra | tē ha brāhmanāschukrudhu:, katham nō brahmīstō bruvītēt(i) | atha ha janakasya vaidehasya hōtāśvalō babhūva | sa hainam paprachcha, tvam nu khalu nō yājnavalkya brahmīstōsī³ iti | sa hōvācha, namō vayam brahmīstāya kurmō:, gōkāmā ēva vaya᳚ sma iti | ta᳚ ha tata ēva praštum dadhrē hōtāśvala: ||
3. Yājnavalkyēti hōvācha, yadida᳚ sarvam mrtyunāpta᳚, sarvam mrtyunābhīpannam, kēna yajamānō mrtyōrāptimatimuchyata iti | hōtrarityajgninā vāchā | vāgvai yajnasya hōtā, tadhyēyam vāk sōyamagni:, sa hōtā, sa mukti:, sātimukti: ||

*****

4. Yājñavalkyēti   hōvācha,   yadidaꣳ
s a r v a m a h o r ā t r ā b h y ā m ā p t a ꣳ ,
sarvamahōrātrābhyāmabhipannam, kēna yajamānō
hōrātrayōrāptimatimuchyata it(i) | adhvaryunaritvijā
chakshuśādityēna | chakshurvai yajnasyādhvaryu:,
tadhyadidam chakshu: sōsāvāditya:, sōdhvaryu:, sa
mukti:, sātimukti: ||

5. Yājñavalkyēti hōvācha, yadidaꣳ sarvam pūrvapakshā-
parapakshābhyāmāptaꣳ, sarvam pūrvapakshāpara-
pakshābhyāmabhipannam, kēna yajamāna:
pūrvapakshāpara-pakshayōrāptimatimuchyata
it(i) | udgātraritvijā vayunā prānēna | prānō vai
yajnasyōdgātā | tadhyōyam prāna: sa vāyu:, sa
udgātā, sa mukti: sātimukti: ||

6. Yājñavalkyēti hovācha, yadidamantarikshamanā
rambanamiva, kēnākramēna yajamāna: svargam
lōkamākramata iti | brahmanaritvijā manasā
chandrēna manō vai yajnasya brahmā | tadyadidam
mana: sōsau chandra:, sa brahmā, sa mukti:,
sātimukti: | ityatimōkshā:, atha sampada: ||

7. Yājñavalkyēti   hōvācha,   katibhirayamadhya
rigbhirhōtāsminyajnē kariśyatīti | tisrbhiriti |
katamāstāstisra iti | purōnuvākya cha
yājyā cha śasyaiva trtīyā | kim tābhirjayatīti |
yatkimchēdam prānabhrditi ||

*****

8. Yājñavalkyēti hōvācha,
katyayamadhyādhvaryurasminyajna āhutīrhōśyatīti |
tisra iti | katamāstāstisra iti | yā hutā ujjvalanti,
yā hutā atinēdantē | yā hutā adhiśēratē; kim
tābhirjayatīti | yā hutā ujjvalanti, devalōkamēva
tābhirjayati, dīpyata iva hi dēvalōkō: | yā hutā
atinēdantē, pitrlōkamēva tābhirjayat(i), atīva hi
pitrulōkō: | yā hutā adhiśēratē, manuśyalōkamēva
tābhirjayat(i), adha iva hi manuśyalōka: ||
9. Yājñavalkyēti hōvācha, katibhirayamadya brahmā
yajnam dakshinatō devatābhirgōpāyatīt(i) | ēkayēti |
katamā saikēti | mana ēvēt(i), anantam vai manō:,
(a)nantā viśvē devā:, anantamēva sa tēna lōkam
jayati ||
10. Yājñavalkyēti hōvācha,
katyayamadyōdgātāsminyajnē stotriyā: stōśyatīti |
tisra iti | katamāstāstisra iti | purōnuvākyā cha yājyā
cha śasyaiva trtīyā | katamāstā yā adhyātmamiti |
prāna ēva purōnuvākyā (a)pānō yājyā, vyāna: śasyā |
kim tābhirjayatīti | prthivīlōkamēva purōnuvākyayā
jayat(i), antarikshalōkai yājyayā, dyaulōka * śasyayā |
tatō ha hōtāśvala upararāma ||

Second Brāhmanam

1. Atha hainam jāratkārava ārtabhāga:
paprachcha | yājnavalkyēti hōvācha,
kati grahā: katyatigrahā it(i) | aṣtau grahā:
aṣṭāvaticrahā iti | yē tēṣtau grahā:, aṣṭāvaticrahā:
katamē ta iti ||
2. Pranō vai graha:, sōpānēnātigrāhēna grhītō:
(a)pānēna hi gandhānjighrati ||
3. Vāgvai graha:, sa nāmnātigrāhēna grihītō:, vāchā
hi nāmānyabhivadati ||
4. Jihvā vai graha:, sa rasēnātigrāhēna grhītō:, jihvayā
hi rasānvijānāti ||
5. Chakshurvai graha:, sa rūpēnātigrāhēna grhīta:
chakshuṣā hi rūpāni paśyati ||
6. Śrōtram vai graha:, |sa śabdēnātigrāhēna grhīta:
śrōtrēna hi śabdānchnōti ||
7. Manō vai graha:, sa kāmēnātigrāhēna grhītō:
manāsā hi kāmānkāmayatē ||
8. Hastō vai graha:, sa karmanātigrāhēna grhītō:
hastābhyāꣳ hi karma karōti ||

*****

9. Tvagvai graha:, sa sparsēnātigrāhēna grhīta:,
tvachā hi sparsānvēdayatē – ityētēstau grahā:,
aṣṭāvatigrahā: ||
10. Yājñavalkyēti hōvācha, yadidaꣳ sarvam
mrtyōrannam, kā svitsā dēvatā yasyā
mrtyurannamit(i) | agnirvai mrtyu:, sōpāmānam,
apa punarmrtyum jayati ||
11. Yājñavalkyēti hōvācha, yatrāyam puruśō mriyata
udasmātprānā: krāmāntyāhō³ nēti | nēti hōvācha
yājñavalkyō:, (a)traiva samavanīyantē, sa
uchchvayat(i), ādhmāyat(i), ādhmātō mṛta: śētē ||
12. Yājñavalkyēti hōvācha, yatrāyam puruśō mriyatē
kimēnam na jahātīti | nāmēt(i) anantam vai nāmā
(a)nantā viśvē dēvā: | anantamēva sa tēna lokam
jayati ||
13. Yājñavalkyēti hōvācha, yatrāsyā puruśasyā
mrtasyāgnim vāgapyēti, vātam prāna:,
chakshurādityam, manāśchandram, diśa: śrōtram,
prthivīꣳ śarīram, ākāśamātmā, ōsadhīrlōmāni,
vanaspatīnkēśā:, apsu lōhitam cha rētaścha
nidhīyate, kvāyam tadā puruśō bhavatīti(i) |
āhara sōmya hastamārtabhāgā, (ā)vāmēvaitasya
vēdīśyāvō:, na nāvētat sajana iti | tau hōtkramya

*****

mantrayāmchakrātē | tau ha yadūchatu: karma
 haiva tadūchatu:, atha yatpraśaśatu: karma haiva
 tatpraśaśatu:, punyō vai punyēna karmanā bhavati,
 pāpa: pāpēnēti | tatō ha jāratkārava ārtabhāga
 upararāma ||

Third Brāhmanam

1. Atha hainam bhujyurlāhyāyani: paprachcha |
 yājnavalkyēti hōvācha | madrēśu
 charakā: paryavrajāma, tē
 patanchalasya kāpyasya grhānaima |
 tasyāsīdduhitā gandharvagrhitā, tamaprachchāma
 kōsīti | sōbravīt sudhanvāngirasa iti | tai yadā
 lōkānāmantānprchchāmā, (a)thainamabrūma, kva
 pārikshitā abhavanniti | kva pārikshitā abhavan, sa
 tvā prachāmi yājnavalkya, kva pārikshitā abhavanniti ||
2. Sa hōvāchauvācha vai sō:, (a)gachchanvai tē
 tadyatrāsvamēdhayājīnō gachchantīti | kva
 nvaśvamedhayājīnō gachchantīti | dvātriśātam
 vai dēvarathāhnyānyayam lōka: | taś samantam
 prthivī dvistāvat paryēti| tāś samantam
 prthivīm dvistāvatsamudra: paryēti | tadyāvati
 kshurasya dhārā, yāvadvā makshikāyā: patram,
 tāvānantarēnākāśa: | tānindra: suparnō bhūtvā
 vāyavē prāyachchat, tānvāyurātmani dhītvā

*****

tatrāgamayadyatrāsvamēdhayājino**bhavannit(i)** |
 ēvamiva vai sa vāyumeva praśāsa^१sa |
 tasmādvāyurēva vyaśti:, vāyu: samaśti: | apa
 punarmrtyum jayati ya evam vēda | tatō ha
 bhujyurlāhyāyanirupararāma ||

Fourth Brāhmanam

1. Atha hainamuśastaśchākrāyana:
 paprachcha | yājnavalkyēti hōvācha,
 yatsākśhādaparōkśhādbrāhma, ya ātmā sarvāntara:,
 tam mē vyāchakśhvēt(i) | ēśa ta ātmā sarvāntara: |
 katamō yājnavalkya sarvāntarō:?
 | ya: prānēna prāniti sa ta ātmā sarvāntarō:,
 yōpānēnāpānīti, sa ta ātmā sarvāntarō:,
 yō vyānēna vyāniti sa ta ātmā sarvāntarō:,
 ya udānēnōdāniti sa ta ātmā sarvāntara:
 , ēśa ta ātmā sarvāntara: ||
2. Sa hōvāchōśastaśchākrāyanō:, yathā vibrūyāt,
 asau gau:, asāvaśva it(i), ēvamēvaitadvyapadiśtam
 bhavati | yadēva sākśhādaparōkśhādbrāhma, ya ātmā
 sarvāntara:, tam me vyāchakśhvēt(i) | ēśa ta ātmā
 sarvāntara: | katamō, yājnavalkya sarvāntarō?
 na drśtērdraśtāram paśyē:, na śrutē: śrotāra^१ śrūyāt,
 na matērmantāram manvīthā:, na vijnātērvijnātāram
 vijānīyā: | ēśa ta ātmā sarvāntarō:, (a)tōnyadārtam |
 tatō hōśastaśchākrāyana upararāma ||

Fifth Brāhmanam

1. Atha hainam kahōla: kauśītakēya:
 paprachcha | yājnavalkyēti hōvācha, yadēva
 sākshadaparōkshādbrahma, ya ātmā sarvāntara:,
tam mē vyāchakshvēt(i) | ēśa ta ātmā sarvāntara: |
katamō yājnavalkya sarvāntarō? yōśanāyāpipāsē
śōkam mōham jarām mrtyumatyēt(i) | ētam vai
tamātmanam viditvā brāhmanā: putraīśanāyāścha
vittaiśanāyāścha lokaiśanāyāścha vyutthāyātha
bhikshācharyam charanti | yā hyēva putraīśanā sā
vittaiśanā, yā vittaiśanā sā lokaiśanō, (u)bhē hyētē
ēśanē ēva bhavata: | tasmādbrahmana: pāndityam
nirvidya bālyēna tīśtāsēt | bālyam cha pāndityam
cha nirvidyātha muni:, amaunam cha maunam cha
nirvidyātha brāhmana: | sa brāhmana: kēna syāt?
yēna syāttēnēdrśa ēvā, (a)tōnyadārtam | tatō ha
kahōla: kauśītakēya upararāma ||

Sixth Brāhmanam

1. Atha hainam gargī vāchaknavī paprachcha |
yājnavalkyēti hōvācha, yadida* sarvamapsvōtam
cha protam cha, kasminnu khalvāpa ōtāścha
prōtāschēti | vāyau gārgīti | kasminnu khalu
vāyurōtāścha prōtaschēt(i) | antarkshalōkēśu gārgīti |

*****

kasminnu khalvantarikshalōkā ōtāścha prōtāścheti |
gandharvalōkēśu gārgīti | kasminnu khalu
gandharvalōkā ōtāścha prōtāśchet(i) | ādityalōkēśu
gārgīti | kasminnu khalvādityalōkā ōtāścha
prōtāśchēti | chandralōkēśu gārgīti | kasminnu khalu
chandralōkā ōtāścha prōtāśchēti | nakshatralōkēśu
gārgīti | kasminnu khalu nakshatralōkā ōtāścha
prōtāśchēti | dēvalōkēśu gārgīti | kasminnu khalu
devalōkā ōtāścha prōtāśchēti | indralōkēśu gārgīti |
kasminnu khalvindralōkā ōtāścha prōtāśchēti |
prajāpatilōkēśu gārgīti | kasminnu khalu
prajāpatilōkā ōtāścha prōtāścheti | brahmalōkēśu
gārgīti | kasminnu khalu brahmalōkā ōtāścha
prōtāśchēti | sa hōvācha, gārgi mātiprākshī:,
mā tē mūrdhā vyapaptat, anatipraśnyām vai
dēvatām matiprachchasi gārgi, mātiprākshīriti | tatō
ha gārgī vāchaknav upararāma ||

Seventh Brāhmanam

1. Atha hainamuddālaka ārūni: paprachcha |
yājnavalkyēti hōvācha, madrēśvavasāma
patanchalasya kāpyasya grhēśu yajnamadhīyānā: |
tasyāsīdbhāryā gandharvagrhitā, tamaprachchāma
kōsīti | sōbravīt kabandha ātharvana iti |
sōbravītpatanchlam kāpyai yājnikāścha, vēttha nu

*****

tvam kāpya tatsūtrai yēnāyam cha lōka: paraścha
lōka: sarvāni cha bhūtāni samdrbdhāni bhavantīti |
sōbravītpatanchala: kāpyō:, nāham tad bhagavan
vēdēti, sōbravītpatanchalam kāpyai yājnikāścha,
vēthha nu tvam kāpya tamantaryāminai ya imai
pancha lōkam param cha lōkaś sarvāni cha bhūtāni
yōntarō yamayatīti | sōbravītpatanchalam kāpyō:,
nāham tambhagavanvēdēti; sōbravītpatanchalam
kāpyai yājnikāścha, yō vai tatkāpya sūtram
vidyāttam chāntaryāminamiti sa brahmavit, sa
lōkavit, sa dēvavit, sa vēdavīt, sa bhūtavit, sa
ātmavit, sa sarvaviditi | tēbhyōbravīt | tadaham
vēda | tachchēttvai yājnavalkya sūtramavidvāśtam
chāntaryāminam brahmagavīrudajase, mūrdhā te
vipatīsyatīti | vēda vā aham gautama tatsūtram tam
chāntaryāminamiti | yō vā idam kaśchidbrūyādvēda
vēdēti, yathā vēthha tathā brūhīti ||

2. Sa hōvācha, vāyurvai gautama tatsūtram | vāyunā
vai gautama sūtrēnāyam cha lōka: paraścha lōka:
sarvāni cha bhūtāni samdrbdhāni bhavanti |
tasmādvai gautama puruśam prētamāhur vyasraś
śīsatāsyāngāntīti | vāyunā hi gautama sūtrēna
samdrbdhāni bhavantīti | ēvamēvaitad yājnavalkyā,
(a)ntaryāminam brūhīti ||

*****

3. Ya: prthivyām tīsthan prthivyā antarō:, yam prthivī
na vēda, yasya prthivī śārīrai, ya: prthivīmantarō
yāmayat(i), ēśa ta ātmāntaryāmyamrta: ||
4. Yōpsu tīstannadbhyōntarō:, yamāpō na vidu:
yasyāpa: śārīrai, yōpōntarō yamayat(i), ēśa ta
ātmāntaryāmyamrta: ||
5. Yōgnau tīstannagnērantarō:, yamagnirna veda,
yasyāgni: śārīrai, yōgnimantarō yamayat(i), ēśa ta
ātmāntaryāmyamrta: ||
6. Yōntarikshē tīstannantarikshādantarō:,
yamantariksham na vēda, yasyāntariksha᳚
śārīrai, yōntarikshamantarō yamayat(i), ēśa ta
ātmāntaryāmyamrta: ||
7. Yō vāyau tīstannvāyōrantarō:, yam vāyurna vēda,
yasya vāyu: śārīrai, yō vāyumantarō yamayat(i), ēśa
ta ātmāntaryāmyamrta: ||
8. Yō divi tīstandivōntarō:, yam dyaurna vēda, yasya
dyau: śārīrai, yō divamantarō yamayat(i), ēśa ta
ātmāntaryāmyamrta: ||
9. Ya ādityē tīstannādityādantarō:, yamādityō na vēda,
yasyāditya: śārīrai, ya ādityamantarō yamayat(i),
ēśa ta ātmāntaryāmyamrta: ||

*****

10. Yō dikshu tīstandigbhyōntarō:, yam diśō na vidu:,
yasya diśa: śārīrai, yō diśōntarō yamayat(i), ēśa ta
ātmāntaryāmyamrta: ||
11. Yaśchandratārakē tīsta◌chandratārakādantarō:, yam
chandratārakam na vēda, yasya chandratāraka◌
śārīrai, yaśchandratārakamantarō yamayat(i), ēśa
ta ātmāntaryāmyamrta: ||
12. Ya ākāśe tīstannākāśādantarō:, yamākāśō na vēda,
yasyākāśa: śārīrai, ya ākāśamantarō yamayat(i), ēśa
ta ātmāntaryāmyamrta: ||
13. Yastamasi tīsta◌stamasōntarō:, yam tamō na vēda,
yasya tama: śārīrai(m), yastamōntarō yamayat(i),
ēśa ta ātmāntaryāmyamrta: ||
14. Yastējasi tīsta◌stējasōntarō:, yam tējō na veda,
yasya tēja: śārīrai(m), yastējōntarō yamayat(i),
ēśa ta ātmāntaryāmyamrta: – ityadhidaivatam |
athādhibhūtam ||
15. Ya: sarvēśu bhūtēśu tīstan sarvēbhyō
bhūtēbhyōntarō:, ya◌sarvāni bhūtāni na vidu:, yasya
sarvāni bhūtāni śārīrai, ya: sarvāni bhūtānyantarō
yamayat(i), ēśa ta ātmāntaryāmyamrta |
ityadhibhūtam | athādhyātmmam ||

*****

16. Ya: prānē tiṣtan prānādantarō:, yam prānō na vēda,
yasya prāna: śarīrai, ya: prānamantarō yamayat(i),
ēśa ta ātmāntaryāmyamrta: ||
17. Yō vāchi tiṣtanvāchōntarō:, yam vān na vēda, yasya
vāk śarīrai, yō vāchamantarō yamayat(i), ēśa ta
ātmāntaryāmyamrta: ||
18. Yaśchakshuśi tiṣtaꣳchakshuśōntarō:, yam chakshurna
vēda, yasya chakshu: śarīrai, yaśchakshurantarō
yamayat(i), ēśa ta ātmāntaryāmyamrta: ||
19. Ya: śrōtrē tiṣtanśrōtrādantarō:, yaꣳ śrōtram na vēda,
yasya śrōtraꣳ śarīrai, ya: śrōtramantarō yamayat(i),
ēśa ta ātmāntaryāmyamrta: ||
20. Yō manasi tiṣtanmanasōntarō:, yam manō na vēda,
yasya mana: śarīrai, yō manōntarō yamayat(i), ēśa
ta ātmāntaryāmyamrta: ||
21. Yastvachi tiṣtaꣳstvachōntarō:, yam tvan na vēda,
yasya tvak śarīrai, yastvachamantarō yamayat(i),
ēśa ta ātmāntaryāmyamrta: ||
22. Yō vijñānē tiṣtanvijñānādantarō:, yam vijñānam na
vēda, yasya vijñānaꣳ śarīrai, yō vijñānamantarō
yamayat(i), ēśa ta ātmāntaryāmyamrta: ||

*****

23. Yō rētasi tiṣtan rētasōntarō:, ya᳚ rētō na vēda,
yasya rēta: śarīrai, yō rētōntarō yamayati(i),
ēśa ta ātmāntaryāmyamrtō: | (a)dr̥stō draṣṭā,
 (a)śr̥uta: śrōtā, (a)matō mantā, (a)vijnatō vijnātā |
nānyōtōsti dr̥ṣṭā, nānyōtōsti śrōtā, nānyōtōsti mantā,
nānyōtōsti vijnātāi (ē)śa ta ātmāntaryāmyamrtō:,
 (a)tōnyadārtam | tatō hōddālaka ārunirupararāma ||

Eighth Brāhmanam

1. Atha ha vāchaknav uvācha, brāhmanā bhagavantō
hantāhamimam dvau praśnau prakshyāmi, tau
chēnmē vakshyati, na vai jātu yuśmākamimam
kaśchidbrahmōdyam jētēti | prchcha gārgīti ||
2. Sā hōvāchā, (a)ham vai tvā yājnavalkya yathā kāśyō
vā vaidēhō vogradputra ujyāma dhanuradhijyam
krtvā dvau bānavantau sapatnātivyādhināu hastē
krtvōpōttistēd, ēvamēvāham tvā dvābhyām
praśnābhyāmuḍasthām, tau me brūhīti | prchcha
gārgīti ||
3. Sā hōvācha, yadūrdhvai yājnavalkya divō:, yadavāk
prthivyā:, yadantarā dyāvāprthivī ime, yadbhūtam
cha bhavachcha bhaviśyachchētyāchakshatē,
kasmi᳚ stadōtam cha prōtam chēti ||

*****

4. Sa hōvācha, yadūrdhvam gārgi divō:, yadavāk prthivyā:, yadantarā dyāvāprthivī imē, yadbhūtam cha bhavachcha bhaviśyachchētyāchakshata, ākāśē tadōtam cha protam chēti ||
5. Sā hōvācha, namastēstu yājnavalkya yō ma ētam vyavōchō:, (a)parasmai dhārayasvēti | prchcha gārgīti ||
6. Sā hōvācha, yadūrdhvan yājnavalkya divō:, yadavāk prthivyā:, yadantarā dyāvāprthivī imē, yadbhūtam cha bhavachcha bhaviśyachchētyāchakshatē, kasmi stadōtam cha protam chēti ||
7. Sa hōvācha, yadūrdhvam gārgī divō:, yadavāk prthivyā:, yadantarā dyāvāprthivī imē, yadbhūtam cha bhavachcha bhaviśyachchētyāchakshata, ākāśa ēva tadōtam cha prōtam chēti, kasminnu khalvākāśa ōtaścha prōtaśchēti ||
8. Sa hōvāchai, (ē)tadvai tadaksharam gārgī brāhmanā abhivadant(i), asthūlamananu ahrasvamadīrgham alohitamasneham achchāyamamatamō, (a)vāyvanākāśam asangam araśam agandham achakshuśkam asrotram avāg amanō, (a)tējaskam aprānam amukham amātram anantaram abāhyam, na tadaśnāti kimchana, na tadaśnāti kaśchana ||

*****

9. Étasya vā aksharasya praśāsanē gārgī
sūryāchandramasau vidhrtau tiśtata;;, ētasya
vā aksharasya praśāsanē gārgī dyāvāprithivyau
vidhrtē tiśtata;;, ētasya vā aksharasya praśāsanē
gārgī nimēśā muhūrtā ahorātrānyardamāsā māsā
rtava: samvatsarā iti vidhrtāstiśtant(i) | ētasya
vā aksharasya praśāsanē gārgī prāchyōnyā nadya:
syandantē śvētēbhya: parvatēbhya:. pratīchyōnyā:.
yām yām cha dīśaman(u)| ētasya vā aksharasya
praśāsanē gārgī dadatō manuśyā: praśaśanti,
yajamānam dēvā:. darvīm pitarōnvāyattā: ||
10. Yō vā ētadaksharam gārgī (a)viditvāsmillokē juhōti
yajatē tapastapyatē bahūni varśasahasrān(i),
antavadēvāśya tadbhavati| yo vā ētadaksharam
gārgī (a)viditvāsmālokātpraiti sa krpanō: | (a)tha
ya ētadaksharam gārgī viditvāsmālokātpraiti sa
brāhmana: ||
11. Tadvā ētadaksharam gārgī adrśtam, draśtraśrutaś
śrotramatam, mantravijnātam vijnātru |
nānyadatōsti draśtru, nānyadatōsti śrotru,
nānyadatōsti mantru, nānyadatōsti vijnātru |
ētasminnu khalvaksharē gārg(i) ākāśa ōtaścha
prōtaśchēti ||
12. Sā hōvācha, brāhmanā bhagavanta: tadēva bahu

manyēdhvai yadasmānnamaskārēna muchyēdhvam |
na vai jātu yuśmākamimam kaśchidbrahmōdyam
 jētēti | tatō ha vāchaknav upararāma ||

Ninth Brāhmanam

1. Atha hainam vidagdha: śākalya: paprachcha, kati
dēvā yājnavalkyēti | sa haitayaiva nividā pratipēdē,
yāvantō vaiśvadēvasya nivid(y)uchyantē trayaścha trī
cha śatā, trayaścha trī cha sahasrētyōmiti hōvācha,
katyēva dēvā yājnavalkyēti, trayaśtriśadityōmiti
hōvācha, katyēva dēvā yājnavalkyēti | sadityōmiti
hōvācha, katyēva dēvā yājnavalkyēti | trayahityōmiti
hōvācha, katyēva dēvā yājnavalkyēti | dvāvityōmiti
hōvācha, katyēva dēvā yājnavalkyēt(i) | adhyardha
ityōmiti hōvācha, katyēva dēvā yājnavalkyēt(i) |
ēka ityōmiti hōvācha, katamē tē trayaścha trī cha
śatā, trayaścha trī cha sahasrēti ||
2. Sa hōvācha, mahimāna ēvaiśāmētē,
trayaśtriśattvēva dēvā iti | katamē tē
trayaśtriśadit(i) | aśtau vasava:, ēkādaśa
rudrā:, dvādaśādityā:, tē ēkatriśat, indraśchaiva
prajāpatiścha trayaśtriśāviti ||
3. Katamē vasava it(i) | agniścha prthivī cha
vāyuśchāntarikśham chādityaścha dyauścha

*****

chandramāscha nakshatrāni chaitē vasava:|ēteśu
hīdam vasu sarvaꣳ hitamiti tasmādvasava iti ||

4. Katamē rudrā iti | daśēmē puruśē prānā:,
ātmaikādaśa: | tē yadāsmāchcharīrānmartyād
utkrāmantyatha rōdayanti | tadyādrōdayanti
tasmādrudrā iti ||

5. Katama ādityā iti | dvādaśa vai māsā:
samvatsarasyaita ādityā: ētē hīdaꣳ sarvamādadānā
yanti | tē yadidaꣳ sarvamādadānā yanti tasmādādityā
iti ||

6. Katama indra:, katama: prajāpatiriti |
stanayitnurēvēndrō:, yajna: prajāpatiriti | katama:
stanayitnurit(i) | aśaniriti | katamō yajna iti |
paśava iti ||

7. Katamē śadit(i), agniścha prthivī cha
vāyuśchāntariksham chādityaścha dyauschaite śad,
ētē hīdaꣳ sarvaꣳ śaditi ||

8. Katamē tē trayō dēvā itī | (i)ma ēva trayō lōkā:, ēśu
hīmē sarvē dēvā iti | katamau tau dvau dēvāvit(i) |
annam chaiva prānaśchēti | katamōdhyardha iti |
yōyam pavata iti ||

*****

9. Tadāhu: yadayamēka   ivaiva   pavatē,
 (a)tha kathamadhyardha iti | yadasminnidaꣳ
sarvamadyārdhnōt, tēnādyardha iti | katama ēkō
dēva iti | prāna iti, sa brahma tyadityāchakshatē ||
10. Prthivyēva yasyāyatanam, agnirlōkō:, manōjyōti:, yō
vai tam puruśam vidyātsarvasyātmana: parāyanaꣳ,
sa vai vēditā syād yājnavalkya | vēda vā aham tam
puruśaꣳ sarvasyātmana: parāyanai yamāttha | ya
ēvāyaꣳ śārīra: puruśa: sa ēśa:, vadaiva śākalya;
tasya kā dēvatēt(i) | amrtamiṭi hōvācha ||
11. Kāma ēva yasyāyatanaꣳ, hrdayam lōkō:, manōjyōti:,
yō vai tam puruśam vidyātsarvasyātmana: parāyanaꣳ,
sa vai vēditā syād yājnavalkya | vēda vā aham tam
puruśaꣳ sarvasyātmana: parāyanai, yamāttha | ya
ēvāyam kāmamaya: puruśa: sa ēśa:, vadaiva śākalya |
tasya kā dēvatēti | striya iti hōvācha ||
12. Rūpānyēva   yasyāyatanam,   chakshurlōkō:,
manōjyōti:, yō vāi tam puruśam vidyātsarvasyātmana:
parāyanaꣳ, sa vai vēditā syād yājnavalkya | vēda
vā aham tam puruśaꣳ sarvasyātmana: parāyanai
yamāttha | ya ēvāsāvādityē puruśa: sa ēśa:, vadaiva
śākalya; tasya kā dēvatēti | satyam iti hōvācha ||

*****

13. Ākāśa ēva yasyāyatanaꣳ, śrōtram lōkō:, manōjyōti:,
yō vai tam puruśam vidyātsarvasyātmana: parāyanaꣳ,
sa vai vēditā syād yājñavalkya | vēda vā aham tam
puruśaꣳ sarvasyātmana: parāyanai yamāttha | ya
ēvāyaꣳ śrautra: prātiśrutka: puruśa: sa ēśa | vadaiva
śākalya | tasya kā dēvatēti | diśa iti hōvācha ||
14. Tama ēva yasyāyatanaꣳ, hridayam lōkō:, manōjyōti:,
yō vai tam puruśam vidyātsarvasyātmana: parāyanaꣳ,
sa vai vēditā syād yājñavalkya | vēda vā aham
tam puruśaꣳ sarvasyātmana: parāyanai yamāttha |
ya ēvāyam chāyamaya: puruśa: sa ēśa | vadaiva
śākalya | tasya kā dēvatēti | mrtyur iti hōvācha ||
15. Rūpānyēva yasyāyatanam, chakshurlōkō:,
manōjyōti:, yō vai tam puruśam vidyātsarvasyātmana:
parāyanaꣳ, sa vai vēditā syād yājñavalkya | vēda
vā aham tam puruśaꣳ sarvasyātmana: parāyanai,
yamāttha | ya ēvāyamādarśē puruśa: sa ēśa | vadaiva,
śākalya | tasya kā dēvatēt(i) | asuriti hōvācha ||
16. Āpa ēva yasyāyatanaꣳ, hridayam lōkō:, manōjyōti:,
yō vai tam puruśam vidyātsarvasyātmana: parāyanaꣳ,
sa vai vēditā syād yājñavalkya | vēda vā aham tam
puruśaꣳ sarvasyātmana: parāyanai yamāttha | ya
ēvāyamapsu puruśa: sa ēśa | vadaiva, śākalya |
tasya kā dēvatēti | varuna iti hōvācha ||

*****

17. Rēta ēva yasyāyatanaꣳ, hrdayam lōkō:, manō
 jyōti:, yō vai tam puruśam vidyātsarvasyātmana:
parayanaꣳ, sa vai vēditā syād yājnavalkya| vēda
vā aham tam purusaꣳ sarvasyātmana: parāyanai
yamāttha| ya ēvāyam putramaya: puruśa: sa ēśa |
vadaiva śākalya | tasya kā dēvatēti | prajāpatiriti
hōvācha ||
18. Śākalyēti hōvācha yājnavalkya:, tvāꣳ svidimē
brāhmanā angārāvakshayanamakratā³ iti ||
19. Yājnavalkyēti hōvācha śākalyō: yadidam
kurupanchālānām brāhmanānatyavādī:, kim brahma
vidvāniti | diśō vēda sadēvā: sapratīśtā iti | yaddiśō
vēttha sadēvā: sapratīśtā: ||
20. Kimdēvatōsyām prāchyām diśyasīt(i) | ādityadēvata
iti | sa āditya: kasmin pratiśtita iti | chakshuśīti,
kasminnu chakshu: pratiśtitamiti| rūpēśviti,
chakshuśā hi rūpāni paśyati | kasminnu rūpāni
pratiśtitānīti| hrdaya iti hōvācha| hrdayēna hi
rūpāni jānāti, hrdayē hyēva rūpāni pratiśtitāni
bhavantīti(i) | ēvamēvaitad yājnavalkya ||
21. Kimdēvatōsyām dakshināyām diśyasīti | yamadēvata
iti | sa yama: kasminpratiśtita iti | yajna iti |
kasminnu yajna: pratiśtita iti | dakshināyāmīti|

*****

kasminnu dakshinā pratiśtitēti | śraddhāyāmiti,
yadā hyēva śraddhattētha dakshinām dadāti,
śraddhāyā hyēva dakshinā pratiśtitēti | kasminnu
śraddhā pratiśtitēti | hrdaya iti hōvācha, hrdayēna
hi śraddhām jānāti, hrdayē hyēva śraddhā pratiśtitā
bhavatī(i) | ēvamēvaitad yājnavalkya ||

22. Kimdēvatōsyām pratīchyām dīśyasīti | varunadēvata
iti | sa varuna: kasminpratiśtita it(i) | apsviti |
kasminnvāpa: pratiśtitā iti | rētasīti | kasminnu rēta:
pratiśtitamiti | hrdaya iti, tasmādapi pratirūpam
jātamāhu: hrdayādiva srptō: hrdayādiva nirmita
iti, hrdayē hyēva rēta: pratiśtitam bhavatī(i) |
ēvamēvaitad yājnavalkya ||

23. Kimdēvatōsyāmudīchyām dīśyasīti | somadēvata iti |
sa sōma: kasminpratiśtita iti | dīkshāyāmiti |
kasminnu dīkshā pratiśtitēti | satya iti | tasmādapi
dīkshitamāhu: satyam vadēti, satyē hyēva dīkshā
pratiśtitēti | kasminnu satyam pratiśtitamiti | hrdaya
iti hōvācha, hrdayēna hi satyam jānāti, hrdayē
hyēva satyam pratiśtitam bhavatī(i) | ēvamevaitad
yājnavalkya ||

24. Kimdēvatōsyām dhruvāyām dīśyasīti | agnidēvata iti |
sōgni: kasminpratiśtita iti | vāchīti | kasminnu
vāk pratiśtitēti | hrdaya iti | kasminnu hrdayam
pratiśtitamiti ||

*****

25. Ahallikēti   hōvācha   yājnavalkyō:,
y a t r a i t a d a n y a t r ā s m a n m a n y ā s a i
yaddhyētadanyatrāsmatsyāt, svānō vainadadyu:,
vayāꣳsi vainadvimaśnīranniti ||
26. Kasminnu tvam chātmā cha pratiśtitau stha iti |
prāna iti | kasminnu prāna: pratiśtita it(i) |
apāna iti | kasminnvapāna: pratiśtita iti | vyāna
iti | kasminnu vyāna: pratiśtita it(i) | udāna iti |
kasminnūdāna pratiśtita iti | samāna iti | sa ēśa nēti
nētyātmā, (a)grhyō na hi grhyatē, (a)śīryō na hi
śīryatē, (a)sanghō na hi sajyatē, (a)sito na vyatate,
na riśyat(i) | ētānyaśtāvāyatanān(i), aśtau lokā:,
aśtau dēvā:, aśtau puruśā: | sa yastānpuruśānniruhya
pratyuhyātyakrāmat, tam tvōpaniśadam puruśam
prchchāmi | tam chēnmē na vivakshyasi, mūrdhā
tē vipatiśyatīti | taꣳ ha na mēnē śākalya:, tasya
ha mūrdhā vipapāta, (a)pi hāsyā parimōśinō
(a)sthīnyapajahru ranyanmanyamānā: ||
27. Atha hōvācha, brāhmanā bhagavantō yō va: kāmayatē
sa mā prachchatu, sarvē vā mā prachchata, yō
va: kāmayatē tam va: prachchāmi, sarvānvā va:
prachchāmīti | tē ha brāhmanā na dadhrśu: ||
28. Tānhaitai: ślōkai: paprachcha ||

*****

1. Yathā vrkshō vanaspatistathaiva purusōmrśā ||
Tasya lōmāni parnāni, tvagasyōtpātikā bahi: ||
2. Tvacha ēvāsyā rudhiram prasyandi, tvacha
utpata: ||
Tasmāttadātrnnātpraiti rasō vrkshādivāhatāt ||
3. Māꣳsānyasya śakarāni, kinātaꣳ snāva, tatsthiram ||
Asthīnyantarātō dārūni, majjā majjopamā krtā ||
4. Yadvrkshō vrkna: rōhati mūlānavatara: puna: ||
Martya: svinmrtyunā vrkna:
kasmānmūlātprarōhati ||
5. Rētasa iti mā vōchata, jīvatatatprajāyatē ||
Dhānāruha iva vai vrkshōnjasā prētya sambhava: ||
6. Yatsamūlamuvrhēyurvrkshan na punarābhavēt ||
Martya: svinmrtyunā vrkna:
kasmānmūlātprarōhati ||
7. Jāta eva; na, jāyatē, kōnvēnam janayētpuna: ||
Vijnānamānandam brahma, rātirdātu:
parāyanam,
Tīstamānasya tadvida iti ||

*****

CHAPTER FOUR

First Brāhmanam

1. Aum|Janakō ha vaidēha āsām chakrē | (a)tha ha yājnavalkya āvavrāja|ta^२ hōvācha, yājnavalkya, kimarthamachāri:, paśūnichchan anvantānīt(i)| ubhayamēva, samrād, iti hōvācha ||
2. Yattē kaschidabravīt tachch^२navāmēt(i); abravīnmē jītvā śailini:, vāgvai brahmēti; yathā mātrmānpitrmānāchāryavān brūyāt, tathā tachchailinir abravīt vāgvai brahmēt(i), avadatō hi ki^२ syādit(i); abravīttu tē tasyāyatanam pratiśtām? na mēbravīdit(i); ēkapādvā ētatsamrāditi; sa vai nō brūhi, yājnavalkya| vāgēvāyatanam, ākaśa: pratiśtā prajnētyēnadupāsīta | kā prajnatā, yājnavalkya? vāgēva samrāditi hōvācha| vāchā vai samrādbandhu: prajnāyata(ē), rigvēdō, yajurvēda: sāmavēdōtharvāngirasa itihāsa: purānam vidyā upaniśada: ślōkā: sūtrānyanuvyākhyānāni vyākhyānāniśta^२ hutamāsītam pāyitam, ayam cha lōka:, paraścha lōka:, sarvāni cha bhūtāni vāchaiva samrād prajnāyantē; vāgvai, samrād paramam brahma; nainam vāgjahāti, sarvānyēnam bhūtānyabhiksharanti, dēvō bhūtvā dēvānāpyēti, ya ēvam vidvānētadupāstē| hastyrśabha^२ sahasram dadāmīti hōvācha janakō vaidēha:|sa hōvācha yājnavalkya:, pitā mēmanyata nānanuśīya harētēti ||

*****

3. Yadēva tē kaschidabravīt tachchnavāmēt(i);
abravīnma udanka: śaulbāyana:, prānō vai brahmēti |
yathā mātrmānpitrmānāchāryavānbrūyāt, tathā
tachchaulbāyanōbravīt prānō vai brahmēt(i),
apranātō hi ki^२ syādit(i) | abravīttu tē tasyāyatanam
pratiśtām? na mēbravīdit(i) | ēkapādvā ētatsamrāditi |
sa vai nō brūhi, yājnavalkya | prāna ēvāyatanam
ākāśa: pratiśtā, priyamityēnadupāsīta | kā priyatā,
yājnavalkya? prāna ēva samrāditi hōvācha;
prānasya vai samrād, kāmāyāyājyai(m) yājayat(i)
apratigrhyasya pratigrhnātyapi tatra vadhāśangām
bhavati, yām diśamēti prānasyaiva, samrād, kāmāya;
prānō vai samrād paramam brahma | nainam prānō
jahāti, sarvānyēnam bhūtānyabhiksharanti | dēvō
bhūtāvā dēvānapyēti, ya ēvam vidvānētadupāstē |
hastyśabha^२ sahasram dadāmīti hōvācha janakō
vaidēha:; sa hōvācha yājnavalkya, pitā mēmanyata,
nānanuśīsyā harētēti ||

4. Yadēva tē kaschidabravīt tachchnavāmēt(i);
abravīnmē barkurvārśna:, chakshurvai brahmēti |
yathā mātrmānpitrmānāchāryavān brūyāt, tathā
tadvārśnōbravīchchakshurvai brahmēt(i), apasyatō hi
ki^२ syādit(i) | abravīttu tē tasyāyatanam pratiśtām?
na mēbravīdit(i) | ēkapādvā ētatsamrāditi | sa
vai nō brūhi, yājnavalkya | chakshurēvāyatanam,

*****

ākāśa: pratiśtā, satyamityēnadupāsīta | kā satyatā,
yājnavalkya? chakshurēva samrādīti hōvācha,
chakśhusā vai samrād paśyantamāhuradrākshīriti |
sa āhādrākshamiti, tatsatyam bhavati; chakshurvai
samrād paramam brahma; nainam chakshurjahāti,
sarvānyēnam bhūtānyabhiksharanti | dēvō
bhūtīvā dēvānapyēti, ya ēvam vidvānētadupāstē |
hastyrśabha☞ sahasram dadāmīti hōvācha janakō
vaidēha: | sa hōvācha yājnavalkya:, pitā mēmanyata
nānanuśīśya harētēti ||

5. Yadēva tē kaschidabravīt tachchrnavāmēt(i);
abravīnmē gardhabhīvipītō bhāradvāja:, śrotram
vai brahmēti; yathā mātrmānpitrmānāchāryavān
brūyāt, tathā tadbhāradvājōbravīchchśrotram vai
brahmēt(i), aśrnvatō hi ki☞ syādit(i) | abravīttu tē
tasyāyatanam pratiśtām? na mēbravīdit(i) | ēkapādvā
ētatsamrādīti | sa vai nō brūhi, yājnavalkya |
śrotramēvāyatanam; ākāśa: pratiśtā, (a)nanta
ityēnadupāsīta | kānantatā, yājnavalkya? diśa ēva
samrādīti hōvācha, tasmādvai samrādapi yām kām
cha diśam gachchati naivāsyā antam gachchat(i),
anantā hi diśōdiśō vai samrād śrotra☞, śrotram
vai samrād paramam brahma | nainā☞ śrotram
jahāti, sarvānyēnam bhūtānyabhiksharanti | dēvō
bhūtīvā dēvānapyēti, ya ēvam vidvānētadupāstē |

*****

hastyrśabhaꣳ sahasram dadāmīti hōvācha janakō
vaidēha: | sa hōvācha yājnavalkya:, pita mēmanyata
nānanuśīśya harētēti ||

6. Yadēva tē kaschidabravīt tachchnavāmēt(i);
abravīnmē satyakāmō jābālō:, manō vai brahmēti;
yathā mātrmānpitrmānāchāryavānbrūyāt tathā
tajjābālō (a)bravīnmanō vai brahmēt(i), amanasō hi
kiꣳ syādit(i) | abravīttu tē tasyāyatanam pratiśtām?
na mēbravīdit(i) | ēkapādvā ētatsamrāditi; sa vai
nō brūhi, yājnavalkya | mana ēvāyatanam, ākāśa:
pratiśtā, (ā)nanda ityēnadupāsīta | kānandatā,
yājnavalkya? mana ēva samrāditi hōvācha, manasā
vai samrād, striyamabhīhāryatē, tasyām pratirūpa:
putrō jāyatē, sa ānandō: | manō vai samrād,
paramam brahma; nainam manō jahāti, sarvānyēnam
bhūtānyabhiksharanti | dēvō bhūtvā dēvānapyēti,
ya ēvam vidvānētadupāstē | hastyrśabhaꣳ sahasram
dadāmīti hōvācha janakō vaidēha: | sa hōvācha
yājnavalkya:, pitā mēmanyata nānanuśīśya harētēti ||

7. Yadēva tē kaschidabravīt tachchnavāmēt(i);
abravīnmē vidagdha: śākalyō:, hrdayam vai
brahmēti; yathā mātrmānpitrmānāchāryavān
brūyāt, tathā tachchākalyōbravīt hrdayam vai
brahmēt(i), ahrdayasya hi kiꣳ syādit(i) | abravīttu
tē tasyāyatanam pratiśtām? na mēbravīdit(i) |

*****

ēkapādvā ētat samrāditi | sa vai nō brūhi,
 yājnavalkya | hrdayamēvāyatanam, ākāśa: pratiśtā,
 sthiritiyēnadupāsīta | kā sthititā, yājnavalkya?
 hrdayamēva samrāditi hōvācha, hrdayam vai, samrād
 sarvēśām bhūtānāmāyatana᳚, hrdayam vai samrād
 sarvēśām bhūtānām pratiśtā, hrdayē hyēva samrād
 sarvāni bhūtāni pratiśtitāni bhavanti; hrdayam
 vai samrād paramam brahma; naina᳚ hrdayam
 jahāti, sarvānyēnam bhūtānyabhiksharanti | dēvō
 bhūtīvā dēvānapyēti, ya ēvam vidvānētadupāstē |
 hastyrśabha᳚ sahasram dadāmīti, hōvācha janakō
 vaidēha: | sa hōvācha yājnavalkya: pitā mēmanyata
 nānanuśīśya harētēti ||

Second Brāhmanam

1. Janakō ha vaidēha: kūrchādūpāvasarpanuvācha:
 namastēstu yājnavalkyānu mā śādhīti | sa hōvācha,
 yathā vai samrān mahāntamadhvānamēśyan ratham
 vā nāvam vā samādādītaivamēvaitābhirupaniśabdhi:
 samāhitātmās(i); ēvam brndāraka ādhya:
 sannadhītavēda uktōpaniśatka itō vimuchyamāna:
 kva gamīśyasīti | nāham tadbhagavan vēda yatra
 gamīśyāmīt(i) | atha vai tēham tadvakshyāmi yatra
 gamīśyasīti | bravītu bhagavāniti ||
2. Indhō ha vai nāmaiśa yōyam dakshinēkshanpuruśa:;

*****

tam vā ētamindhaꣳ santamindra ityāchakshatē
parōkshēnaiva; parōkshapriyā iva hi dēvā:
pratyakshadviśa: ||

3. Athaitadvāmēkshani puruśarūpam ēśānya patnī
virād; tayōrēśa saꣳstāvō ya eśōntarhrdaya ākāśō: |
(a)thainayōrētadannai(m) ya ēśōntarhrdayē
lōhitapindō: | (a)thainayōrētatprāvaranai(m)
yadētadantarhrdayē jālakamivāthainayōrēśā sruti:
samcharanī yaiśā hrdayādūrdhvā nādyuchcharati |
yathā kēśa: sahasradhā bhinna ēvam;
asyaitā hitā nāma nādyōntarhrdayē pratiśtitā
bhavant(i), ētābhivā ētādāsra_vadāsra_vati;
tasmādēśa praviviktāhāratara iva
bhavatyasmāchchārīrādātmana: ||

4. Tasya prāchī dik prāncha: prānā:, dakshinā:,
digdakshinē: prānā:, pratīchī dik pratyncha:
prānā:, udīchī digudancha: prānā:, ūrdhvā
digūrdhvā: prānā:, avāchi digavāncha: prānā:, sarvā
dīśa: sarvē prānā: | sa ēśa nēti nētyāt_māgrhyō na
hi grhyatēśīryō na hi śīryatēsangō na hi sajyatē,
(a)sitō na vyathatē na riśyat(i); abhayam vai janaka
prāptōsīti hōvācha yājnavalkya: | sa hōvācha janakō
vaidēhō:, (a)bhayam tvā gachchatādh yājnavalkya
yō nō bhagavan abhayam vēdayasē; namastēst(u);
imē vidēhā:, ayamaha_masmī ||

Third Brāhmanam

1. Janakaꣳ ha vaidēhai(m) yājnavalkyō jagāma:
sa mēnē na vadiśya it(i); atha ha yajjanakascha
vaidēhō yājnavalkyaschāgnihōtrē samūdātē, tasmai
ha yājnavalkyō varam dadau | sa ha kāmaprasnamēva
vavrē | taꣳ hāsmāi dadau | taꣳ ha samrādēva
pūrva: paprachcha ||
2. Yājnavalkya, kimjyōtirayam puruśa it(i) | ādityajyōti;
samrāditi hōvāchādityēnaivāyam jyōtiśāstē palyayatē
karma kurutē vipalyētīt(i) | ēvamēvaitad yājnavalkya ||
3. Astamita ādityē, yājnavalkya, kimjyōtirēvāyam
puruśa iti | chandramā ēvāśya jyōtirbhavatīti,
chandramasaivāyam jyōtiśāstē palyayatē karma
kurutē vipalyētīt(i) | ēvamēvaitadyājnavalkya ||
4. Astamita ādityē yājnavalkya, chandramasyastamitē,
kimjyōtirēvāyam puruśa it(i) | agnirēvāśya
jyōtirbhavatīt(i), agninaivāyam jyōtiśāstē palyayatē
karma kurutē vipalyētīt(i) | ēvamēvaitad yājnavalkya ||
5. Astamita ādityē, yājnavalkya, chandramasyastamitē,
śāntēgnau, kimjyōtirēvāyam puruśa iti | vāgēvāśya
jyōtirbhavatīti, vāchaivāyam jyōtiśāstē palyayatē
karma kurutē vipalyētīti | tasmādvai, samrād,

*****

api yatra sva: pānirna vinirjnāyatē, (a)tha yatra vāguchcharat(i) upaiva tatra nyētī(i) | ēvamēvaitad yājnavalkya ||

6. Astamita ādityē, yājnavalkya, chandramasyastamitē, śāntēgnau, śāntāyām vāchi, kimjyōtirēvāyam puruśa it(i) | ātmaivāsya jyōtirbhavatī(i), ātmanaivāyam jyōtisāstē palyayatē karma kurutē vipalyētīti ||

7. Katama ātmēti | yōyam vijnānamaya: prānēśu hrdyantarjyōti: puruśa:; sa samāna: sannubhau lōkāvanusamcharati, dhyāyatīva lelāyatīva sahi: svapnō bhūtvēmam lōkamatikrāmati mrtyō rūpāni ||

8. Sa vā ayam puruśō jāyamāna: – śārīramabhisampadyamāna: – pāpmabhi: sa srjtate | sa utkrāman – mriyamāna: – pāpmanō vijahāti ||

9. Tasya vā ētasya puruśasya dvē ēva sthānē bhavata: – idam cha paralōkasthānam cha; sandhyam trtīya svapnasthānam; tasmintsandhyē sthānē tiśtannētē ubhē sthānē paśyatīdam cha paralōkasthānam chā | (a)tha yathākramōyam paralōkasthānē bhavati; tamākramamākramyōbhayānpāpmana ānandā scha pasyati | sa yatra prasyapit(i) asya lōkasya sarvāvato mātrāmapādāya, svayam vihatyā svayam nirmāya

*****

svēna bhāsā svēna jyōtiśā prasvapit(i) atrāyam
puruśa: svayam jyōtirbhavati ||

10. Na tatra rathā na rathayōgā na panthānō bhavant(i)
atha rathānrathayōgānpatha: srjatē | na tatrānandā
muda: pramudō bhavant(i) athānandānmuda:
pramuda: srjatē | na tatra veśāntā: puśkarinya:
sравantyō bhavant(i) atha vēśāntān puśkarinī:
sравantī: srjatē; sa hi kartā ||

11. Tadētē slōkā bhavanti |

Svapnēna śāriramabhiprahyā supta:
suptānabhichākaśīti |

Śukramādāya punaraiti sthānaꣳ hiranmaya: puruśa
ēkahaꣳsa: ||

12. Prānēna rakshannavaram kulāyam
bahishkulāyādamrtascharitvā |

Sa īyatēmрто yatrakāmaꣳ hiranmaya: puruśa
ēkahaꣳsa: ||

13. Svapnānta uchchvāvachamīyamānō rūpāni dēva:
kurutē bahūni |

Utēva strībhi: saha mōdamānō jakshadutēvāpi
bhayāni paśyan ||

*****

14. Ārāmamasya paśyanti na tam paśyati kaschanē (i)ti
tam nāyatam bōdhayēdityāhu: |

Durbhīśajya᳚ hāsmāi bhavati, yamēśa na
pratipadyatē | (a)thō khalvāhu: jāgaritadēśa
ēvāsyaiśa iti; yāni hyēva jāgratpaśyati tāni supta
ityatrāyam puruśa: svayam jyōtirbhavati; sōham
bhagavatē sahasram dadām(i) | ata ūrdhvam
vimōkshāya brūhīti ||

15. Sa vā ēśa ētasminsamprasādē ratvā charitvā
drśtvaiva punyam cha pāpam cha puna:
pratinyāyam pratiyōnyādravati svapnāyaiva;
sa yattatra kimchitpaśyatyananvāgatas tēna
bhavat(i); asangō hyayam puruśa it(i);
ēvamēvaitadhyājnavalkya, sōham bhagavatē sahasram
dadām(i), ata ūrdhvam vimōkshāyaiva brūhīti ||

16. Sa vā ēśa ētasminsvapnē ratvā charitvā, drśtvaiva
punyam cha pāpam cha, puna: pratinyāyam
pratiyōnyādravati buddhāntāyaiva; sa yattatra
kimchitpaśyatyananvāgatastēna bhavat(i), asangō
hyayam puruśa it(i); ēvamēvaitadhyājnavalkya,
sōham bhagavatē sahasram dadām(i), ata ūrdhvam
vimōkshāyaiva brūhīti ||

17. Sa vā ēśa ētasminbuddhāntē ratvā charitvā,
drśtvaiva punyam cha pāpam cha, puna: pratinyāyam
pratiyōnyādravati svapnāntāyaiva ||

*****

18. Tadyathā mahāmatsya ubhē kūlē anusamcharati
pūrvam chāparam chaivamēvāyam puruśa ētā
vubhāvāntāvanusamcharati svapnāntam cha
buddhāntam cha ||
19. Tadyathāsminnākāśē śyenō vā suparnō
vā viparipatyā śrānta: saꣳhatya pakshau
sa(m)layāyaiva dhriyat, ēvamēvāyam puruśa ētasmā
antāya dhāvati yatra suptō na kamchana kāmam
kāmayatē, na kamchana svapnam pasyati ||
20. Tā vā asyaitā hitā nāma nādyō yathā kēśa: sahasradhā
bhinnastāvatānimnā tiśtanti, śuklasya nīlasya
pingalasya haritasya lōhitasya pūrnā; atha yatrainam
ghnantīva jinantīva, hastīva vichchāyayati, gartamiva
patati, yadēva jāgradbhayam paśyati tadatrāvidyayā
manyatē; (a)tha yatra dēva iva rājēvāham ēvēdaꣳ
sarvōsmīti manyatē, sōsya paramō lōka: ||
21. Tadvā asyaitadatichchandā apahatapāpmābhyaꣳ
rūpam|tadyathā priyayā striyā sampariśvaktō na
bāhyam kimchana vēda nāntaramēvamēvāyam
puruśa: prājñēnātmanā sampariśvaktō na
bāhyam kimchana vēda nāntaram; tadvā
asyaitadāptakāmamātma-kāmamakāmaꣳ rūpaꣳ
śōkāntaram ||

*****

22. Atra pitāpitā bhavati, mātāmātā, lōkā alōkā:, dēvā adēvā:, vēdā avēdā:| atra stēnōstēnō bhavati, bhrūnahābhrūnahā, chāndālōchāndāla:, paulkasō (a)paulkasa:, śramanōśramana:, tāpasōtāpasō (a)nanvāgatam punyēnānanvāgatam pāpēna, tīrnō hi tadā sarvānśōkānhrdayasya bhavati ||
23. Yadvai tanna paśyati, paśyanvai tanna paśyati, na hi draśturdrstērviparilōpō vidyatēvināśitvān| na tu taddvitīyamasti tatōnyadvibhaktai(m) yatpaśyēt ||
24. Yadvai tanna jighrati jighranvai tanna jighrati, na hi ghrātur- ghrātērviparilōpō vidyatēvināśitvān; na tu taddvitīyamasti tatōnyadvibhaktai(m) yaj jighrēt ||
25. Yadvai tanna rasayatē rasayanvai tanna rasayatē, na hi rasayitū rasayatērviparilōpō vidyatēvināśitvān; na tu taddvitīyamasti tatōnyadvibhaktai(m) yadrasayēt ||
26. Yadvai tanna vadati, vadanyai tanna vadati, na hi vakturvaktērviparilōpō vidyatēvināśitvān; na tu taddvitīyamasti tatōnyadvibhaktai(m) yadvadēt ||
27. Yadvai tanna śrnōti śrnvanvai tanna śrnōti, na hi śrōtu: śrutērviparilōpō vidyatēvināśitvān; na tu taddvitīyamasti, tatōnyadvibhaktai(m) yachchrnuyāt ||

*****

28. Yadvai tanna manutē, manvānō vai tanna manutē,
na hi manturmatērviparilōpō vidyatēvināśitvāt; na tu
taddvitīyamasti, tatōnyadvibhaktai(m) yanmanvīta ||
29. Yadvai tanna sprśati sprśanvai tanna sprśati, na hi
spraštu: sprstērviparilōpō vidyatēvināśitvān; na tu
taddvitīyamasti, tatōnyadvibhaktam yatsprśēt ||
30. Yadvai tanna vijānāti, vijānanvai tanna vijānāti, na
hi vijnāturvijnātēr viparilōpō vidyatēvināśitvān; na tu
taddvitīyamasti, tatōnyadvibhaktai(m) yadvijānīyāt ||
31. Yatra vānyadiva syāt, tatrānyōnyatpaśyēt,
anyōnyajjighrēt, anyōnyadrasayēt, anyōnyadvadēt,
anyōnyachchrnuyāt, anyōnyanmanvītānyōnyatsprśēt,
anyōnyadvijānīyāt ||
32. Salila ēkō draśtādvaito bhavat(i), ēśa brahmaloka:
samrāditi hainamanuśāsāsa yājnavalkya:,
eśāsyā paramā gati:, eśāsyā paramā sampat,
eśōsyā paramo loka:, eśōsyā parama ānanda:;
etasyaivānnadasyānyāni bhūtāni mātrāmupajīvanti ||
33. Sa yō manuśyānāꣳ rāddha: samrddhō
bhavatanyēśāmadhipati: sarvairmānuśyakairbhōgai:,
sampannatama:, sa manuśyānām parama anandō
(a)tha yē śatam manuśyānāmānandā: sa ēka:

*****

pitrnām jitalōkānāmānandō (a)tha yē śatam
 pitrnām jitalōkānāmānandā: sa ēkō gandharvalōka
 ānandō (a)tha yē śatam gandharvalōka ānandā:
 sa ēka: karmadēvānāmānandō – yē karmanā
 dēvatvamabhisampadyantē; (a)tha yē śatam
 karmadēvānāmānandā: sa ēka ājānadēvānāmānandō,
 yaścha śrōtriyōvrjinōkāmahatō (a)tha yē
 śatamājānadēvānāmānandā: sa ēka: prajāpatilōka
 ānandō yaścha śrōtriyōvrjinōkāmahatō (a)tha yē
 śatam prajāpatilōka ānandā: sa ēkō brahmalōka
 ānandō yaścha śrōtriyōvrjinōkāmahatō (a)thaiśa
 ēva parama ānanda:, ēśa brahmalōka: samrāditi
 hōvācha yājnavalkya:; sōham bhagavatē sahasram
 dadām(i): ata ūrdhvam vimōkshāyaiva brūhīt(i); atra
 ha yājnavalkyō bibhayām chakāra, mēdhāvī rājā
 sarvēbhyō māntēbhya udarautsīditi ||

34. Sa vā ēśa ētasminsvapnāntē ratvā charitvā, drśtvaiva
 punyam cha pāpam cha, puna: pratinyāyam
 pratiōnyādravati buddhāntāyaiva ||
35. Tadyathāna: susamāhitamutsarjadyāyādēvamēvāya ✽
 śārira ātmā prājñēnātmanānvārudha utsarjanyāti,
 yatraitadūrdhvōchchvāsī bhavati ||
36. Sa yatrāyamanimānam nyēti – jarayā
 vōpatapatā vānimānam nigachchati –

*****

tadyathāmvram vōdumbaram vā pippalam vā
bandhanātpramuchyata(ē), ēvamēvāyam puruśa
ēbhyōngēbhya: sampramuchya puna: pratinyāyam
pratiyōnyādravati prānāyaiva ||

37. Tadyathā rājānamāyāntamugrā: pratyēnasa:
sūtagrāmanyōnnai: pānairāvasathai: pratikalpantē,
(a)yamāyātyayamāgachchatī(i), ēva^२ haivamvida^२
sarvāni bhūtāni pratikalpanta(ē), idam
brahmāyātīdamāgachchatīti ||

38. Tadyathā rājānam prayiyāsantamugrā:
pratyēnasa: sūtagrāmanyōbhisamāyant(i),
ēvamēvēmamātmānamantakālē sarvē prānā
abhisamāyanti, yatraitatadūrdhvochchvāsī bhavati ||

Fourth Brahmana

1. Sa yatrāyamātmābalyam nyētya sammōhamiva
nyēt(i), athainamētē prānā abhisamāyanti;
sa ētās tējōmātrā; samabhyādādānō
hrdayamēvānvavakrāmati; sa yatraiśa chākshuśa:
puruśa: parān paryāvartatēthārūpajñō bhavati ||

2. Ēkībhavati, na paśyatītyāhu:; ēkībhavati, na
jighratītyāhu:; ēkībhavati, na rasayatītyāhu:;
ēkībhavati, na vadatītyāhu:; ēkībhavati, na

*****

śrnōtītyāhu:; ēkībhavati, na manuta ityāhu:;
 ēkībhavati, na sprśatītyāhu:; ēkībhavati, na
 vijānātītyāhu:; tasya haitasya hridayasyāgram
 pradyōtate; tēna pradyōtēnaiśa ātmā niśkrāmati
 – chakshuśtō vā, mūrdhnō vānyēbhyō vā
 śariradēśebhya:; tamutkrāmantam prānōnūtkrāmati;
 prānāmanūtkrāmantaꣳ sarvē prānā anūtkrāmanti;
 savijnānō bhavati, savijnānamēvānavakrāmati | tam
 vidyākarmānī samānvārabhētē pūrvaprajnā cha ||

3. Tadyathā trnajaīayukā trnasyāntam
 g a t v ā n y a m ā k r a m a m ā k r a m y ā t m ā n a m
 upasaꣳ harat(i), ēvamēvāyamātmēdaꣳ
 śarīram nihatyāvidyām gamayitvā
 nyamākramamākramyātmānam upasaꣳharati ||

4. Tadyathā pēśaskāri pēśasō
 mātrāmapādāyānyan navataram kalyānataraꣳ
 rūpam tanutē, ēvamēvāyamātmēdaꣳ
 śarīram nihatyāvidyām gamayitvānyannavataram
 kalyānataraꣳ rūpam kurutē – pitryam vā, gāndharvam
 vā, daivam vā, prājāpatyam vā, brāhmam vā,
 (a)nyēśām vā bhūtānām ||

5. Sa vā ayamātmā brahma vijnānamayō manōmaya(ō)
 prānamayaśchakshurmaya: śrōtramaya: prthivīmaya
 āpōmayō vāyumaya ākāśamayā tējōmayōtējōmaya:

*****

kāmamayōkāmamaya: krōdhamayōkrōdhamayō
 dharmamayōdharmamaya: sarvamayas-
tadyadētadidam-mayōdōmaya iti; yathākārī
yathāchārī tathā bhavati – sādhukārī sādhurbhavati,
 pāpakārī pāpō bhavati; punya: punyēna karmanā
 bhavati, pāpa: pāpēnā | (a)thō khalvāhu: kāmamaya
ēvāyam puruśa iti; sa yathākāmō bhavati
tatkraturbhavati, yatkraturbhavati tatkarma kurutē,
yatkarma kurutē tadabhisampadyatē ||

6. Tadēśa ślōkō bhavati |

Tadēva sakta: saha karmanaiti lingam manō yatra
niśaktamasya |

Prāpyāntam karmanas tasya yatkimchēha karōtyayam |

Tasmāl lōkātpunaraityasmai lōkāya karmana(ē) iti
nu kāmamayamānō; (a)thākāmamayamānō – yōkāmō
niśkāma āptakāma ātmakāmō – na tasya prānā
utkrāmanti, brahmaiva sanbrahmāpyēti ||

7. Tadēśa ślōkō bhavati |

Yadā sarvē pramuchyantē kāmā yēsya hrdi śritā: |

Atha martyōmrtō bhavatyatra brahma samaśnuta iti ||

*****

Tadyathāhinirlvayanī   valmīkē   mrtā
pratyastā   śayītaivamēvēdaꣳ   śarīraꣳ   śētē,
(a)thāyamaśarīrōmrta: prānō brahmaiva tēja ēva;
sōham bhagavatē sahasram dadāmīti hōvācha janakō
vaidēha: ||

8. Tadētē ślōkā bhavanti |

Anu: panthā vitata: purānō māꣳ sprstōnuvittō
mayaiva |

Tēna dhīrā apiyanti brahmavīda: svargam lōkamita
ūrdhvam vimuktā: ||

9. Tasminsuklamuta   nīlamāhu: pingalaꣳ   haritam
lōhitam cha |

Ésa panthā   brahmanā   hānuvitta:,   tēnaiti
brahmavitpunyakrttaijasaścha ||

10. Andham tama: praviśanti ēvidyāmupāsātē |

Tatō bhūya iva tē tamō ya u vidyāyāꣳ ratā: ||

11. Anandā nāma tē lōkā andhēna tamasāvrtā: |

Tāꣳstē prētyābhigachchant(y) avidvāꣳsōbudhā janā: ||

12. Ātmānam chēdvijānīyād ayamasmīti pūruśa: |

Kiminchchankasya kāmāya śarīramanu samjvarēt ||

*****

13. Yasyānuvitta: pratibuddha ātmās smintsamdēhyē gahanē praviṣṭa: |

Sa visvakrt sa hi sarvasya kartā, tasya lōka:, sa u lōka ēva ||

14. Ihaiva santōtha vidmastadvayam, na chēdavēdīrmahatī vinaṣṭi: |

Yē tadviduramrtās tē bhavant(i), athētare du:khamēvāpiyanti ||

15. Yadaitamanupaśyatyātmānam dēvamanjasā |
Īśānam bhūtabhavyasya, na tatō vijugupsatē ||

16. Yasmādarvāksamvatsarōhōbhi: parivartatē |
Tadvēvā jyotiśām jyōtir āyurhōpāsātēmrtam ||

17. Yasminpancha panchajanā ākāśascha pratiṣṭita: |
Tamēva manya ātmānam vidvānbrahmāmrtōmrtam ||

18. Prānasya prānamuta chakshuśaschakshuruta śrōtrasya śrōtram manasō yē manō vidu: |
Tē nichikyurbrahma purānamargyam ||

19. Manasaivānudraṣṭavyam, naiha nānāsti kim chana |
Mrtyo: sa mrtyumāpnōti ya iha nānēva paśyati ||

*****

20. Ékadhaivānudraśtavyam ētadapramayam dhruvam |
Viraja: para ākāsādaja ātmā mahāndhruva: ||
21. Tamēva dhīrō vijnāya prajnām kurvīta brāhmana: |
Nānudhyāyādbahūnchabdān, vācho viglāpanaꣳ hi
tat iti ||
22. Sa vā ēśa mahānaja ātmā yōyam vijnānamaya:
prānēśu ya ēśōntarhrdaya ākāśas tasminchētē,
sarvasya vaśī sarvasyēśāna: sarvasyādhipati:; sa na
sādhunā karmanā bhūyān, nō ēvāsādhunā kanīyān;
ēśa sarvēśvara:; ēśa bhūtādhipati:; ēśa bhūtapāla:;
ēśa sēturvidharana ēśām lōkānāmasambhēdāya;
tamētam vēdānuvachanēna brāhmanā vividiśanti
yajnēna dānēna tapasānāśakēnaitamēva vidityā
munirbhavat(i) | ētamēva pravrajinō lōkamichchanta:
pravrajant(i) | ētaddha sma vai tat pūrvē vidvāꣳsa:
prajām na kāmayantē, kim prajayā kariśyāmō yēśām
nōyamātmāyam lōka iti; tē ha sma putraīśanāyāścha
vittaiśanāyāścha lōkaiśanāyāścha vyutthāyātha
bhikśhācharyam charanti; yā hyēva putraīśanā sā
vittaiśanā, yā vittaiśanā sā lōkaiśanā, (u)bhē hyētē
ēśanē ēva bhavata: | sa ēśa nēti nētyātmāgrhyō na
hi grhyatē, (a)śīryō na hi śīryatē, (a)sangō na hi
sajyatē, (a)sitō na vyathatē, na riśyat(i); ētamu
haivaitē na tarata it(i) – ata: pāpamakaravamit(i),

*****

ata: kalyānamakaravamit(i); ubhē u haivaiśa ēte tarati, nainam krtākrtē tapata: ||

23. Tadētadruchābhyuktam |

Éśa nityō mahimā brāhmanasya na vardhatē karmanā nō kanīyān |

Tasyaiva syātpadavit, tam vidityā na lipyatē karmanā pāpakēnēti | tasmādēvamvichchāntō dānta uparatastitikshu: samāhitō bhūtvātmanyēvātmanam paśyati, sarvamātmānam paśyati; nainam pāpmā tarati, sarvam pāpmānam tarati; nainam pāpmā tapati, sarvam pāpmānam tapati; vipāpō virajō vichikitsō brāhmanō bhavat(i); ēśa brahmalōka: samrāt, ēnam prāpitōsīti hōvācha yājñavalkya:; sōham bhagavatē vidēhān dadāmi, mām chāpi saha dāsyāyēti ||

24. Sa vā ēśa mahānaja ātmānnādō vasudānō vindatē vasu ya ēvam vēda ||

25. Sa vā ēśa mahānaja ātmājarōmarōmrtōbhayō brahmā (a)bhayam vai brahmābhayaꣳ hi vai brahma bhavati ya ēvam vēda ||

Fifth Brāhmanam

1. Atha ha yājnavalkyasya dvē bhāryē babhūvatu: – maitrēyi cha kātyāyanī cha; tayōrha maitrēyī brahmavādhiṇī babhūva, strīpragnyaiva tarhi kātyāyan(ī); atha ha yājnavalkyōnyadvrutthamupākariśyan ||
2. Maitrēyīti hōvācha yājnavalkya:, pravrajiśyanvā arēhamasmātsthānādasmī | hanta tēnāyā kātyāyanyāntam karavānīti ||
3. Sā hōvācha maitrēyī, yannu ma iyam bhagō: sarvā prithivī vittēna pūrṇā syāt, syām nvaham tēnāmrutāhō³ nēti; nēti hōvācha yājnavalkyō:, yathaivōpakaranavatām jīvitam tataiva tē jīvitaḥ syāt, amrutatvasya tu nāsāsti vittēnēti ||
4. Sā hōvācha maitrēyi, yēnāham nāmrutā syām kimaham tēna kuryām? yadēva bhagavānvēda tadēva mē brūhīti ||
5. Sa hōvācha yājnavalkya:, priyā vai khalu nō bhavati satī priyamavruthad, hanta tarhi bhavatyētadyākyāsyāmi tē, vyāchakshānasya tu mē nidhidyāsasvēti ||

*****

6. Sa hōvācha, na vā arē patyu: kāmāya pati: priyō bhavat(i), ātmanastu kāmāya pati: priyō bhavati | na vā arē jāyāyai kāmāya jāyā priyā bhavat(i), ātmanastu kāmāya jāyā priyā bhavati | na vā arē putrānām kāmāya putrā: priyā bhavant(i), ātmanastu kāmāya putrā: priyā bhavanti | na vā arē vittasya kāmāya vittam priyam bhavat(i), ātmanastu kāmāya vittam priyam bhavati | na vā arē paśūnām kāmāya paśava: priyā bhavant(i), ātmanastu kāmāya paśava: priyā bhavanti | na vā arē brahmana: kāmāya brahma priyam bhavat(i), ātmanastu kāmāya brahma priyam bhavati | na vā arē kshatrasya kāmāya kshatram priyam bhavat(i), ātmanastu kāmāya kshatram priyam bhavati | na vā arē lōkānām kāmāya lōkā: priyā bhavant(i), ātmanastu kāmāya lōkā: priyā bhavanti | na vā arē dēvānām kāmāya dēvā: priyā bhavant(i), ātmanastu kāmāya dēvā: priyā bhavanti | na vā arē vēdānām kāmāya vēdā: priyā bhavant(i), ātmanastu kāmāya vēdā: priyā bhavanti | na vā arē bhūtānām kāmāya bhūtāni priyāni bhavant(i), ātmanastu kāmāya bhūtāni priyāni bhavanti | na vā arē sarvasya kāmāya sarvam priyam bhavat(i), ātmanastu kāmāya sarvam priyam bhavat(i) | ātmā vā arē druṣṭavya: – śrōtavyō mantavyō nididhyāsitavyō maitrēy(i); ātmani khalvarē drṣṭē śrutē matē vijnāta idaṣ sarvam viditam ||

*****

7. Brahma tam parādād yōnyatrātmanō brahma vēda,
kshatram tam parādād yōnyatrātmana: kshatram
vēda, lōkās tam parādur yōnyatrātmanō lōkānvēda,
dēvās tam parādur yōnyatrātmanō dēvānvēda, vēdās
tam parādur yōnyatrātmanō vēdānvēda, bhūtāni
tam parādur yōnyatrātmanō bhūtāni vēda, sarvam
tam parādād yōnyatrātmana: sarvam vēdēdam
brahmēdam kshatramimē lōkā:, imē dēvā:, imē
vēdā:, imāni bhūtānīda^२ sarvai(m) yadayamātmā ||
8. Sa yathā dundubhēr hanyamānasya na bāhyān
chchabdān chaknuyād grahanāya, dundubhēs tu
grahanēna dundhubhyādyātasya vā śabdō grihīta: ||
9. Sa yathā śankhasya dmāyamānasya na
bāhyānchchabdān chchaknuyād grahanāya,
śankhasya tu grahanēna śankhadhmasya vā śabdō
grihīta: ||
10. Sa yathā vīnāyai vādhyamānāyai na
vādhyānchchabdānchaknuyād – grahanāya, vīnāyai
tu grahanēna – vīnāvādasya vā – śabdō grihīta: ||
11. Sa yathādraidyāgnērabhyāhītasya pruthagdhūmā
viniścharant(i), evam vā arēsyā mahatō
bhūthasya niśvasitam ētadyadrugvēdō yajurvēda:
sāmavēdōtharvāngirasa itihāsa: purānam
vidyā upanīśada: slōkā: sūtrānyanuvyākhyānāni

*****

vyākyananiṣṭaꣳ hutamāsitam pāyitamāyam
cha lōka:, paraścha lōka:, sarvani cha
bhūthānyasyaivaitāni sarvani niśvasithāni ||

12. Sa yathā sarvāsāmapāꣳ samudra ekāyanam,
ēvaꣳ sarvēśāꣳ sparśānām tvagēkāyanam,
ēvaꣳ sarvēśām gandhānām nāsikē ekāyanam,
ēvaꣳ sarvēśāꣳ rasānām jihvāikāyanam, ēvaꣳ
sarvēśāꣳ rūpānām chakshurēkāyanam, ēvaꣳ
sarvēśāꣳ śabdānāꣳ śrōtramēkāyanam, ēvaꣳ
sarvēśāꣳ samkalpānām mana ekāyanam, ēvaꣳ
sarvāsām vidyānāꣳ hridayamēkāyanam, ēvaꣳ
sarvēśām karmanāꣳ hastāvēkāyanam, ēvaꣳ
sarvēśāmānandānāmupastha ekāyanam, ēvaꣳ
sarvēśām visargānām pāyurēkāyanam, ēvaꣳ
sarvēśāmadvanām pādāvēkāyanam, ēvaꣳ sarvēśām
vēdānām vāgēkāyanam ||

13. Sa yathā saindhavadhanōnantarōbāhya: krtsnō
rasaghana ēvaivam vā arē yamātmānantarōbāhya:
krtsna: prajñānaghana ēvaitēbhyō bhūtēbhyā:
samutthāya tān(i) ēvanuvinaśyati, na prētya
samjnāstīyarē bravīmīti hōvācha yājnavalkya: ||

14. Sā hovācha maitrēyī, atraiva mā
bhagavānmōhāntamāpīpad na vā ahamimam
vijānāmīti; sa hōvācha, na vā arēham mōham
bravīm(i), avināśī vā arēyamātmānuchchittidharmā ||

*****

15. Yatra hi dvaitamiva bhavati taditara itaram paśyati, taditara itaram jighrati, taditara itara᳚ rasayatē, taditara itaramabhivadati, taditara itara᳚ śrnōti, taditara itaram manutē, taditara itara᳚ spruśati, taditara itaram vijānāti; yatra tvasya sarvamātmaivābhūt, tatkēna kam paśyēt, tatkēna kam jighrēt, tatkēna ka᳚ rasayēt, tatkēna kamabhivadēt, tatkēna ka᳚ śrunuyāt, tatkēna kam manvīta, tatkēna ka᳚ śpruśhēt, tatkēna kam vijānīyāt? yēnēda᳚ sarvam vijānāti tam kēna vijānīyāt? sa ēśa nēti nētyātmāgrhyō na hi grhyatē, (a)śīryo na hi śīryatē, (a)sangō na hi sajyatē, (a)sitō na vyatatē, na riśyati; vijnātāramarē kēna vijānīyāt ityuktānuśāsanāsi maitrēyī, ētāvadare kalvamrtatvamiti hōktvā yājnavalkyō vijahāra ||

Sixth Brāhmanam

1. Atha va᳚ sa: – pautimāśyō gaupavanāt, gaupavana: pautimāśyāt, pautimāśyō gaupavanāt, gaupavana: kauśikāt, kauśika: kaundinyāt, kaundinya: sāndilyāt, sāndilya: kauśikāscha, gautamāscha, gautama: –
2. Āgnivēśyāt, āgnivēśyō gārgyāt, gārgyō gārgyāt, gārgyō gautamāt, gautama: saitavāt, saitava: pārāśaryāyanāt, pārāśaryāyanō gārgyāyanāt, gārgyāyana uddhālakāyanāt, uddhālakāyanō

*****

jābhālāyanāt, jābhālāyanō mādhyandināyanāt,
mādhyandināyana: saukarāyanāt, saukārāyana:
kāśāyanāt, kāśāyana: sāyakāyanāt, sāyakāyana:
kauśikāyanē:, kauśikāyani:—

3. Ghrtakauśikāt, ghrtakauśika: pāṛāśaryāyanāt,
pāṛāśaryāyaṇa: pāṛāśaryāt, pāṛāśaryō
jātūkarnyāt, jātūkarnya āsurāyanāscha yāskāscha,
āsurāyanas traivanē:, traivaniraupajandhanē:,
aupajandhanirāsūrē:, āsuribhāradvājāt, bhāradvāja
ātrēyāt, ātrēyō māntē:, māntirgautamāt, gautamō
gautamāt, gautamō vātsyāt, vātsya: śāndilyāt,
śāndilya: kaisōryātkāpyāt, kaisōrya: kāpya:
kumārahāritāt, kumārahāritō gālavāt, gālavō
vidarbhikaundinyāt, vidarbhīkaundinyō vatsanapātō
bābhṛavāt, vatsanapādhbābhṛava: patha: saubharāt,
panthā: saubharōsyāyādhāngirasāt, ayāsyā āngirasa
ābhūtēstvāstrāt, ābhūtistvāstrō viśvarūpās tvāstrāt,
viśvarūpas tvāstrōśvibhyām, aśvinau dadhīcha
ātharvanāt, dadhyannātharvanōtharvanō deivāt,
atharvā deivō mṛityō: prādhvaśsanāt, mṛityu:
prādhvaśsana: prādhvaśsanāt, pradhvaśsana
ēkarśē:, ēkarśirviprachittē:, viprachittirvyaśtē:,
vyaśti: sanārō:, sanāra: sanātanāt, sanātana: sanagāt,
sanaga: paramēśtina:, paramēśtī brahmanō; brahma
svayambhu, brahmanē nama: ||

*****

CHAPTER FIVE

First Brāhmanam

Aum | Pūrnamada: pūrnamidam pūrnātpūrnāmudachyatē |
Pūrnasya pūrnāmādāya, pūrnāmēvāvaśīsyatē ||

Aum | Kham brahma | kham pūranam; vāyuram khamiti
ha smāha kauravyāyanīputrō | vēdōyam brāhmanā vidu:
vēdainēna yadvēditavyam ||

Second Brāhmanam

1. Trayā: prājāpatyā: prājāpatau pitari
brahmacharyamūśu:— dēvā manuśyā asurā:; uśitvā
brahmacharyam dēvā ūchu:, bravītu nō bhavāniti;
tēbhyō haitadaksharamuvācha: da iti; vyajñāsīstā³
iti; vyajñāsīsmēti hochu: dāmyatēti na ātthētyōmiti
hōvācha, vyajñāsīstēti ||
2. Atha hainam manuśyā ūchu: bravītu nō bhavāniti |
tēbhyō haitadēvāksharamuvācha: da iti; vyajñāsīstā³
iti | vyajñāsīsmēti hochu: dattēti na ātthētyōmiti
hōvācha, vyajñāsīstēti ||
3. Atha hainamasurā ūchu: bravītu nō bhavāniti | tēbhyō
haitadēvāksharamuvācha: da iti; vyajñāsīstā³ iti |
vyajñāsīsmēti hochu: dayadhvamiti na ātthētyōmiti
hōvācha, vyajñāsīstēti | tadētadēvaiśā daivī

*****

vāganuvadati stanayitnu: da da da iti – dāmyata
 datta dayadhvamiti | tadētattrayaꣳ śikshēt –
 damam dānam, dayāmiti ||

Third Brāhmanam

Ésa prajāpatiryadhrdayam ētadbrahmaitatsarvam |
 tadētat- tryaksharaꣳ: hrdayamiti | hr ityēkamaksharam
 abhiharantyasmai svāschānyē cha, ya ēvam vēda | da
 ityēkamaksharam dadatyasmai svāschānyē cha, ya ēvam
 vēda | yamityēkamaksharam ēti svargam lōkai, ya ēvam
 vēda ||

Fourth Brāhmanam

Tadvai tadētadēva tadāsa, satyamēva | sa yō haitham
 mahadyaksham prathamajam vēda: satyam brahmēti,
 jayatīmāllōkān | jita innvasāvasat ya ēvamētan
 mahadyaksham prathamajam vēda: satyam brahmēti;
 satyaꣳ hyēva brahmā ||

Fifth Brāhmanam

1. Āpa ēvēdamagra āsus; tā āpa: satyamasrjanta, satyam
 brahma, brahma prajāpatim, prajāpatirdēvāꣳ;
 tē dēvā: satyamēvōpāsātē tadētattyaksharaꣳ –
 satyamiti | sa ityēkamaksharam; tityēkamaksharai,

*****

amityēkamaksharam | prathamōttamē aksharē
satyam, madhyatōnrtam tadētadanrtamubhayata:
satyēna parigrhītaꣳ satyabhūyamēva bhavati |
naivam vidvāꣳ samanrtaꣳ hinasti ||

2. Tadyattatsatyamasau sa ādityō: | ya
ēśa ētasminmandalē puruśō yaśchāyam
dakshinēkshanpuruśa: tāvētāvanyōnyasmin
pratiśtitau; raśmibhirēśōsminpratiśtita:,
prānairayamamuśmin | sa yadōtkramiśyanbhavati,
śuddhamēvaitanmandalam paśyati: nainamētē
raśmaya: pratyāyanti ||

3. Ya ēśa ētasminmandalē
puruśastasya bhūriti śira: ēkaꣳ
śira, ēkamētadaksharam; bhuva iti bāhu, dvau bāhu,
dvē ētē aksharē; svariti pratiśtā: dvē pratiśtē dvē
ētē aksharē | tasyōpaniśadahariti | hanti pāpmānam
jahāti cha ya ēvam vēda ||

4. Yōyam dakshinēkshanpuruśas thasya bhūrithi śira:
ēkaꣳ śira, ēkamētadaksharam; bhūva iti bāhu:
dvau bāhu, dvē ētē aksharē; svariti pratiśtā: dvē
pratiśtē, dvē ētē aksharē | tasyōpaniśadahamiti |
hanti pāpmānam jahāti cha ya ēvam vēda ||

Sixth Brāhmanam

Manōmayōyam puruśō, bhā: satya: tasminnantarhrdayē
yathā vrīhirvā yavō vā; sa ēśa sarvasyēśāna:
sarvasyādhipati::; sarvamidam praśāsti yadidām kimcha ||

Seventh Brāhmanam

Vidhyudbrahmētyāhu: | vidānādvidhyut; vidhyatyēnam
pāpmanō, ya ēvam vēda; vidhyudbrahmēti | vidhyudhyēva
brahmā ||

Eighth Brāhmanam

Vācham dhēnumupāsīta | tasyāśchatvāra: stanā:
svāhākārō vaśatkārō hantakāra: svadhākāra: | tasyai
dvau stanau dēvā upajīvanti, svāhākāram cha vaśatkāram
cha; hantakāram manuśyā:, svadhākāram pitara: | tasyā:
prāna rśabhō, manō vatsa: ||

Ninth Brāhmanam

Ayamagnirvaiśvānarō yōyamanta: puruśē, yēnēdamannam
pachyatē yadidamadhyatē | tasyaiśa ghōśō
bhavati, yamētatkarnāvapidhāya śrnōti | sa
vadōtkramiśyanbhavati, nainam ghōśaꣳ śrnōti ||

Tenth Brāhmanam

Yadā vai puruśōsmāllōkātpraiti, sa vāyumāgachchati; tasmai sa tatra vijihītē yathā rathachakrasya kham; tēna sa ūrdhva ākramatē | sa ādityamāgachchati; tasmai sa tatra vijihītē yathā lambarasya kham; tēna sa ūrdhva ākramatē | sa chandramasamāgachchati; tasmai sa tatra vijihītē yathā dundubhē: kham, tēna sa ūrdhva ākramatē | sa lōkamāgachchatyaśōkamahimam; tasminvasati śāśvatī: samā: ||

Eleventh Brāhmanam

Étadvai paramam tapō yadvyāhitastapyatē; parama[×] haiva lōkam jayati, ya ēvam vēdaitadvai paramam tapō yam prētamaranya[×] haranti; parama[×] haiva lōkam jayati, ya ēvam vēdaitadvai paramam tapō yam prētamagnāvabhyādadhati; parama[×] haiva lōkam jayati, ya ēvam vēda ||

Twelfth Brāhmanam

Annam brahmētyēka āhu: | tanna tathā, pūyati vā annamrtē prānāt | prānō brahmētyēka āhu: | tanna tathā, śuśyati vai prāna rtēnnāt | ētē ha tvēva dēvatē, ēkadhābhūyam bhūtvā, paramatām gachchata: | taddha smāha prātrda: pītarām, ki[×] svidēvaivam viduśē sādhu kuryām, kimēvāsmā asādhu kuryāmiti | sa ha smāha

*****

pāninā: mā, prātrda, kastvēnayōrēkatābhūyam bhūtvā
paramatām gachchatīti | tasmā u haitaduvācha: vīt(i)
annam vai vi annē hīmāni sarvāni bhūtāni viśtāni |
ramiti, prānō vai ram, prānē hīmāni sarvāni bhūtāni
ramantē; sarvāni ha vā asminbhūtāni, viśanti, sarvāni
bhūtāni ramantē, ya ēvam vēda ||

Thirteenth Brāhmanam

1. Uktham; prānō vā uktham, pranō
hīda ✽ sarvamutthāpayat(i) |
uddhāsmādukthavidvīras tiśtat(i) ukthasya sāyujya ✽
salōkatām jayati, ya ēvam vēda ||
2. Yaju:, prānō vai yaju:, prānē
hīmāni sarvāni bhūtāni yujyantē |
yujyantē hāsmāi sarvāni bhūtāni śraīśtyāya, yajuśa:
sāyujya ✽ salōkatām jayati, ya ēvam vēda ||
3. Sāma, prānō vai sāma, prānē hīmāni sarvāni
bhūtāni samyanchi samyanchi hāsmāi
sarvāni bhūtāni śraīśtyāya kalpantē, sāmna:
sāyujya ✽ salōkatām jayati, ya ēvam vēda ||
4. Kshatram, prānō vai kshatram, prānō hi vai
kshatram trāyatē hainam prāna: kshanitō: |
pra kshatramatramāpnōti, kshatrasya
sāyujya ✽ salōkatām jayati, ya ēvam vēda ||

Fourteenth Brāhmanam

1. Bhūmirantariksham dyaurityaśtāvaksharān(i); aśtāksharaꣳ ha vā ēkam gāyatryai padam; ētadu haivāsyā ētat | sa yāvadēsu triśu lōkēśu, tāvaddha jayati yōsyā ētadēvam padam vēda ||
2. Rchō yajūꣳśi sāmānityaśtāvaksharān(i); aśtāksharaꣳ ha vā ēkam gāyatrayi padam; ētadu haivāsyā ētat | sa yāvatīyam trayī vidyā tāvaddha jayati, yōsyā ētadēvam padam vēda ||
3. Prānōpānō vyāna ityaśtāvaksharān(i); aśtāksharaꣳ ha vā ēkam gāyatryai padam; ētadu haivāsyā ētat | sa yāvadidam prāni tāvaddha jayati, yōsyā ētadēvam padam vēdā | (a)thāsyā ētadēva turīyam darśatam padam parōrajā ya ēśa tapati: yadvai chaturtham tatturīyam; darśatam padamiti, dadrśa iva hyēśa; parōrajā iti, sarvamu hyēvaiśa raja uparyupari tapat(i) | ēvaꣳ haiva śriyā yaśasā tapati, yōsyā ētadēvam padam vēda ||
4. Saiśā gāyatryētasmīꣳsturīyē darśatē padē parōrajasi pratiśtitā; tadvai tatsatyē pratiśtitam; chakshurvai satyam, chakshurhi vai satyam tasmādhyadidānīm dvau vivadamānāvēyātām ahamadarśam ahamaśrauśamiti, ya ēvam brūyādahamadārśamiti, tasmā ēva śraddadhyāma; tadvai tatsatyam

*****

balē pratiśtitam; prānō vai balam; tatprānē
pratiśtitam; tasmādāhurbalaꣳ satyādōgīya it(i) |
ēvam vaisā gāyatryadhyātmanam pratiśtitā | sā haiśā
gayāꣳ statrē; prānā vai gayāꣳ; tatprānāꣳ statrē;
tadhyadgayāꣳ statrē, tasmādgāyatṛī nāma | sa
yāmēvāmūꣳ sāvitṛīmanvāhaiśaiva sā | sa yasmā
anvāha, tasya prānāꣳ strāyatē ||

5. Tāꣳ haitāmēkē sāvitṛīmanuśtubhamanvāhu:
vāganuśtup, ētadvāchamanubrūma iti | na tathā
kuryāt | gāyatṛīmēvā sāvitṛīmanubrūyāt; yadi
ha vā apyēvamvidbahviva pratigrhnāti, na haiva
tadgāyatṛyā ēkam chana padam prati ||

6. Sa ya imāꣳ strīnlōkānpūrnānpratigrhnīyāt, sōsyā
ētatprathamam padamāpnuyāt; atha yāvatīyam
trayī vidyā, yastāvatpratigrhnīyāt, sōsyā
ētaddvitīyam padamāpnuyāt; atha yāvadidam
prāni yastāvatpratigrhnīyāt sōsyā ētattṛtīyam
padamāpnuyāt; athāsya ētadeva turīyam darśatam
padam parōrajā ya ēśa tapati, naiva kēnachanāpyam;
kuta u ētāvatpratigrhnīyāt ||

7. Tasyā upasthānam – gāyatṛiasyēkapadī dvipadī
tripadī chatuśpadhyapadasi, na hi padhyasē |
namastē turīyāya darśatāya padāya parōrajasē:
(a) sāvadō mā prāpaditi, yam dviśyāt, asāvasmai

*****

kāmō mā samrddhīti vā – na haivāsmaī sa kāma:
samrddhyatē yasmā ēvamupatiśtatē – aḥamada:
prāpamiti vā ||

8. Étaddha vai tajjanakō vaidēhō
budilamāsvatarāsvimuvācha: yannu hō
tadgāyatrīvidabrūthā, atha katha ✽ hastībhūtō
vahasīti | mukha ✽ hyāsyā: samrān, na vidāmchakarēti
hōvācha, tasyā agnirēva mukhai; yadi ha vā api
bahvivāgnāvabhyādadhati, sarvamēva tatsandahat(i)
| ēva ✽ haivaivamvidhyadhyapi bahviva pāpam kurutē,
sarvamēva tatsampsāya śuddha: pūtōjarōmrta:
sambhavati ||

Fifteenth Brāhmanam

Hiranmayēna pātrēna satyasyāpihitam mukham |
Tat tvam pūśannapāvṛnu satyadharmāya drśtayē |
Pūśannēkarśē yama sūrya prājāpatya vyūha rasmīn |
Samūha tēja: yattē rūpam kalyānatamam tattē paśyāmi |
Yōśavasau puruśa: sōhamasmi |
Vāyuranilamamrtamathēdam bhasmānta ✽ śariram |
Aum kratō smara krta ✽ smara, kratō smara krta ✽ smara |
Agnē naya supathā rāyē asmān, visvāni dēva vayunāni vidvān |
Yuyōdhyasmajjuharānamēnō:, bhūyīśtām tē namauktim
vidhēma ||

*****

CHAPTER SIX

First Brāhmanam

1. Aum| Yō ha vai jyēśtam cha śrēśtam cha vēda,
jyēśtaścha śrēśtaścha svānām bhavati | prānō vai
jyēśtaścha śrēśtaścha | jyēśtaścha śrēśtaścha svānām
bhavat(i) api cha yēśām bubhūsati, ya ēvam vēda ||
2. Yō ha vai vasiśtām vēda, vasiśta: svānām bhavati |
vāgvai vasiśtā | vasiśta: svānām bhavat(i), api cha
yēśām bubhūsati, ya ēvam vēda ||
3. Yō ha vai pratiśtām vēda, pratiśtati samē,
pratiśtati durgē | chakshurvai pratiśtā; chakshuśā
hi samē cha durgē cha pratiśtati | pratiśtati
samē, pratiśtati durgē, ya ēvam vēda ||
4. Yō ha vai sampadham vēda, sa᳚ hāsmai padhyathē,
yam kāmam kāmayatē | śrōtram vai sampat, śrōtrē
hīmē sarvē vēdā abhisampannā:| sa᳚ hāsmai
padhyatē, yam kāmam kāmayatē, ya ēvam vēda ||
5. Yō ha vā āyaatanam vedāyatana᳚ svānām bhavat(i)
āyaatanam janānām | mano vā āyaatanam| āyatana᳚
svānām bhavat(i) āyaatanam janānām, ya ēvam vēda ||
6. Yō ha vai prajātim vēda, prajāyatē ha prajayā
paśubhi:| rētō vai prajāti:| prajāyatē ha prajayā
paśubhi: ya ēvam vēda ||

*****

7. Tē hēmē prānā ahaśrēyasē vivadamānā, brahma jagmu:, taddhōchu:, kō nō vasišta iti| taddhōvācha, yasminva utkrānta idaś śarīram pāpīyō manyatē, sa vō vasišta iti ||
8. Vāgghōchchakrāma| sā samvatsaram prośyāgatyōvācha: kathamaśakatha madrtē jīvitumiti| tē hōchu: yathākalā avadantō vāchā, prānanta: prānēna, paśyanthaśchakshuśā, śrunvanta: śrōtrēna, vidhvāśso manasā, prajāyamānā retasāivamajīviśmēti| praviveśa ha vāk ||
9. Chakshurhōchchakrāma| tatsamvatsaram prośyāgatyōvācha: kathamaśakatha madrutē jīvitumiti| tē hochu: yathāndhā, apaśyantaśchakshuśā, prānanta: prānena, vadantō vāchā, śrunvanta: śrōtrēna, vidhvāśso manasā, prajāyamānā rētasāivamajīviśmēti| praviveśa ha chakshu: ||
10. Śrōtraś hōchchakrāma| tatsamvatsaram prośyāgatyōvācha: kathamaśakatha madrutē jīvitumiti| tē hochu: yathā badhirā, aśrunvanta: śrōtrēna, prānanta: prānena, vadantō vāchā, paśyantaśchakshuśā| vidhvāśso manasā, prajāyamānā rētasāivamajīviśmēti| praviveśa ha śrōtram ||

*****

11. Manō hōchchakrāma | tatsamvatsaram
prōsyāgatyōvācha: kathamaśakatha madrutē
jīvitumiti | tē hōchu:, yathā mugdā, avidvāꣳsō
manasā, prānanta: prānēna, vadantō vāchā,
paśyantaśchakshuśā, śrunvanta: śrōtrēna,
prajāyamānā rētaśaivamajīviśmēti | pravivēśa ha
mana: ||
12. Rētō hōchchakrāma | tatsamvatsaram
prōsyāgatyōvācha: kathamaśakatha madrutē
jīvitumiti | tē hōchu:, yathā klībā, aprajāyamānā
rētasā, prānanta: prānēna, vadantō vāchā,
paśyantaśchakshuśā, śrunvanta: śrōtrēna, vidvāꣳsō
manasaivamajīviśmēti | pravivēśa ha rēta: ||
13. Atha ha prāna utkramīśyan yathā mahāsuhaya:
saindhava: padvīśaśankūntsamvruhēt, ēvaꣳ
haivēmānprānānsamvavarha | tē hōchu:, mā,
bhagava, utkramī:, na vai śakshyāmastvadrutē
jīvitumiti | tasyō mē balim kurutēti | tathēti ||
14. Sā ha vāguvācha: yadvā aham vasiśtāsmi, tvam
tadvasiśtōśīthi | yadvā aham pratiśtāsmi, tvam
tatpratiśtōśīthi | chakshu: yadvā ahaꣳ sampadasmī,
tvam tatsampadaśīthi | śrotra(m); yadvā aham
māyatanamasmi, tvam tadāyatanamasīthi | manō
yadvā aham prajātirasmī tvam tatprajātirasīthi | rēta;

*****

tasyō mē kimannam, kim vāsa iti | yadidam kimchā
śvabhya, ā krimibhya ā kīdapatangēbhyastattēnam,
āpō vāsa iti | na ha vā asyānannam jagdham bhavati,
nānannam pratigrhītai(m) ya ēvamētadanasyānnam
vēda | tadvidvā sa: śrotriyā asīśyanta āchāmanti
(a)śitvāchāmanti(i) ētāmēva tadannamanagnam
kurvantō manyantē ||

Second Brāhmanam

1. Śvetaketurha vā ārunēya: panchālānam
parīśadamājagāma | sa ājagāma jaivalim pravāhanam
parichārayamānam | tamuḍīkshyābyuvāda: kumārā³
iti | sa bhō³ iti pratiśuśrāva: | anuśishtōnyasi
pitṛēt(i) | ōmiti hōvācha ||
2. Vēthha yathēmā: prajā: prayatyō vipratipadhyantā³
iti | nēti hōvācha | vēthhō yathēmam lōkam
punarāpadhyantā³ iti | nēti haivōvācha | vēthhō
yathāsau lōka ēvam bahubhi: puna: puna:
prayadhvirna sampūryatā³ iti | nēti haivōvācha |
vēthhō yatityāmāhutyā hutāyāmāpa: puruśavāchō
bhūthvā samutthāya vadantī³ iti | nēti haivōvācha |
vēthhō dēvayānasya vā patha: pratipadam
pitruyānasya vā, yatkrutvā dēvayānam vā
panthānam pratipadhyantē pitruyānam vā? (a)pi hi
na krśērvācha: śrutam |

*****

Dvē sruṭī aśrunavam pitrunā maham dēvānāmuta
marthyānām |

Tābhyāmidam viśvamējatsamēti, yadantarā pitaram
mātaram chēti, nāhamata ēkanchana vēdēti hōvācha ||

3. Athainam vasatyōpamantrayām chakrē | (a)nādrutya
vasatim kumāra: pradudrāva | sa ājagāma pitaram,
ta[×] hōvāchēti vāva kila nō bhavānpurānuśīstānavōcha
iti | katha[×] sumedha iti | pancha mā praśnān
rājanyabandhuraprākshīt, tatō naikanchana vēdēti
katamē ta itīma iti ha pratīkānyudājahāra ||

4. Sa hōvācha: tathā nastvam tāta jānīthā
yathā yadaham kimcha vēda sarvamaham
tattubhyamavōcham | prēhi tu tatra
pratītya, brahmacharyam vatsyāva iti |
bhavānēva gachchatviti | sa ājagāma gautamō
yatra pravāhanasya jaivalērāsa | tasmā
āsanamāhrtyōdakamāhārayām chakārātha hāsmā
arghyam chakāra ta[×] hōvācha: varam bhagavatē
gautamāya dadma iti ||

5. Sa hōvācha: pratigjnātō ma ēśa varō; yām tu
kumārasyāntē vāchamabhāshathāstām mē brūhīti ||

6. Sa hōvācha: daiveśu vai, gautama, tadvarēshu,
mānuśānām bhrūhīti ||

*****

7. Sa hōvācha: vijnāyatē hāsti hiranyasyāpāttam
gōaśvānām dāśīnām pravārānām paridhānasya, mā
nō bhavānbahōranantasyāparyantasyābhyavadān
yō bhūditi | sa vai gautama tīrthēnēchchāsā it(i);
upaimyaham bhavantamiti; vāchā ha smaiva pūrva
upayanti, sa hōpāyanakīrtyōvāsa ||
8. Sa hōvācha, tathā nas tvam gautama, māparādhās
tava chapidāmahā, yathēyam vidyēta: pūrvam
na kasmiśchana brāhmana uvāsa; tām tvaham
tubhyam vakshyāmi: kō hi tvaivam bruvantamarhati
pratyākyaṭumiti ||
9. Asau vai lōkōgnirgautama | tasyāditya ēva
samit, raśmayō dhūma:, ahararchi:, diśōngārā:,
avāntaradiśo viśpulingā | tasminnētasminnagnau
dēvā: śraddhām juhvati; tasyā āhutyai sōmō rājā
sambhavati ||
10. Parjanyaō vā agnirgautama | tasya samvatsara ēva
samit, abrāni dhūmō, vidyudrarchi:, (a)śanirangārā:
hrādunayō viśpulingā | tasminnētasminnagnau dēvā:
sōmaᶜ rājānam juhvati; tasyā āhutyai vruṣṭi:
sambhavati ||
11. Ayam vai lōkōgnirgautama | tasya prithivyēva samit,
agnirdhūmō, rātrirarchi:, chandramā angārā:,

*****

nakshatrāni viśpulingā: | tasminnētasmainnagnau
dēvā vruśtim juhvati; tasyā āhūtyā annaꣳ
sambhavati ||

12. Puruśo vā agnirgautama | tasya vyāttamēva samit,
prānō dhūmō:, vārgarcha:, chakshurangārā:, śrotram
vispulingā | tasminnētasminnagnau dēvā annam
juhvati; tasyā āhūtyai rēta: sambhavati ||

13. Yōśā vā agnirgautama | tasyā upastha ēva
samit, lōmāni dhūmō:, yonirarchi:, yadanta:
karōti, tēngārā:, abhinandā viśpulingā: |
tasminnētasminnagnau dēvā rētō juhvati; tasyā
āhūtyai puruśa: sambhavati | sa jīvati yāvaj jīvat(i),
atha yadā mriyatē ||

14. Athainamagnayē haranti | tasyāgnirēvāgnirbhavati,
samitsamit, dhūmō dhūmō:, (a)rchirarchi:,
angārā angārā:, viśpulingā viśpulingā |
tasminnētasminnagnau dēvā: puruśam juhvati; tasyā
āhūtyai puruśō bhāsvaravarna: sambhavati ||

15. Tē ya ēvamētadvidu:, yē chāmī aranyē śraddāꣳ
satyamupāsātē, tērchirabhisambhavant(i),
archishōha:, ahan āpūryamānapaksham,
āpūryamānapakshādyānsānmāsānudannāditya
ēti; māsebhyo dēvalōkam, dēvalokādādityam,

*****

ādityādvaidyutam; tānvaidyutān puruśō mānasa
ētya brahmalōkān ghamayati: tē tēśu brahmalōkēśu
parā: parāvato vasanti| tēsām na punarāvruṭti: ||

16. Atha yē yagnēna dānēna tapasā lōkān
jayanti, tē dhūmamabhisambhavanti,
dhūmādhṛātriꣳ, rātrērapakshī-yamānapaksham,
apakshīyamānapakshādhyānsānmā-sāndakshināditya
ēti, māsebhya: pitrulōkam, pitrulōkāch-chandram;
tē chandram prāpyānam bhavanti, tāꣳs tatra dēvā
yathā sōmaꣳ, rājānamāpyāyasvāpakshīyasvēt(i),
ēvamēnāꣳs tatra bhakshayanti| tēsām yadā
tatparyavaityathēmamēvākāśamabhiniśpadyanta,
ākāśādvāyum; vāyōrvruṣṭim, vruṣṭē: prithivīm;
tē prithivīm prāpyānam bhavanti; tē puna:
puruśāgnau hūyantē, tatō yōśāgnau jāyantē| te
lōkānpratryutthāyina:; ta ēvamēvānuparivartantē|
(a)tha ya ētau panthānau na vidustē kītā: patangā
yadidam dandaśūkam ||

Third Brāhmanam

1. Sa ya: kāmayēta: mahatprāpnuyāmit(i),
udagayana āpūrya mānapakshasya punyāhē,
dvādaśāhamupasadtrī bhūtvaudumbarē kaꣳsē
chamaśē vā sarvaśadham pālānīti sambhrutya,
parisamudhya, parilipyāgnimupasamādhāya

*****

paristīryāv_rrutājyaꣳ saꣳskrutya, puꣳsā nakshatrēna
manthaꣳ samnīya, juhōti: |

Yāvantō dēvāstvayi, jātavēda: tiryanchō gnanti
puruśasya kāmān |

Tēbhyōham bhāgadhēyam juhōmi, tē mā truptā:
sarvai: kāmaistarpayantu - svāhā |

Yā tiraśchī nipadhyatēham vidharanī iti, tām tvā
ghrutasya dhārayā yajē saꣳ rādhanīmahaꣳ, svāhā ||

2. Jyēstāya svāhā, śrēstāya svāhētyagnau hutvā,
manthē saꣳsravamavanayati | prānāya svāhā,
vasīstāyai svāhētyagnau hutvā, manthē
saꣳsravamavanayati | vāchē svāhā, pratīstāyai
svāhētyagnau hutvā, manthē saꣳsravamavanayati |
chakshusē svāhā, sampadē svāhētyagnau hutvā,
manthē saꣳsravamavanayati | śrotrāya svāhāyatanāya
svāhētyagnau hutvā, manthē saꣳsravamavanayati |
manasē svāhā, prajātyai svāhētyagnau hutvā,
manthē saꣳsravamavanayati | rētasē svāhētyagnau
hutvā, manthē saꣳsravamavanayati ||

3. Agnayē svāhētyagnau hutvā, manthē
saꣳsravamavanayati | somāya svāhētyagnau
hutvā, manthē saꣳsravamavanayati | bhū:
svāhētyagnau hutvā, manthē saꣳsravamavanayati |

*****

bhuva: svāhētyagnau hutvā, manthē
 saꣳsravamavanayati| sva: svāhētyagnau hutvā,
 manthē saꣳsravamavanayati| bhūrbhuva: sva:
 svāhētyagnau hutvā, manthē saꣳsravamavanayati|
 brahmanē svāhētyagnau hutvā, manthē
 saꣳsravamavanayati| kshatrāya svāhētyagnau
 hutvā, manthē saꣳsravamavanayati| bhūtāya
 svāhētyagnau hutvā, manthē saꣳsravamavanayati|
 bhaviśyatē svāhētyagnau hutvā, manthē
 saꣳsravamavanayati| viśvāya svāhētyagnau hutvā,
 manthē saꣳsravamavanayati| sarvāya svāhētyagnau
 hutvā, manthē saꣳsravamavanayati| prajāpatayē
 svāhētyagnau hutvā, manthē saꣳsravamavanayati ||

4. Athainamabhimruśati: — bhramadasi, jvaladasi,
 pūrnamasī, prastabdhamas(i) ēkasabhamasī,
 hinkrutamasī, hinkriyamānamas(i), udgīthamas(i),
 udgīyamānamasī, śrāvītamasi, pratyāśrāvītamasi(i),
 ārdhrē samdīptamasī, vibhūrasī, prabhūras(i),
 annamasī, jyotīrasī, nidhanamasī, samvarghōsīti ||
5. Athainamudyachchat(i) — āmaꣳs(i), āmaꣳhi tē mahi,
 sa hi rājēśānōdhipati:, sa māꣳ rājēśānōdhipatim
 karōtvīti ||
6. Athainamāchhāmati: - tatsaviturvarēnyam| madhu
 vātā krutāyatē, madhu ksharanti sindhava:|

*****

mādhvīrna: santvōśadhī:| bhū svāhā| bhargō
dēvasya dhīmahi| madhu naktamutōśasō:,
madhumatpārthivaꣳ raja:| madhu dhyaurastu na:
pitā| bhuva: svāhā| dhiyō yō na: prachōdayāt|
madhumānnō vanaspati:,
madhumām astu sūrya:|
mādhvīrghāvō bhavantu na: |sva: svāhēti| sarvām cha
sāvitrīmanvāha, sarvāscha madhumatī:; ahamēvēdaꣳ
sarvam bhūyāsam| bhūrbhuva: sva: svāhētyantata
āchamya, pānī prakshālya jaghanēnāgnim
prakshirā: samviśati| prātarādityamupatiśtatē:
– diśāmēkapundarīkamas(i), aham
manuśyānāmēkapundarīkam bhūyāsamiti|
yathētāmētya, jaghanēnāgnimāsīnō vaꣳsam japati ||

7. Taꣳ haitamudhālaka ārunirvājasanēyāya yājnavalkyā-
yāntēvāsina uktvōvāchāpi ya ēnaꣳ śusūkē sthānau
nīśinchēt, jāyērančākhā:,
prarōhēyu: palāśānīti ||
8. Étam haiva vājasanēyō yājnavalkyō madhukāya
paingyāyāntēvāsina uktvōvāchāpi ya ēnaꣳ śusūkē
sthānau nīśinchēt, jāyērančākhā:,
prarōhēyu:
palāśānīti ||
9. Étam haiva madhuka: paingyaschūlāya bhāgavitta-
yēntēvāsina uktvōvāchāpi ya ēnaꣳ śusūkē sthānau
nīśinchēt, jāyērančākhā:,
prarōhēyu: palāśānīti ||

*****

10. Étamu haiva chūlō bhāghavittirjānakaya āyasthūnā-
yāntēvāsina uktvōvāchāpi ya ēnaꣳ śúskē sthānau
niśhinchēt, jāyēranchākhā:, prarōhēyu: palāsānīti ||
11. Étamu haiva jānakirāyasthūna: satyakāmāya jābālā-
yāntēvāsina uktvōvāchāpi ya ēnaꣳ śúskē sthānau
niśhinchēt, jāyēranchākhā:, prarōhēyu: palāsānīti ||
12. Étamu haiva satyakāmō jābālōntēvāsibhya
uktvōvāchāpi ya ēnaꣳ śúskē sthānau niśinchēt,
jāyēranchākhā:, prarōhēyu: palāsānīti | tamētan
nāputrāya vānantēvāsine vā bhrūyāt ||
13. Chaturaudumbarō bhavat(i) — audumbara: sru
va:, audumbaraśchamasa:, audumbara idhma:,
audumbaryā upamanthanyau; daśa grāmyāni
dhānyāni bhavanti — vrīhiyavās tilamāshā
anupriyangavō godhūmāścha masūrāścha khalvāścha
khalakulāścha; tānpishtāndadhani madhunē ghruta
upasinchat(i), ājyasya juhōti ||

Fourth Brāhmanam

1. Éśhām vai bhūtānām prithivī rasa:, prithivyā
āpōpāmōshadhaya:, oshadhīnām pushpāni,
pushpānām palāni, palānām purusha:, purushasya
rēta: ||

*****

2. Sa ha prajāpatiṛkshām chakrē, hantāsmāi pratishtām kalpayānīti; sa striyaꣳ sasruje| tāꣳ srushtvādha upāsta: tasmātsstriyamadha upāsīta; sa ētam prāncham ghrāvānamātmana ēva samudapārayat, tēnaināmabhyasrujat ||

3. Tasyā vēdirupasthō, lōmāni barhi:, charmādhishavanē – samiddō madhyata: – thau mushkau| sa yāvān ha vai vājapēyēna yajamānasya lōkō bhavati, tāvānasya lōkō bhavati ya ēvam vidvānadhōpahāsam charat(i); āsāꣳ strīnāꣳ sukrutam vrunktē| (a)tha ya idamavidvānadhōpahāsam charat(i), āsya striya: sukrutam vrunjatē ||

4. Étadhda sma vai tadvidvānudhālaka ārūnirāhaitadhda sma vai tadvidvānnākō maudgalya āhaitadhda sma vai tadvidvānkumārāhārīta āha, bahavō maryā brāhmanāyanā nirindriyā viśukrutōsmāl lokātpayanti, ya idamavidvāꣳ sōdhōpahāsam charantīti| bahu vā idaꣳ suptasya vā jāgratō vā rēta: skandati ||

5. Tadabhimruśēt, anu vā mantrayēt –

Yanmēdhya rēta: pruthivīmaskāntsīt,
yadōshadhīrapya-saradhyadapa: |

*****

Idamaham tadrēta ādadē punarmāmait indriyam
punastēja: punarbhaga |

Punaragnir dhishnyā yathāsthānam kalpantām, ityan
āmikāngustābhyāmādāyāntarēna stanau vā bhruvau
vā nimrujyāt ||

6. Atha yadyudaka ātmānam pari pasyēt
tadabhimantrayēta – mayi tēja indriyai(m)
yasō dravina☼ sukrutamiti | śīrha vā ēshā strīnām
yanmālōdvāsā: | tasmānmālōdvāsai(m) yasāsvinī
mabhikramyōpamantrayēta ||

7. Sā chēdasmai na dadhyāt, kāmamēnāmavakrīnīyāt;
sā chēdasmai naiva dadhyāt, kāmamēnām yastyā
vā pāninā vōpahatyātikrāmēt, indhriyēna tē yasāsā
yasā ādada ityayasā ēva bhavati ||

8. Sā chēdasmai dadhyāt indhriyēna tē yasāsā yasā
ādadhāmiti; yasāsvināvēva bhavata: ||

9. Sa yāmichchēt kāmayēta mēti, tasyāmartham
nisthya, mukhēna mukha☼ samdhāyōpasthamasyā
abhimrusya japēt – angādangātsambhavasi,
hrudayādadhijāyase |

Sa tvamanagakashāyōsi, digdhavidvāmiva
mādayēmāmamam mayīti ||

*****

10. Atha yāmichchēna garbham dadhītēti,
tasyāmartham, nishtāya, mukhēna mukhaꣳ
samdhāyābhiprānyāpānyāt, indhriyēna tē rētasā
rēta ādada it(i); arētā ēva bhavati ||
11. Atha yāmichchēdhadhītēti, tasyāmartham ništāya,
mukhēna mukhaꣳ samdhāyāpānyābhiprānyāt,
indhriyēna tē rētasā rēta ādadhāmīti, garbhinyēva
bhavati ||
12. Atha yasya jāyāyai jāra: syāttam chēddvishyāt,
āmapātrēgnimupasamādhāya, pratilōmaꣳ śarabarhi:
sthīrtvā, tasminnetā: śarabruštī: pratilōmā:
sarpishāktā juhuyāt – mama samidhdēhaushī:,
prānāpānau ta ādadē – (a)sāviti; mama
samidhdēhaushī:, putrapasūꣳsta ādadē –
(a)sāviti; mama samidhdēhaushī:, istāsukrutē ta ādadē
– (a)sāviti; mama samidhdēhausī:, asāparākāsau
ta ādadē – (a)sāviti; sa vā ēsha nirindriyō
visukrutōsmāl lokātpraiti, yamēvamvidbrāhmana:
śapati | tasmādēvamvitśro-triyasya dārēna
nōpahāsamichchēduta, hyvamvitparō bhavati ||
13. Atha yasya jāyāmārtavam vindēt, nyaham
kaꣳsēna pivēdahatavāsā:, nainām vrushalō
na vrushalyupahanyāt; trirātrānta āplutya
vṛhīnavadhātayēt ||

*****

14. Sa ya ichchēt putrō mē śuklō jāyēta,
vēdamanubruvīta, sarvamāyuriyāditi, kshīraudanam
pāchayitvā sarpishmanta-maśnīyātām; īśvarau
janayitavai ||
15. Atha ya ichchētputrō mē kapila: pingalō jāyēta, dvau
vēdāvanubruvīta, sarvamāyuriyāditi, dadhyaudanam
pāchayitvā sarpishmantamaśnīyātām; īśvarau
janayitavai ||
16. Atha ya ichchēt putrō mē śyāmō lōhitākshō
jāyēta, trīnvēdānanubruvīta, sarvamāyuriyāditi,
udaudanam pāchayitvā sarpishmantamaśnīyātām;
īśvarau janayitavai ||
17. Atha ya ichchēt duhitā mē panditā jāyēta,
sarvamāyuriyāditi, tilaudanam pāchayitvā
sarpishmanta-maśnīyātām; īśvarau janayitavai ||
18. Atha ya ichchēt putrō mē panditō vijigīta:
samitingama: śuśrūshitām vācham bhāshitā
jāyēta, sarvānvēdānnubruvīta, sarvamāyuriyāditi,
māśaudanam pāchayitvā sarpishmantamaśnīyātām;
īśvarau janayitavā(i) – aukshēna vārshabhēna vā ||
19. Athābhiprātarēva sthālipākāvrutājyam chēshtitvā
sthālipākasyōpaghātam juhōt(i) – agnayē svāhā,

*****

anumatayē svāhā, dēvāya savitrē sathyaprasavāya
svāhēti; hutvodhrutya prāśnāti | prāśyētarasyā:
prayachchati| prakshālya pānī, udapātram
pūrayitvā tēnainām trirabyukshat(i) – utishtātō,
visvāvasōnyāmichcha prapūrvyāꣳ, sam jāyām patyā
sahēti ||

20. Athaināmahipadyatē – (a)mōhamasmi sā tvaꣳ, sā
tvamasyamōhaꣳ, sāmāhamasmi |

Kruktvam, dvauraham prithvī tvam tāvēhi
saꣳrabhāvahai, saha rētō dadhāvahai, puꣳsē putrāya
vittaya iti ||

21. Athāsyā ūrū vihāpayati – vijihīthām dyāvāpruthivī
iti| tasyāmartham nishtāya, mukhēna mukhaꣳ
samdhāya trirēnāmanulōmāmanumārshti –

Vishnuryōnim kalpayatu, tvashtā rūpāni piꣳśatu |

Āsinchatu prajāpatirdhātā garbham dadhātu tē |

Garbham dhēhi sinivāli, garbham dhēhi,
pruthushtukē |

Garbham tē asvinau dēvāvādhattām pushkarastrajau ||

22. Hiranmayī aranī yābhyām nirmanthatāmasvinau |

Tam tē garbhaꣳ havāmahē, daśamē māsi sūtayē |

*****

Yathāgnigarbhā pruthivī, yathā dyaurindrēna
garbhinī|

Vāyurdisām yathā garbha ēvam garbham dadhāmi
tē – (a)sāviti ||

23. Sōshyantīmadhbirabhyukshati|

Yathā vāyu: pushkarinīꣳ samingayati sarvata:|

Évā tē garbha ējatu sahāvaitu jarāyunā|

Indrasyāyam vraja: kruta: sārgala: saporīśraya:|

Tamindra nirjahi garbhēna sāvarāꣳ sahēti ||

24. Jātēgnimupasamādhāyānka ādhāya, kaꣳsē
prushadājyaꣳ samnīya prushadājyasyōpaghātam
juhōt(i) –

Asmintsahastram pushyāsamēdhamāna: svē gruhē|

Asyōpasamdyām mā chchaitstīt prajayā cha
paśubhīścha – svāhā|

Mayi prānāꣳstvayi manasā juhōmi - svāhā|

Yatkarmanātyarīrichai(m), yadhvā nyunamihākaram|

Agnīś tatsvishtakrudhvidhvāntsvishṭaꣳ suhutam
karōtu na: – svāhēti ||

*****

25. Athāsyā dakshinam karnamabhinidhyāya vāgvāgīti
tri| atha dadhi madhu grutha^२ samnīyānantarhitēna
jātarūpēna prāśayati |

Bhūstē dadhāmi, bhuvastē dadhāmi, svastē dadhāmi,
bhūrbhūva: sva: sarvam tvayi dadhāmīti ||

26. Athāsyā nāma karōti, vedōsīti | tadasya
taduguhyamēva nāma bhavati ||

27. Athainam mātrē pradāya stanam prayachchati –

Yastē stana: śāsāyō yō mayōbhū:,

Yō ratnadhā vasuvidya: sudatra: |

Yēna vīśvā pushyasi vāryāni sarasvati tamiha dhātavē
karīti ||

28. Athāsyā mātaramabhimantrayatē |

llāsi maitrāvarunī, vīrē vīramajījanat |

Sā tvam vīravatī bhava, yāsmānvīravatōkaratīti ||

Tam vā ētamāhu:, atipitā batābū:, atipitāmahō
batābhū: | Paramām bata kāshtām prāpat, śriyā yaśasā
brahmavarchasēna – ya ēvamvidō brāhmanasya
putrō jāyata iti ||

Fifth Brāhmanam

1. Atha vāśā:| pautimāshīputra: kātyāyanīputrāt,
kātyāyanīputrō gautamīputrāt, gautamīputrō
bhāradvājī-putrāt, bhāradvājīputra: pārāsarīputrāt,
pārāsarīputra aupasvastiputrāt, aupasvastiputra:
pārāsarīputrāt, pārāsarīputra: kātyāyanīputrāt,
kātyāyanīputra: kauśikīputrāt, kauśikīputra
ālambhīputrāscha vaiyāgrapadīputrāscha,
vaiyāgrapadīputra: kānvīputrāscha kāpīputrāscha,
kāpīputra:—
2. Ātrēyīputrāt, ātrēyīputrō gautamīputrāt,
gautamīputrō bhāradvājīputrāt, bhāradvājīputra:
pārāsarīputrāt, pārāsarīputrō vātsīputrāt,
vātsīputra: pārāsarīputrāt, pārāsarīputrō
vārkārunīputrāt, vārkārunīputrō vārkārunīputrāt,
vārkārunīputra ārtabhāgīputrāt, ārtabhāgīputra:
śaungīputrāt, śaungīputra: sāmkrutīputrāt,
sāmkrutīputra ālambhāyanīputrāt, ālambhāyanīputra
ālambīputrāt, ālambīputrō jāyantīputrāt,
jāyantīputrō māndūkāyanīputrāt, māndūkāyanīputrō
māndūkīputrāt, māndūkīputra: śāndilīputrāt,
śāndilīputrō rāthītarīputrāt, rāthītarīputrō
bhālūkīputrāt, bhālūkīputra: kraunchakīputrābhyām,
kraunchakīputrō vaidabrutīputrāt, vaidabruthīputra:
kārsakēyīputrāt, kārsakēyīputra: prāchīnayogīputrāt,

*****

prāchīnayōgīputra: sāmjīvīputrāt, sāmjīvīputra:
praśnīputrādāsurivāsina:, praśnīputra āsurāyanāt,
 āsurāyana āsurē:, āsurī:—

3. Yājñavalkyāt, yājñavalkya udhdhālakāt,
 udhdhālakōrunāt, aruna upavēsō:, upavēsi: kuśrē:,
 kuśrīrvājaśravasō, vājaśravā jihvāvatō bādhyōgāt,
 jihvāvānbādhyōgōsitādhvārshaganāt, asitō vārshaganō
 haritātkaśyapāt, harita: kaśyapa: śilpātkaśyapāt,
 śilpa: kaśyapa: kaśyapānnaidhruvē:, kaśyapō
 naidhruvirvācha:, vāgambhinyā:, ambhinyādityāt;
 ādityānīmāni śuklāni yajūꣳshi vājasaneyēna
 yājñavalkyēnākhyāyantē ||
4. Samānamā sāmjīvīputrāt:, sāmjīvīputrō māndūkāyanē:,
 māndūkāyanirmāndavyāt, māndavya: kautsāt,
 kautsō māhitthē:, māhitthīrvāmakakshāyanāt,
 vāmakakshāyana: śāndilyāt, śāndilyō vātsyāt, vātsya:
 kuśrē:, kuśrīryagnyavachasō rājastambāyanāt,
 yagnyavachā rājastambāyanasturātkāvashēyāt, tura:
 kāvashēya: prajāpatē:, prajāpatir brahmanō, brahma
 svayambhu: |brahmanē nama: ||

*****

Aum | Pūrnamada: pūrnamidam pūrṇātpūrnamudachyatē |
 Pūrṇasya pūrnamādāya, pūrnamēvāvaśīsyatē ||

Aum | Śānti: Śānti: Śānti: ||

Reward of Chanting

Uththamam Brhadāranyam sarvōpaniśad thāmshila |

Brāhmanam varthathēyatra thathagyam gnāninō viduhu |

Sarvōpaniśad thāmhēthathu brahathwā
granththathōththathaha |

Aranyēnūchya mānathwāthu Brhadāranyakam smrtham ||

Yōgakshēma Prārthanā Mantrā:

Ā brahman brāhmanō brahmavarchsee jayathhāmā

rāshtrē rajanya: |

Śūra ishavyothivyādhee mahārathō jayathhām ||

Dhōgdhree dhēnurvōlhanadvānāśu: sapthi:

purandhiryōsha |

Jishnū rathēshtā: sabhēyō yuvāsya yajamānsya veerō

jayathhām ||

*****

Nikāmēnikāmē na: parjanyo varshathu phalavathyō na:

ōshadhaya: pachyanthām |

Yōgakshēmō na: kalpathām ||

Kshama Prārthanā

Vēdāksharāni yāvanthi padithāni dvijāthibhi: |

Thāvanthi harināmāni kīrthithāni na samsāya: ||

Yadaksharapadabhrashtam mātrāhīnam tu yadbhavēt |

Thatsarvam kshamyathām dēva nārāyana namosthu thē ||

Visargabindhumātrāni padapādāksharāni cha |

Nyūnāni chāthirikthāni kshamasva pururshotthama ||

Nirjithyavādasamayē rishīnthsarvānupasthithān |

Gāvo yēna hruthāsthasmai namosthu brahmarāthayē ||

Athāthōdhīthyādhīthyā nirākaranam |

Prathīkam mē vichakshanam |

Jihvā mē madhu yadvacha: |

*****

||
Karnabhyām bhūri śuśruvē |
Mā thvaꣳ hārshī: śrutham mayi |
Brahmana: pravachanamasi |
Brahmana: pratishtānamasi |
Brahmakōśōsi sanirasi |
Śānthirasya nirākarana masi |
Brahmakōśam mē viśā |
Vāchā thvāpidadhāmi |
Vāchā thvāpidadhāmi |
Thishta prathishta |
Swarakarana kandyaurasa danthyaushtyagrahana
dhāranōchārana śakthirmayi bhavathu |
Āpyāyanthu mēnghāni vākprānaśchakshus śrōtram yaśō
balam |
||
Yanme śruthamadhītham |
Thanmē manasi thistathu thistathu ||

Om Tat Sat

*****

Aum

**Bhur Bhuva: Svaha
Tat Savitur Varenyam
Bhargo Devasya Dheemahi
Dhiya Yo Na Prachodayath**

SRI YAJNAVALKHYA SABHA

28, Perumal Koil Street, Old Pallavaram, Chennai - 600 117.
Tel : 044 - 2247 7215